

Anjela Baurciulu, Marina Belostecinic,
Angela Casian, Ion Pârțachi, Andrei Petroia

GHIDUL FORMATORULUI

Suport metodic pentru instruirea în domeniul

BUGETĂRII SENSIBILE LA GEN



ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA

Anjela Baurciulu Marina Belostecinic Angela Casian
Ion Pârțachi Andrei Petroia

GHIDUL FORMATORULUI

Suport metodic

pentru instruirea în domeniul

BUGETĂRII SENSIBILE LA GEN

Chișinău, 2010

CZU316.346.2

G 49

Această inițiativă de elaborare a ghidului și promovare a cursului privind BSG, în cadrul ASEM, a fost posibilă grație suportului conceptual al Fondului Națiunilor Unite de Dezvoltare pentru Femei (UNIFEM) în cadrul programului „*Promovarea egalității de gen în programele și planurile naționale de dezvoltare*”, implementat cu susținerea financiară a Agenției Suedeze de Cooperare Internațională pentru Dezvoltare (SIDA), precum și a programului sub-regional al UNIFEM privind bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen în Europa de Sud-Est: „*Promovarea Egalității de Gen și a Guvernării Democratice prin Creșterea Transparenței și Responsabilității*”, implementat cu susținerea financiară a Agenției Austriece de Dezvoltare (ADA).

Ghidul a fost aprobat în cadrul ședinței Comisiei Metodice a Facultății Finanțe din 9 decembrie 2009, procesul verbal nr.4.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Ghidul formatorului: Suport metodic pentru instruirea în domeniul „Bugetării sensibile la gen” / Anjela Baurciulu, Marina Belostecinic, Angela Casian [et al.] ; Acad. de Studii Econ. din Moldova. – Ch.: ASEM, 2010. – 151 p.

Bibliogr. la sfârșitul cap. – 100 ex.

ISBN 978-9975-75-499-6

316.346.2

© **Autori:**

Conf.univ.dr. Marina Belostecinic – capitolul I;

Conf.univ.dr. Anjela Baurciulu – capitolul II;

Conf.univ.dr. Andrei Petroia – capitolul III;

Conf.univ.dr. Angela Casian – capitolul IV;

Prof.univ.dr. Ion Pârțachi – capitolul V.

Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM

ISBN 978-9975-75-499-6

Opiniile expuse în această lucrare aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al UNIFEM, SIDA și/sau al Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova

CUPRINS

Acronime	5
Cuvânt înainte	6
Planificarea și desfășurarea cursului de instruire	8
Designul cursului de instruire	12
Capitolul I. INTRODUCERE ÎN GENDER	14
Sinteza capitolului.....	14
Tema 1. Aspecte conceptuale privind noțiunea de gender.....	15
<i>Slide tema 1</i>	16
Teste.....	22
Bibliografie.....	26
Capitolul II. POLITICI ȘI STRATEGII PRIVIND	
PROMOVAREA EGALITĂȚII DE GEN	27
Sinteza capitolului.....	27
Tema 1. Gender mainstreaming - strategia de transformare a politicilor și generarea egalității de gen în societate.....	31
<i>Slide tema 1</i>	31
Tema 2. Politici și strategii de promovare a egalității de gen în Republica Moldova.....	37
<i>Slide tema 2</i>	38
Tema 3. Strategia integratoare privind bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen.....	42
<i>Slide tema 3</i>	43
Teste.....	46
Bibliografie.....	48
Capitolul III. BUGETUL ȘI PROCESUL DE BUGETARE	50
Sinteza capitolului.....	50
Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen.....	53
<i>Slide tema 1</i>	54
Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen.....	70
<i>Slide tema 2</i>	71
Teste.....	84
Studii de caz.....	89
Bibliografie.....	91
Capitolul IV. ANALIZA GENDER	93

Sinteza capitolului.....	93
Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen.....	95
<i>Slide tema 1</i>	95
Teste-grilă.....	107
Studii de caz.....	109
Bibliografie.....	117
Capitolul V. STATISTICA GENDER.....	118
Sinteza capitolului.....	118
Tema 1. Statistica bugetară sensibilă la gen.....	120
<i>Slide tema 1</i>	121
Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen.....	129
<i>Slide tema 2</i>	130
Studiu de caz.....	146
Bibliografie.....	146
Glosar.....	148

ACRONIME:

BSG	Buget sensibil la gen
BGC	Bugetele gospodăriilor casnice
BNS	Biroul Național de Statistică
CBGC	Cercetarea bugetelor gospodăriilor casnice
CEDAW	Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare a femeii
GC	Gospodărie casnică
GEI	Gender Equity Index (indicele echității între genuri)
GGI	Gender Poverty Index (indicele sexo-specific al sărăciei)
GSA	Gender Self Assessment (autoevaluarea gender)
FIPF	Federația internațională de planificare a familiei
IDU	Indicele dezvoltării umane
IPF	Indicele de participare a femeilor
ISDU	Indicele sexo-specificat al dezvoltării umane
IWDA	International Women's Development Agency (Agenția internațională de dezvoltare pentru femei)
OCDE	Organizația pentru cooperare și dezvoltare economică
ODM	Obiectivele de dezvoltare ale mileniului
ONG	Organizații nonguvernamentale
ONU	Organizația Națiunilor Unite
PIB	Produsul Intern Brut
PPAs	Participatory Poverty Assessments' (Evaluarea participativă a sărăciei)
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
SCERS	Strategia de creștere economică și reducere a sărăciei
UNDESA	Departamentul afacerilor economice și sociale al Națiunilor Unite
UNIFEM	Fondul de dezvoltare al Națiunilor Unite pentru femei
WBI	World Bank Institute

CUVÂNT ÎNAINTE

Necesitatea implementării programelor de instruire în domeniul BSG este determinată de rezultatele obținute în urma investigațiilor care au dezvăluit puncte slabe în domeniul bugetar și au impus planuri de reformă ambițioase și inteligibile. Implementarea BSG, în viziunea noastră, trebuie să includă elemente durabile de formare a capacității. Pentru personalul implicat, e necesară o interacțiune aprofundată, însoțită de o asistență tehnică și familiarizarea cu noile concepte, terminologii și sisteme. Aceasta poate duce la un dialog productiv și, în cele din urmă, la trecerea la noile sisteme de bugetare corespunzătoare și acceptate.

Eforturile de implementare a BSG urmează să atragă după sine elaborarea unor programe de instruire în domeniul respectiv, care se vor baza pe experiența personalului direct implicat în procesul de bugetare, opiniile și consultanța experților și a cercurilor academice din Moldova. Astfel, se va reuși, la prima etapă, crearea unor condiții favorabile pentru instruirea și perfecționarea personalului implicat nemijlocit în BSG, care reprezintă un grup-țintă al autorităților administrației publice centrale. Ulterior, va fi posibilă instruirea unui grup mai larg de personal din administrația publică, ONG și crearea unui grup de formatori, care să asigure durabilitatea procesului de formare și perfecționare în domeniul BSG.

Introducerea disciplinei BSG la ciclul II, masterat profesional și academic prestate de Academie reprezintă o sarcină majoră, inteligibilă și competitivă, care va fi realizată în colaborare cu autoritățile administrației publice din Republica Moldova.

Din perspectiva instituțională, unele eforturi de formare a capacității pot și trebuie susținute prin intermediul unei instituții de învățământ superior acreditate, cu potențial științific și metodico-didactic remarcabil, ca Academia de Studii Economice din Moldova. ASEM este una din primele instituții de învățământ superior din cadrul țărilor din spațiul CSI care a inclus în Curriculumul universitar, la ciclul II (Masterat), specializarea „Finanțe publice și Fiscalitate” disciplina „Bugetare sensibilă la gen”. Academia deține personal științific calificat, care a parcurs anumite trepte în instruirea cu privire la BSG oferite sub egida UNIFEM: Angela Casian, conferențiar universitar, doctor în științe economice (autor capitolul IV); Andrei Petroia, conferențiar universitar, doctor în științe economice (autor capitolul III); cercetători științifici de valoare ale căror domenii de cercetare sunt: politica socială și genderul – Marina Belostecinic, conferențiar universitar, doctor în științe economice (autor capitolul I); indicatorii inegalității de gender – Ion Pârțachi, conferențiar universitar, doctor în științe economice (autor capitolul V); problemele micro- și macrobugetării – Anjela Baurciulu, conferențiar universitar, doctor în științe economice (autor capitolul II).

De altfel, ASEM poate atrage consultanți – practicieni din cadrul autorităților publice centrale, cum ar fi Ministerul Finanțelor, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, să ofere suport în promovarea conceptului BSG la nivel instituțional. Astfel, materialul elaborat asigură satisfacerea necesităților de instruire a persoanelor implicate în procesul bugetar și crearea unui sistem durabil de instruire a funcționarilor publici debutanți și a celor cu experiență implicați în activitățile de bugetare.

Ghidul formatorului este o lucrare instructiv-metodică pentru formatorii care vor conduce lecțiile/sesiunile de instruire, având ca obiectiv oferirea unui suport în procesul de instruire a persoanelor care manifestă interes față de Bugetarea Sensibilă la Gen.

Materialele din lucrare pot constitui un suport bibliografic în procesul didactic din instituțiile de învățământ superior, precum și pot fi utilizate în activitatea instituțiilor publice implicate în activitățile privind promovarea abordării integrate la dimensiunea de gen în cadrul procesului bugetar.

Menționăm că Ghidul formatorului urmează a fi utilizat în tandem cu Manualul Bugetarea Sensibilă la Gen.

Autorii aduc sincere mulțumiri pentru suportul acordat de UNIFEM și SIDA la elaborarea materialelor incluse în manual și ghidul formatorului.

Autorii

PLANIFICAREA ȘI DESFĂȘURARE A CURSULUI DE INSTRUIRE

Elaborarea unui program de instruire reprezintă o activitate care necesită o serie de analize și luări de decizii, a căror finalitate stabilește rezultatele așteptate de la instruire, responsabilii de obținerea acestor rezultate, tipul (formatul) optim de instruire prin care se pot obține rezultatele scontate, durata minimală și locul instruirii, materialele de instruire necesare, modalitatea de evaluare a rezultatelor instruirii etc.

Calitatea programelor de instruire și, implicit, calitatea prestării serviciilor de instruire sunt determinate de unele aspecte decisive pentru desfășurarea lor.

Planificarea cursului

Pentru început, este important de reținut că persoanele instruite au, deseori, păreri convingătoare despre modul în care trebuie să fie acordată instruirea sau despre modul în care ei trebuie să fie tratați. Această se bazează pe experiența lor precedentă. Ca adulți, ei vor fi mai experimentați, vor dispune de un sistem de referință mai vast și pot fi mai motivați, deoarece instruirea este asociată cu activitatea curentă.

Amenajați sala în așa mod, încât să facilitați discuția între ei (stil cabaret sau potcoavă), întrebați-i ce așteptări au și respectați, folosiți și dezvoltați cunoștințele lor acumulate anterior. Comunicați-le care este programul și bazați-vă pe analize originale, în care obțineți reacția lor de răspuns despre cum evoluați. Faceți-i să vorbească despre și să înregistreze cum cele însușite le vor ajuta să execute / îmbunătățească modul în care și realizează lucrul. Aceste informații pot servi drept bază pentru perfecționarea continuă a cursului.

De la începutul cursului, stabiliți sau conveniți asupra unor reguli de bază, pentru ei, în ceea ce privește contribuția lor sau adresarea întrebărilor, abordarea conținutului în mod serios, cu păstrarea unei atmosfere lejere.

Recunoașteți că contribuția poate părea incertă pentru unele persoane, de aceea, creați-le oportunități să lucreze în perechi și în grupuri mai mici, înainte ca ei să-și expună ideile în fața întregului grup. Faceți aceasta, în special, la începutul cursului. Mai târziu, pe măsură ce oamenii se simt mai încrezători în dumneavoastră și unii în alții, puteți desfășura activități cu întreg grupul sau exerciții mai active.

Asigurați-vă că introduceți varietate în cursul de instruire pentru a satisface stilurile de studiu, de preferință diferite. Necesitatea reflectorului este, deseori, omisă în graba noastră de a ne încadra în conținut.

Examinați localul. Imaginați-vă cum vă veți simți ca participant al unui curs de instruire în sala respectivă. Ce puteți face pentru ca sala să fie mai confortabilă și să ridicați gradul de însușire?

Scopul și obiectivele cursului de instruire

Scopul și obiectivele programelor de instruire se concentrează, în primul rând, pe ceea ce se așteaptă de la participanți: să învețe în urma instruirii (îmbunătățirea cunoștințelor, formarea noilor deprinderi sau atitudini, un schimb de experiență, elaborarea strategiilor și planurilor etc.).

Determinarea participării la o instruire în corespundere cu necesitățile, în funcție de scopul și obiectivele programului de instruire propus, poate fi una dintre cele mai dificile sarcini pentru viitorul beneficiar.

Dificultatea apare fie din lipsa definirii clare a scopului și obiectivelor de către furnizorul instruirii, fie din cauza unor obiective prea ambițioase pentru formatul de instruire propus.

Scopul trebuie să denote intenția programului de instruire ce se trasează pe termen lung și să indice clar direcția pe care o urmează programul de instruire.

Obiectivele programului de instruire trebuie să fie în concordanță cu necesitățile identificate și să asigure definirea clară a rezultatelor anticipate în urma desfășurării programului de instruire.

Este necesar ca lecțiile să fie planificate în conformitate cu sarcinile, obiectivele și scopurile de studiu, conținutul să reflecte cunoștințele ce „trebuie să fie cunoscute”, „ar trebui să fie cunoscute” și „ar putea fi cunoscute”, precum și mijloacele vizuale pentru asigurarea proeminenței cunoștințelor ce „trebuie cunoscute”. Metodele folosite trebuie să reflecte stilurile de studiu preferate.

Tipul și durata cursului de instruire

În funcție de specificul grupului-țintă, cursurile de instruire vor avea un anumit format și durată:

- curs de perfecționare profesională a funcționarilor publici de lungă durată (30 ore academice);
- curs de masterat cu orientare de profesionalizare (durata este stabilită în Planul de învățământ pentru fiecare specialitate);
- curs de masterat cu orientare de cercetare (durata este stabilită în Planul de învățământ pentru fiecare specialitate).

La fiecare curs de instruire, va fi invitat un anumit număr de participanți. Se recomandă ca numărul de participanți la grupa-țintă să nu depășească 25 de persoane.

Este important de reținut faptul că formatul instruirii va avea un caracter interactiv, iar formatorii vor utiliza o gamă variată de metode moderne și tehnologii avansate. De asemenea, formatul cursului este unul mixt care combină prelegerile, scopul cărora este de a transfera informații și a facilita formarea cunoștințelor la participanți și activități practice axate pe formarea cunoștințelor în urma discuțiilor la mai multe teme, purtate de întregul grup de participanți sub facilitarea formatorilor.

Prin urmare, pentru a atinge obiectivele propuse și a crea condiții favorabile de instruire, cursurile vor fi structurate ca un amestec bine echilibrat de:

- lecții ce vor enunța principiile generale;
- lucrul în echipă sub forma micilor grupuri de lucru sub călăuzirea formatorilor;
- prezentarea de sine stătătoare a rezultatelor elaborate de echipele de lucru.

În desfășurarea sesiunii de orientare, sunt prevăzute momente recapitulative și se acordă timpul necesar lucrului pentru implementarea sarcinilor planificate. Însă, ținând cont de complexitatea conținutului sesiunii de orientare și timpul limitat, o parte dintre exerciții și studii de caz pot fi propuse pentru lucrul de acasă, după încheierea lecțiilor.

Grupul-țintă

Grupul-țintă pentru instruire constă din audienții delegați de autoritățile publice sau instituțiile și organizațiile din sectorul public și privat la cursurile de perfecționare profesională și cursurile de masterat ținute la Academia de Studii Economice și în alte instituții sau centre de instruire. Fiecare grup-țintă va avea propria agendă de instruire elaborată în baza curriculei.

Programa de instruire se va baza pe evaluarea necesităților de instruire și va conține, alături de materialele de instruire, și metodică predării elaborată în baza prevederilor Ghidului formatorului.

Formatorul

Instruirea va fi prestată de formatori calificați, care dispun de experiență în domeniu. Calitățile necesare formatorului sunt:

- 1) cunoștințe în domeniul legislației Republicii Moldova specifice domeniului;
- 2) cunoștințe în vederea implementării practice a BSG.

Este de preferat ca expertiza formatorilor în domenii specifice să fie completată cu experiența în instruire interactivă. De asemenea, considerarea factorilor de gen, vârstă, experiență de activitate în administrația publică, cunoașterea excelentă a limbilor română și rusă ar reprezenta un avantaj.

Materiale pentru instruire

Manualul *Bugetare sensibilă la gen (BSG)* și materialele de instruire vor conține exemple documentare relevante, care reflectă experiența în domeniul BSG din diferite țări, experiențe care vor fi co-raportate cu realitățile din Republica Moldova. Conținutul materialelor va include: informații cu caracter general, principii, observații, proceduri, experiență internațională, exemple, exerciții etc. Formatorii vor elabora materiale de instruire consistente și echilibrate.

În afară de Manualul *Bugetare sensibilă la gen (BSG)* și materialele de instruire, formatorii vor utiliza, în calitate de suport metodic, Ghidul formatorului, care conține informații privind atât scopul, obiectivele, formatul, metodele și instrumentele care vor fi utilizate în procesul de instruire, cât și designul cu note pentru formatori.

Formatorii, care vor conduce instruirea, pot folosi informația expusă în Manual și Ghidul formatorului și / sau să o completeze cu materiale proprii de instruire în funcție de necesitățile specifice ale grupului-țintă.

Fiecare curs de instruire va conține prezentări teoretice, exerciții, lucru în grup, prezentare a rezultatelor lucrului în grup cu discuții, concluzii făcute de participanți și consultanți. Pentru expunerea materialului, în funcție de temă, facilitatorii vor folosi materiale demonstrative (prezentări în Power Point, scheme pregătite în prealabil, pe planșe etc.), alte materiale și echipamente necesare pentru instruire (hârtie formatul A1, markere, bandă adezivă, proiector, flipchart etc.).

Metode și tehnici de instruire

Metodele și tehnicile de instruire utilizate pe parcursul instruirii trebuie să fie adecvate și relevante pentru conținutul instruirii și obținerea rezultatelor scontate, asigurând impactul necesar asupra participanților.

Metodele și modalitățile folosite pentru furnizarea informațiilor și generarea cunoștințelor, în cadrul sesiunilor de orientare, trebuie să implice influențarea activă a atitudinilor și valorilor formând abilitatea și dorința de acțiune.

Metodele participative sunt folosite pentru a acorda participanților oportunitatea de a învăța unul de la altul, înlăturând barierele organizaționale. Sunt importante însărcinările în cadrul cărora participanții efectuează activități orientate pe acțiuni, ce vizează problemele organizației lor.

Un principiu fundamental în toate instruirile interactive îl reprezintă implicarea participanților în calitate mai mult de resursă decât de țintă, dându-le, astfel, posibilitatea să învețe mai ușor.

Exista câteva condiții de bază de care se ține cont la selectarea metodelor de instruire:

- Obiectivele sesiunii sau modulului de instruire.
- Timpul și resursele disponibile.
- Complexitatea problemei.
- Mărimea și nivelul de pregătire a grupului.

DESIGNUL CURSULUI DE INSTRUIRE

În continuare, vă prezentăm designul cursurilor de instruire în domeniul *Bugetare sensibilă la gen (BSG)* cu prezentarea scopului, obiectivelor, instrumentelor folosite și indicarea timpului necesar. În funcție de cerințele specifice ale participanților și timpul acordat fiecărei prezentări, puteți alege unele exerciții și omite altele. De asemenea, puteți introduce exerciții noi, pornind de la propria experiență sau de la necesitățile specifice ale participanților la curs.

De reținut că designul cursurilor de instruire trebuie să faciliteze atingerea scopului și obiectivelor propuse și în niciun caz să se limiteze la discuții cu caracter general sau politic.

Privire de ansamblu

Cursurile de instruire în domeniul *Bugetare sensibilă la gen (BSG)* propun o modalitate integrată de abordare teoretică și practică a principalelor domenii ale BSG.

Participanții invitați la curs vor lua cunoștință cu BSG, vor discuta problemele și vor identifica unele soluții practice de rezolvare a acestora. Pentru realizarea sarcinilor propuse participanții vor fi rugați să pregătească din timp informațiile relevante, care i-ar ajuta în procesul instruirii și evidențierii căilor de soluționare a problemelor abordate.

Considerații preliminare

1. Pentru început, formatorii vor familiariza participanții la instruire cu scopul și obiectivele cursului de instruire. Se recomandă să fie scrise pe foi A-1 și să fie afișate astfel, încât să se afle în vizorul participanților pe durata întregii zile.

2. Prezentarea participanților (se recomandă după următoarea schemă):

- Nume, prenume;
- Instituția unde activează și funcția;
- Studiile și specialitatea.

Notă: *Așteptările vor fi listate pe o coală de hârtie și vor rămâne afișate pe toată durata zilei.*

3. Stabilirea regulilor de comportament în auditoriu.

Formatorul va ruga participanții să-și expună propriile păreri referitor la regulile de comportament, după care se va face o concretizare a regulilor pentru a le definitiva. Drept repere pot servi următoarele:

- Unul vorbește, ceilalți ascultă;
- Colaborare, nu confruntare;

- Ai emis o idee, argumenteaz-o;
- Critică ideea, nu persoana;
- Manifestă calm și toleranță;
- Respectă agenda;
- Să fim activi.

4. Formatorul va face o prezentare succintă a cursului de instruire în domeniul *Bugetare sensibilă la gen (BSG)* și a agendei fiecărei zile de lucru.

Capitolul I

INTRODUCERE ÎN GENDER

Sinteza capitolului

În ultimul timp, în științele sociale și umaniste, se disting două noțiuni „sex” și „gender”, care indică diferențele constituționale și socioculturale dintre femei și bărbați. Tradițional, sexul este utilizat pentru a contura particularitățile anatomice și fiziologice ale oamenilor în baza cărora aceștia se divizează în bărbați și femei. Însă, odată cu aprofundarea cercetărilor științifice, a devenit evident că, din punct de vedere biologic, între femei și bărbați sunt mai multe asemănări decât deosebiri. Varietatea caracteristicilor sociale ale femeilor și bărbaților și identitatea principală a caracteristicilor biologice conduc la ideea că nu sexul determină diferențele dintre rolurile sociale, ci normele socioculturale determină, în ultimă instanță, calitățile psihologice, modelul de comportament, formele de activitate, profesiile femeilor și bărbaților.

Astfel, a fost introdusă noțiunea de „gender”, care reprezintă totalitatea normelor sociale și culturale pe care trebuie să le respecte oamenii în funcție de sexul lor biologic. Gender este un termen complex cu referință la deosebiri de roluri, comportament, caracteristici mentale și emoționale între femei și bărbați create și impuse de societate. Gender reprezintă determinanta importantă a structurii societății, care, împreună cu alte caracteristici social-demografice și culturale (rasă, naționalitate, vârstă ș.a.), formează sistemul social.

Diferențierea noțiunilor de sex și gender reprezintă o trecere la un nivel teoretic nou al conștientizării proceselor sociale. La sfârșitul anilor 80, cercetările feministe trec treptat de la critica patriarhatului și studierea experienței specifice femeilor la analiza sistemelor gender, astfel, trecând la studiile de gen, conform cărora toate aspectele societății și culturii și relațiilor sunt de natură gender.

Apariția acestui termen nou, care reflectă natura socioculturală a diferențelor dintre femei și bărbați, a pus capăt tradiției clasice a analizei socio-psihologice a sexelor, în care determinantele principale erau cele biologice.

Genderul reprezintă un ansamblu de caracteristici culturale, care determină comportamentul femeilor și bărbaților, precum și relațiile dintre ei. Astfel, genderul se referă nu atât la femei sau bărbați, cât la relațiile dintre ei și modul construirii sociale a acestor relații.

Logica evoluției și dezvoltării cercetărilor gender își are începutul în cercetările feministe, care au avut drept scop stabilirea adevărului și realității științifice a postulatelor tradiționale despre natura predeterminării rolurilor sociale ale bărbaților și femeilor. Anume, în contextul cercetărilor feministe, s-au diferențiat termenii de „sex” și „gender”. Diferențierea acestor noțiuni în anii 70-80 ai sec. XX au plasat cercetările la un nivel teoretic nou.

Genderul constituie o categorie de procese: instruire, „intrare” în rol, stăpânirea acțiunilor comportamentale, care corespund sau nu unui anumit statut gender. Genderul este o structură, în primul rând, a modelelor de comportament, de dominare și subordonare, structură a activităților plătite și celor neplătite (munca casnică), a sferelor social-publice (ale bărbaților) și private (ale femeilor).

Astăzi, genderul a devenit un concept-strategie, care reflectă, formează, propune și cere acțiuni.

Tema 1.

Aspecte conceptuale privind noțiunea de gender

Scopul. *Înțelegerea corectă și însușirea conceptului de gender.*

Obiectivele:

- *Formularea esenței conceptului de gender prin delimitarea clară a diferențelor dintre noțiunile de sex și gender;*
- *Determinarea rolului stereotipurilor de gen în formarea normelor de comportament al femeilor și bărbaților;*
- *Analiza dezvoltării teoriilor despre rolul femeilor și bărbaților în societate;*
- *Delimitarea etapelor în evoluția studiilor de gen;*
- *Identificarea metodelor utilizate în cercetarea relațiilor de gen.*

Timpul necesar: 80 min.

Metodele folosite: *prezentare, brainstorming, discuție, lucru în echipă.*

Materialele necesare: flipchart, planșe, markere, foi A1, teste-grilă, slide-uri pentru sesiune în PPT.

Slide Nr. 1

CONCEPTE DE BAZĂ

SEX	GEN
<ul style="list-style-type: none"> ▪ diferențele biologice ▪ lumina ▪ particularitățile anatomice și fiziologice ▪ reproducerea urmașilor 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ diferențele sociale ▪ culoarea ▪ normele sociale și culturale ▪ reprezentările individuale și sociale
categorii naturale	categorii determinate cultural, istoric

Tema 1. Aspecte conceptuale privind noțiunea de gender

Slide Nr. 2


GENDER
semnificații

În limba engleză	genul gramatical
În psihologie: - în sens larg:	orice calități psihologice sau de comportament asociate cu masculinitate și feminitate, care, ipotetic, deosebesc bărbații de femei.
- în sens restrâns:	roluri sociale, identități și domenii bărbătești și femeiești, care nu depind de diferențele biologice, dar de organizarea socială a societății.

Tema 1. Aspecte conceptuale privind noțiunea de gender

Slide Nr. 3


DEFINIȚIA NOȚIUNII GENDER:

- 
- ↪ un ansamblu de caracteristici culturale care determină comportamentul femeilor și bărbaților, precum și relațiile dintre ei;
 - ↪ se referă nu atât la femei sau bărbați, cât la relațiile dintre ei și modul construirii sociale a acestor relații sau, cu alte cuvinte, cum societatea creează aceste relații.

Tema 1. Aspecte conceptuale privind noțiunea de gender

Slide Nr. 4

STEREOTIPURI DE GEN:

- 
- ✗ nu poartă un caracter universal și diferă de la o societate la alta;
 - ✗ sistemul ierarhiei sociale: rasa, naționalitatea, clasa;
 - ✗ formarea deosebiriilor în rolurile și comportamentul, caracteristicile mentale și emoționale ale femeilor și bărbaților: ce este permis și ce este interzis în comportament;
 - ✗ efectuarea unor obiceiuri în funcție de sexul copilului: culoarea hăinuțelor, a căruciorului, jucăriilor copilului;

Tema 1. Aspecte conceptuale privind noțiunea de gender

Slide Nr. 5

„Femeia adevărată”	„Bărbat adevărat”
<ul style="list-style-type: none"> ▪ natura, slăbiciune, subordonare, pasivitate; ▪ secundar, inferior, neimportant; ▪ treburile casnice, lipsite de importanță; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dumnezeu, creativitate, putere; ▪ primar, important și dominant; ▪ desfășoară activități apreciate în societate;
<p style="text-align: center;">“nu urca în copaci, doar nu ești băiețel”</p>	<p style="text-align: center;">“nu plânge, doar nu ești fetiță”</p>

Tema 1. Aspecte conceptuale privind noțiunea de gender


Slide Nr. 6

TIPURI DE COMPORTAMENTE PSIHOLOGICE	
masculin	agresivitate, insistență, inițiativă, autoritate, carieră și succes, capacitatea de a acționa hotărât și a-și asuma riscuri
feminin	pasivitate, empatie, subordonare, răbdare, grad înalt de adaptare
androgin	combinarea calităților celor două tipuri de comportament

Tema 1. Aspecte conceptuale privind noțiunea de gender

Slide Nr. 7


TEORII TRADIȚIONALE

- 
- ↔ filosofia greacă
 - ↔ filosofia engleză din sec. XVII
 - ↔ filosofia clasică germană
 - ↔ socialismul utopic din sec. XVIII – XIX
 - ↔ concepții sociologice
 - ↔ teoria biodeterministă „informațională”

Tema 1. Aspecte conceptuale privind noțiunea de gender

Slide Nr. 8

**MODELUL IDEAL
privind rolurile femeilor și bărbaților în
societate**

- 
- ↔ modelul netradițional
 - ↔ modelul celor trei etape
 - ↔ familia rolurilor simetrice
 - ↔ roluri identice – libertate, echitate, egalitate în șanse
 - ↔ modelul androgen (S.Bem), universal și monogen
 - ↔ modelul radical feminist

Tema 1. Aspecte conceptuale privind noțiunea de gender

Slide Nr. 9

EVOLUȚIA STUDIILOR DE GEN

Etapa	Denumirea/ Perioada	Conținutul
I	studiile feministe, anii 70, sec. XX	ideile liberale – emancipare, egalitate în șanse, autonomie
II	andrologia socială, anii 80, sec. XX	<ul style="list-style-type: none"> - recunoașterea studiilor feministe și apariția studiilor bărbaților - reacție la creșterea mișcării feministe - necesitatea revizuirii conținutului rolurilor de gen al bărbaților

Tema 1. Aspecte conceptuale privind noțiunea de gender

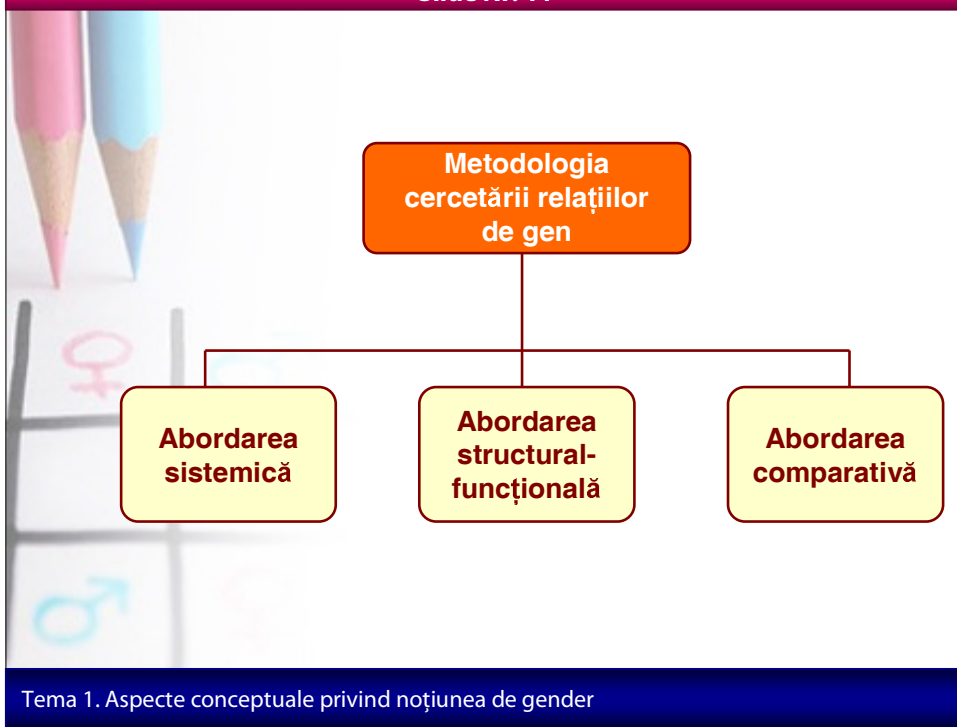
Slide Nr. 10

EVOLUȚIA STUDIILOR DE GEN

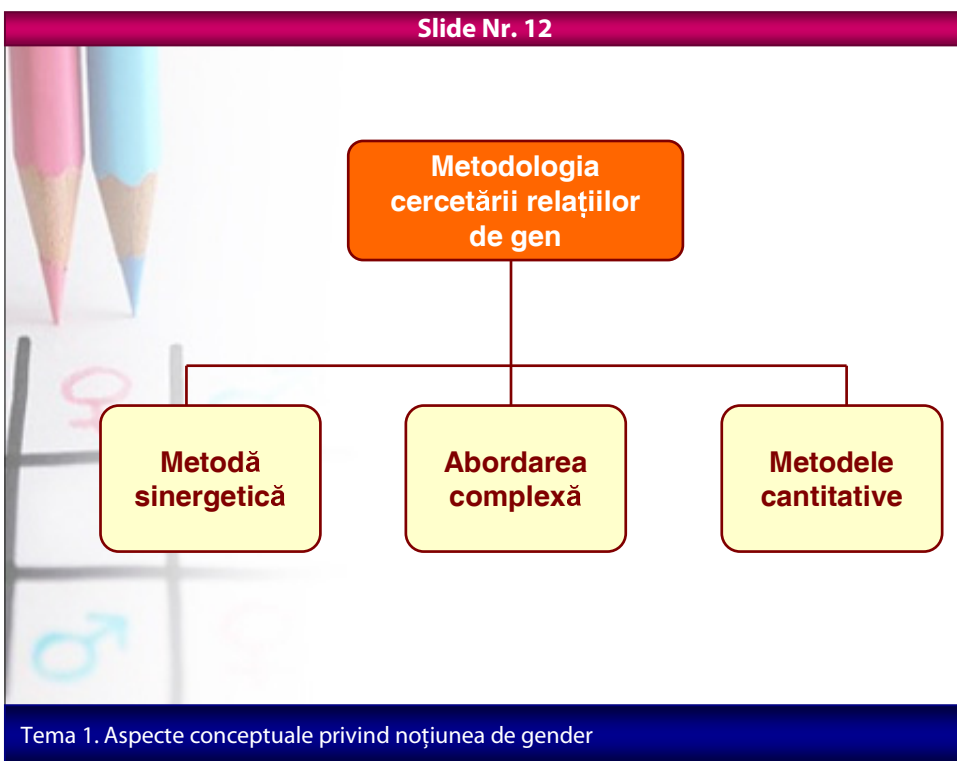
Etapa	Denumirea/ Perioada	Conținutul
III	Noua concepție gender, încep. anilor 90	conturarea și analiza diferitelor dimensiuni de gen ale culturii și socialului
IV	Gender și globalizare sfâr. anilor 90 ai sec. XX	<ul style="list-style-type: none"> - o direcție științifică recunoscută în toate țările lumii; - creșterea atenției față de problemele femeilor; - proiecte, congrese și conferințe; - programe de educație și instruire.

Tema 1. Aspecte conceptuale privind noțiunea de gender

Slide Nr. 11



Slide Nr. 12



TESTE

1. Tradițional, *sexul* este utilizat pentru a contura:

- a) particularitățile anatomice și fiziologice ale oamenilor;
- b) normele sociale și culturale pe care trebuie să le respecte oamenii în funcție de sexul lor biologic;
- c) deosebirea biologică dintre femei și bărbați în rolul lor de reproducere a urmașilor.

Răspuns: a, c.

2. În psihologie, *genderul* este întrebuințat pentru a sublinia:

- a) genul gramatical, care nu are nimic comun cu sexul;
- b) calitățile psihologice sau de comportament asociate cu masculinitatea și feminitatea;
- c) rolurile sociale, identitățile și domeniile bărbătești și femeiești, care nu depind de diferențele biologice, dar de organizarea socială a societății.

Răspuns: b, c.

3. *Genderul* se referă la:

- a) ansamblul de caracteristici culturale care determină comportamentul femeilor și bărbaților, precum și relațiile dintre ei;
- b) greutatea, înălțimea, masa musculară și puterea fizică ale femeilor și bărbaților;
- c) conținutul tradițiilor, religiei, moralei, institutelor politice, economiei, culturii sau al oricărei forme a activității oamenilor și de organizare a societății;
- d) genul gramatical care nu are nimic comun cu sexul.

Răspuns: a, c.

4. Stereotipuri de gen formate în societate sau în mediul profesional impun:

- a) ce este permis și ce este interzis în comportamentul femeilor și bărbaților;
- b) aprecierea și interpretarea socioculturală a diferențelor existente între femei și bărbați;
- c) în subconștientul copiilor, ideile despre plusurile sexului său și neajunsurile sexului opus;
- d) un anumit comportament, care depinde, în mod direct, de sexul persoanei.

Răspuns: a, c, d.

5. În știința contemporană, abordarea *gender* este aplicată pe larg:

- a) în analiza proceselor sociale, culturale și economice;

- b) în examinarea rolurilor, normelor, valorilor, trăsăturilor ale caracterului impuse de societate femeilor și bărbaților;
- c) în explicarea culturilor prin simbolica începutului bărbătesc sau femeiesc.

Răspuns: a, b.

6. În cadrul psihologiei gender, comportamentul masculin se caracterizează prin:

- a) pasivitate, empatie, subordonare, răbdare, grad înalt de adaptare;
- b) agresivitate, insistență, inițiativă, carieră și succes, capacitatea de a-și asuma riscuri;
- c) combinarea calităților acestor două tipuri de comportament.

Răspuns: b.

7. În cadrul psihologiei gender, comportamentul androgin se caracterizează prin:

- a) pasivitate, empatie, subordonare, răbdare, grad înalt de adaptare;
- b) agresivitate, insistență, inițiativă, carieră și succes, capacitatea de a-și asuma riscuri;
- c) combinarea calităților acestor două tipuri de comportament.

Răspuns: c.

8. În filosofia greacă, asociația simbolică a bărbătescului și a femeiescului s-a stabilit în legătura cu:

- a) raționalul și emoționalul;
- b) dualitatea în intelect și materie;
- c) aprecierea și interpretarea socioculturală a diferențelor existente între femei și bărbați;
- d) divizarea formei active și a materiei pasive.

Răspuns: a,b,d.

9. În filosofia clasică germană, diferențierea între femei și bărbați a fost explicată prin următoarele argumente:

- a) femeile au capacități mentale inferioare bărbaților;
- b) nu există diferențe, iar egalitatea între femei și bărbați în societate devine normă socială;
- c) femeile nu sunt cetățeni, iar familia se află la stadiul inferior al societății, deoarece în familie se stabilesc relații între rude de sânge, și nu cetățeni.

Răspuns: a, c.

10. Dezvoltarea filosofiei liberale și apariția teoriilor socialiste au contribuit la formarea unor idei, precum:

- a) femeile au capacități mentale inferioare bărbaților și trebuie să rămână în stratul inferior al societății;

- b) egalitatea între femei și bărbați în societate trebuie să devină o normă socială;
- c) necesitatea emancipării femeilor.

Răspuns: b, c.

11. La începutul secolului XX, în cadrul teoriilor privind rolul femeilor și bărbaților, apar concepții, care susțin că:

- a) societatea tinde spre o stare de echilibru și stabilitate;
- b) este necesară diviziunea funcțională a domeniilor de activitate sau diferențierea rolurilor;
- c) rolul liderului instrumental în familie este atribuit bărbatului, iar femeia este lider expresiv, emoțional.
- d) fiecare persoană trebuie să posede caracteristici atât bărbătești, cât și femeiești.

Răspuns: a, b, c.

12. În anii 60-70 ai sec. XX, au fost propuse următoarele variante ale modelului ideal al rolurilor:

- a) bărbații sunt creatori, iar femeile conservatoare, în sens pozitiv. Însă, femeia nu trebuie să tindă să schimbe destinația dată de natură;
- b) femeia activează în afara gospodăriei casnice pentru salariu, însă domeniul principal rămâne familia;
- c) ambii soți își dezvoltă cariera și împart egal responsabilitățile familiale;
- d) refuzul femeii de a îndeplini rolurile tradiționale și transmiterea acestora societății.

Răspuns: b, c, d.

13. Începând cu mijlocul anilor 80 ai sec. XX, drept premise ale apariției studiilor de gen pot fi considerate următoarele momente:

- a) cercetările feministe promovau feminismul și au devenit un domeniu ideologic și intelectual închis;
- b) cercetătorii au înțeles că bărbații, ca subiecți ai relațiilor sociale, nu pot fi ignorați;
- c) prăbușirea spațiului socialist.

Răspuns: a, b.

14. Identificați etapele în apariția și dezvoltarea studiilor de gen:

- a) studiile în condițiile globalizării, creșterea atenției față de problemele femeilor, care au căpătat caracter internațional;
- b) apariția și promovarea studiilor feministe;

- c) conturarea și analiza diferitelor dimensiuni de gen ale culturii și socialului;
- d) recunoașterea studiilor feministe și apariția studiilor bărbaților (andrologia socială).

Răspuns: a, b, c, d.

15. Metoda sistemică de cercetare a relațiilor de gen permite:

- a) înregistrarea schimbărilor calitative produse în structura relațiilor de gen, precum și analiza gradului de extindere a acestor schimbări în societate;
- b) cercetarea relațiilor de gen ca fiind unul dintre elementele sistemului relațiilor sociale, care există alături de alte elemente și interacționează cu ele.
- c) identificarea funcțiilor acestor relații, rolul lor în societate relevă natura interdependențelor între schimbările ce au loc în societate și schimbările din domeniul relațiilor de gen.

Răspuns: b.

16. Metoda structural-funcțională de cercetare a relațiilor de gen permite:

- a) înregistrarea schimbărilor calitative produse în structura relațiilor de gen, precum și analiza gradului de extindere a acestor schimbări în societate;
- b) cercetarea relațiilor de gen ca fiind unul dintre elementele sistemului relațiilor sociale, care există alături de alte elemente și interacționează cu ele.
- c) identificarea funcțiilor acestor relații, rolul lor în societate relevă natura interdependențelor dintre schimbările ce au loc în societate și schimbările în domeniul relațiilor de gen.

Răspuns: c.

17. Metoda sinergică de cercetare a relațiilor de gen permite:

- a) corelarea rezultatelor disparate, la analogii, la sinteze.
- b) înregistrarea schimbărilor calitative produse în structura relațiilor de gen, precum și analiza gradului de extindere a acestor schimbări în societate;
- c) cercetarea relațiilor de gen ca fiind unul dintre elementele sistemului relațiilor sociale, care există alături de alte elemente și interacționează cu ele.

Răspuns: a.

18. Metoda complexă de cercetare a relațiilor de gen permite:

- a) corelarea rezultatelor disparate, la analogii, la sinteze.
- b) înregistrarea schimbărilor calitative produse în structura relațiilor de gen, precum și analiza gradului de extindere a acestor schimbări în societate;
- c) conturarea factorilor ce determină transformarea sau menținerea reprezentărilor tradiționale în relațiile gen.

Răspuns: c.

BILIOGRAFIE

1. Bodrug-Lungu Valentina. *Sensibilizarea de gen a populației*. Chișinău, USM. 2007. 102 p.
2. Воронина О.А. *Теория и методология гендерных исследований*. Курс лекций. Под общей ред. О.А.Вороной. – М.: МЦГИ – МВШСЭН –МФФ, 2001 г. 416 с.
3. Воронина О.А. *Глоссарий*. <http://www.gender.ru/Russian/glossary/index.html>
4. Информационный портал Женщина и общество / openwomenline <http://www.owl.ru>
5. Малкина-Пых И.Г. *Гендерная терапия*. Изд. Эксмо. 2006 г. 928 с.
6. Ростова А.В. *Методология изучения гендерных отношений* / Вестник Самарского государственного университета. Гуманитарная серия. N. 4. 2008 г. с.221-226.
7. Словарь гендерных терминов. Под ред. А.А.Денисовой. М.: Информация XXI век, 2002. 256 с.
8. Шишкан Н. *Современные социально-экономические мегатенденции*. Chișinău. ASEM.2005. 295 с.
9. <http://www.gender-centru.md>

Capitolul II.

POLITICI ȘI STRATEGII PRIVIND PROMOVAREA EGALITĂȚII DE GEN

Sinteza capitolului

Abordarea integratoare constă în (re)organizarea, ameliorarea și evaluarea proceselor de luare a deciziilor în scopul încorporării perspectivei egalității între femei și bărbați în toate domeniile și la toate nivelurile, de către factorii implicați, în mod obișnuit, în aplicarea în practică a politicilor. Gender mainstreaming ca *strategie*, urmărește să asigure că toate măsurile și acțiunile generale care influențează viața socială iau în considerare, în mod deschis și activ – în timpul planificării, aplicării, monitorizării și evaluării – efectele diferite pe care le pot avea asupra situației femeilor și bărbaților. Pentru factorii de decizie, includerea genului în strategii înseamnă să identifice, în mod constant, consecințele acestora asupra diverselor grupuri de femei și bărbați ca activitate cotidiană și să rezolve orice probleme care apar pe parcursul aplicării strategiei. Aceasta înseamnă să fie luate în considerare relațiile complexe dintre bărbați și femei, să fie înțelese circumstanțele diferite în cadrul cărora aceștia acționează și să fie analizate diferențele și diversitatea acestora.

Procesul parcurs de la concept la definirea unei strategii complexe și reformatoare, necesară pentru integrarea perspectivei de gen în toate structurile și activitățile sociale, a durat câțiva ani și a impus unirea eforturilor mai multor specialiști din diferite domenii de activitate. În prezent, există o bază metodologică solidă, instrumente și tehnici de lucru, care pot fi utilizate în acțiunile ce urmăresc realizarea, de facto, a egalității de gen în toate sectoarele de activitate și la toate nivelurile de decizie.

Dimensiunea de gen afectează toate politicile publice, deciziile guvernamentale, programele, activitățile financiare și administrative, precum și procedurile organizaționale, contribuind, astfel, la o transformare profundă organizațională. **Condițiile necesare** promovării abordării integratoare a dimensiunii de gen se referă la următoarele:

- a) *Voința politică;*
- b) *Existența statisticilor segregate pe sexe;*
- c) *Existența studiilor din domeniul egalității;*
- d) *Existența resurselor financiare;*
- e) *Cunoștințe privind administrarea;*
- f) *Participare reală a femeilor în viața politică și publică, cât și la procesele decizionale.*

În cadrul politicilor publice, un rol important revine **politicii macroeconomice**. Modelul macroeconomic și politicile sunt determinate de paradigma neo-

liberalismului, economia de piață bazată pe laissez-faire cu reguli eficiente și reglementarea economiei fără intervențiile din partea statului. Aceasta paradigma este reflectată în Programele de Ajustare Structurală (PAS), care au fost adoptate de către mai multe țări sub influența acordurilor semnate cu BM și FMI. Programul de Ajustare Structurală, având la bază obiectivul principal – creșterea economică, include 2 programe de măsuri:

- a) măsurile pe termen scurt, precum reducerea cererii, controlul inflației prin intermediul reducerii cheltuielilor publice;
- b) măsurile pe termen lung, precum liberalizarea și privatizarea întreprinderilor publice.

Ca urmare a reducerii cheltuielilor publice, în special, a celor din infrastructura și pentru serviciile sociale (sănătate, educație, aprovizionarea cu apă etc.), femeile și, într-o anumită proporție, fetele au intensificat atât muncă plătită, cât și cea neremunerată pentru a face față situației create. Politicile macroeconomice din cadrul PAS au produs efecte negative asupra populației, în mod special, asupra femeilor, copiilor și grupelor vulnerabile, exacerbând inegalitățile de gen și încetinind perspectivele dezvoltării. Experiența internațională arată că atât PAS, cât și Strategiile de Reducere a Sărăciei sau Planurile Naționale de Dezvoltare au avut efecte negative, adverse asupra grupurilor vulnerabile, iar critica adusă acestor programe a obligat BM și FMI să introducă Dimensiunea Socială în scopul reducerii costului social înalt al reformelor.

Un proces de succes privind gender mainstreamingul este posibil de realizat doar atunci când sunt respectate anumite *principii de bază* și anume:

1. Nu se vor face, niciodată, presupuneri că aspectele sau problemele sunt neutre față de dimensiunea de gen.
2. Gender mainstreamingul necesită realizarea eforturilor pentru a mări gradul de participare echitabilă a femeilor la toate nivelele de luare a deciziilor.
3. Identificarea inițială a aspectelor și problemelor, la nivelul tuturor domeniilor de activitate, trebuie făcută în așa fel, încât diferențele de gen și lipsa egalității să poată fi diagnosticate.
4. Puterea politică clară și alocarea resurselor adecvate pentru mainstreaming, inclusiv a resurselor financiare și umane adiționale.
5. Mainstreamingul nu substituie necesitatea pentru politicile și programele obiective, specifice femeilor și legislația pozitivă.
6. Mainstreamingul nu exclude nevoia de unități de gen sau centre de informare.
7. Este necesară instituirea mecanismelor adecvate de responsabilitate pentru monitorizarea progresului.

În februarie 2006, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Proiectul Legii cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați (Legea Nr.5 din

09.02.2006 Monitorul Oficial nr.47-50/200 din 24.03.2006). În ceea ce privește cadrul instituțional de asigurare a egalității de șanse între femei și bărbați, în contextul prezentei legi (art.art.: 15-20), acesta se referă la următoarele autorități publice abilitate cu competențele respective: a) Parlamentul; b) Guvernul; c) Comisia Guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați; d) Ministerul Sănătății și Protecției Sociale (organ specializat); e) ministerele și alte autorități administrative centrale (unitățile gender); f) autoritățile administrației publice locale (unitățile gender).

În conformitate cu legea nominalizată mai sus, prin Hotărârea Guvernului RM №350 din 07.04.2006, a fost instituită *Comisia Guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați*. Iar, prin H.G. №895 din 07.08.2006, a fost aprobat Regulamentul Comisiei Guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați. În luna august 2006, Guvernul R.Moldova a aprobat Planul național “Promovarea egalității genurilor umane în societate pentru perioada 2006-2009” (H.G. nr. 984 din 25.08.2006 Monitorul Oficial nr. 142 din 08.09.2006).

Adoptarea Legii și a Planului național „Promovarea egalității genurilor umane în societate pentru perioada 2006-2009” a condus la crearea condițiilor necesare pentru promovarea principiului egalității genurilor și utilizarea datelor dezagregate pe sex în elaborarea politicilor de dezvoltare în domeniul economic, social și politic.

Aderarea R.Moldova la documentele internaționale, cum ar fi CEDAW (1994), Declarația de la Beijing (1995), Declarația Milenară (2000) etc., care, în mod expres, stipulează necesitatea promovării principiilor egalității genurilor, induce responsabilitatea Guvernului de a include dimensiunea de gen în toate politicile publice și documentele strategice de dezvoltare națională.

Începând cu anul 2000, promovarea egalității de gen în R.Moldova a fost realizată în cadrul:

1. Declarației Milenare (Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului);
2. Strategiilor naționale de dezvoltare: SCERS, Planul de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană, Planul Național de Dezvoltare a Republicii Moldova pentru perioada 2008-2011;
3. Proiectelor susținute de organisme și organizațiile internaționale;
4. În alte documente de politici sau planuri și previziuni.

În contextul transformărilor social-economice actuale, pe plan internațional, regional și național, în Republica Moldova, se atestă necesitatea adoptării Politicii naționale de asigurare a egalității de gen pe anii 2009-2015 (în continuare, Politică națională).

Dacă abordarea integratoare a dimensiunii de gen devine o strategie din agenda programului de guvernământ, atunci este inevitabilă integrarea acesteia în politica economică. Bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen este un termen generic care descrie modul în care politicile țării, regiunii sau municipalității afectează distribuția

resurselor între bărbați și femei, băieți și fete. Definiția acceptată de Consiliul Europei: *Bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen prezumă abordarea integratoare a egalității de gen în procesul bugetar. Aceasta reprezintă evaluarea prin prisma de gen a bugetelor, încorporând perspectiva de gen la toate nivelele procesului bugetar și restructurând veniturile și cheltuielile pentru promovarea egalității de gen.*

Argumentarea pentru aplicarea acestei practici include unul sau mai multe din următoarele considerente:

- a) Este mijloc de accelerare a strategiei de promovare a dimensiunii de gen.
- b) Încurajează și sporește participarea societății civile la guvernare.
- c) Este o modalitate de facilitare a implementării agendei privind Drepturile Omului.
- d) este o modalitate de asigurare a responsabilității și transparenței.
- e) poate rezulta în politici și bugete mai eficiente.

Scopul final al bugetării sensibile la dimensiunea de gen constă în elaborarea unui buget în care a fost promovată egalitatea de gen, constituind planuri de venituri și cheltuieli publice pentru o perioadă determinată cu o distribuire echitabilă a resurselor pentru asigurarea nevoilor de gen ale populației.

Inițierea și implementarea abordării integratoare a dimensiunii de gen în procesul bugetar, în cadrul tuturor nivelelor de administrație publică, pot fi realizate cu succes, dacă sunt respectate anumite **condiții**:

1. Existența cadrului legal și normativ; promovarea cererii politice și a inițiativei privind bugetarea sensibilă la gen.
2. Dezvoltarea mecanismului instituțional.
3. Guvernarea economică a sectorului public.
4. Crearea bazei informative privind politica economică.
5. Realizarea statisticilor segregate pe sexe.

Unirea și realizarea simultană a tuturor măsurilor, în cele cinci componente, vor asigura bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen și funcționalitatea durabilă a întregului sistem.

Tema 1.

Gender mainstreaming – strategia de transformare a politicilor și generarea egalității de gen în societate

Scopul. *Argumentarea multidimensională a necesității abordării integratoare a egalității de gen în societate.*

Obiectivele:

- *Sinteza cadrului istoric și definirea conceptului de gender mainstreaming;*
- *Delimitarea sferei de cuprindere a abordării integratoare la dimensiunea de gen în cadrul promovării acesteia în societate;*
- *Formularea importanței și a necesității abordării integratoare a egalității de gen;*
- *Delimitarea condițiilor necesare promovării abordării integratoare la dimensiunea de gen;*
- *Evidențierea principiilor de bază și a modalităților de integrare a egalității de gen.*

Timpul necesar: 60 min.

Metodele folosite: prezentarea, brainstorming, discuția, frontal, lucrul în echipă.

Materialele necesare: flipchart, planșe, markere, foi A1, teste-grilă, slide-uri pentru sesiune în PPT.

Slide Nr. 1

GENDER MAINSTREAMING: cadrul istoric

egalitatea de gen	- anii 40-60	este un element-cheie al sistemului dreptului omului, fixat în Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948 .
echitatea și eficacitatea	- anii 70-80	Sporirea nivelului de participare a femeilor și eliminarea tuturor formelor de discriminare. CEDAW adoptată în 1979 .
gender mainstreaming	- anii 90	promovarea pe plan internațional a unei politici de abordare integratoare a egalității de gen Platforma de Acțiuni , Beijing în 1995 .
- anii 2000 - ...	↕ ↕	ONU - Obiective de Dezvoltare ale Mileniului (8 ODM) UE - Programul privind Strategia-Cadru a Comunității cu privire la egalitatea de gen

Tema 1. Gender mainstreaming – strategia de transformare a politicilor și generarea egalității de gen în societate

Slide Nr. 2

GENDER

un ansamblu de caracteristici culturale care determină comportamentul femeilor și bărbaților, precum și relațiile dintre ei;

**MAINSTREAMING
abordarea integratoare**

o modalitate de promovare și răspândire a politicilor cu viziuni noi, adică transformarea politicilor.

GENDER MAINSTREAMING

(re)organizarea procedurilor și reglementărilor uzuale, (re)organizarea responsabilităților și capacităților în scopul integrării perspectivei de gen în toate aceste proceduri, reglementări, responsabilități, capacități etc.

Tema 1. Gender mainstreaming – strategia de transformare a politicilor și generarea egalității de gen în societate

Slide Nr. 3

Definiții GM în documente internaționale

ONU

integrarea perspectivei de gen în procesul de evaluare a implicațiilor pentru femei și bărbați **în orice acțiune planificată**, inclusiv legislație, politici sau programe, în toate domeniile și la toate nivelele.



luarea în considerație a preocupărilor pentru egalitatea de gen în toate politicile, programele, activitățile administrative și financiare, precum și în procedurile organizaționale, contribuind astfel la o profundă transformare organizațională. Acest lucru include atât **deciziile principale** de politică a organizației, cât și **deciziile cotidiene**, de implementare a politicilor.

Tema 1. Gender mainstreaming – strategia de transformare a politicilor și generarea egalității de gen în societate

Slide Nr. 4

Definiții GM în documente internaționale



- **integrarea** problemelor privind egalitatea în toate obiectivele și activitățile programelor.
- **identificarea efectelor** diferite ale programelor asupra bărbaților și femeilor și măsurilor necesare pentru a se asigura faptul că activitățile OIM au o influență pozitivă asupra egalității de gen.



- **(re)organizarea, ameliorarea și evaluarea** proceselor de luare a deciziilor în scopul încorporării perspectivei de gen în toate domeniile și la toate nivelurile, de către factorii implicați în aplicarea a politicilor.
- **mobilizarea** simultană a instrumentelor juridice, a resurselor financiare și a capacităților de analiză și de organizare ale Comunității, în scopul motivării pentru construirea unor relații echilibrate în toate domeniile.

Tema 1. Gender mainstreaming – strategia de transformare a politicilor și generarea egalității de gen în societate

Slide Nr. 5

Complexitatea abordării integratoare de gen

dimensiunea verticală

asumarea clară a strategiei ca un act de voință politică și din implicarea structurilor/actorilor de decizie în toate etapele procesului de reformă socială

dimensiunea orizontală

se referă la nivelul de dezvoltare al capacităților de infrastructură (utilitățile de transport, comunicații etc.) și a celor privind resursele necesare (umane, materiale, financiare, informative/documentare)

Tema 1. Gender mainstreaming – strategia de transformare a politicilor și generarea egalității de gen în societate

Slide Nr. 6

**SFERA DE CUPRINDERE
a abordării integratoare de gen**

- ↻ **elaborarea politicilor;**
- ↻ **procesele decizionale;**
- ↻ **accesul la resurse;**
- ↻ **proceduri și practici;**
- ↻ **metodologii;**
- ↻ **procesele de implementare;**
- ↻ **monitoring și activitatea de evaluare.**

Tema 1. Gender mainstreaming – strategia de transformare a politicilor și generarea egalității de gen în societate

Slide Nr. 7

**IMPORTANȚA
abordării integratoare a dimensiunii de gen**

- ↻ ***plasarea oamenilor în centrul politicilor***
- ↻ ***conduce la o mai bună gestionare guvernamentală***
- ↻ ***implică atât femeile, cât și bărbații și utilizează toate resursele umane.***
- ↻ ***oferă o vizibilitate mai clară asupra problemelor privind egalitatea între femei și bărbați în cadrul societății***
- ↻ ***presupune diversitatea intereselor și comportamentelor femeilor și bărbaților***

Tema 1. Gender mainstreaming – strategia de transformare a politicilor și generarea egalității de gen în societate

Slide Nr. 8

CONDIȚIILE NECESARE

- I. Voința politică**
- II. Existența statisticilor**
- III. Existența studiilor**
- IV. Existența resurselor financiare și umane**
- V. Calitatea sistemului de administrare**
- VI. Participare reală a femeilor în viața politică și publică, precum și la procesul de luarea deciziilor**

Tema 1. Gender mainstreaming – strategia de transformare a politicilor și generarea egalității de gen în societate

Slide Nr. 9

MACROECONOMIA are un impact diferit asupra femeilor și bărbaților:

Instituțiile, direct implicate în procese economice, determină modul în care femeile și bărbații pot avea acces la resursele sau la controlul lor, ce oportunități sau potențial au la dispoziția și ce beneficii obțin

Cele 3 nivele ale economiei – micro, mezo și macro – funcționează interdependent. În consecință, inegalitățile de gen la micro și mezonivel au implicații la macronivel și viceversa;

Povara muncii neremunerate cade asupra femeilor și fetițelor, care constituie o parte însemnată a forței de muncă, fiind capitalul uman esențial, asupra căreia este focalizată macro-economia etc.

Tema 1. Gender mainstreaming – strategia de transformare a politicilor și generarea egalității de gen în societate

Slide Nr. 10

PRINCIPIILE DE BAZĂ ale integrării dimensiunii de gen

1. Aplicabilitatea în toate sferele și domeniile
2. Participarea echitabilă la procesele decizionale
3. Identificarea implicațiilor de gen
4. Realocarea resurselor
5. Prioritatea și complementaritatea
6. Informarea continuă
7. Funcționalitatea mecanismului de implementare

Tema 1. Gender mainstreaming – strategia de transformare a politicilor și generarea egalității de gen în societate

Slide Nr. 11

PROCEDURĂ ÎN 8 PAȘI privind abordarea integratoare de gen durabilă

1. ÎNȚELEGEREA
FUNDAMENTALĂ

2. EXAMINAREA
CONDIȚIILOR

3. PLANIFICAREA ȘI
ORGANIZAREA

4. EXAMINAREA
ACTIVITĂȚILOR

Tema 1. Gender mainstreaming – strategia de transformare a politicilor și generarea egalității de gen în societate

Slide Nr. 12

PROCEDURĂ ÎN 8 PAȘI
privind abordarea integratoare de gen durabilă

5. STUDIUL ȘI ANALIZA

6. FORMULAREA OBIECTIVELOR NOI ȘI A MĂSURILOR

7. IMPLEMENTAREA MĂSURILOR

8. EVALUAREA REZULTATELOR

Tema 1. Gender mainstreaming – strategia de transformare a politicilor și generarea egalității de gen în societate

Tema 2.

Politici și strategii de promovare a egalității de gen în Republica Moldova

Scopul. *Determinarea situației reale privind promovarea egalității de gen în R. Moldova.*

Obiectivele:

- *Analiza cadrului legal și instituțional al asigurării egalității de gen în R. Moldova;*
- *Identificarea acțiunilor întreprinse și a neajunsurilor în sfera asigurării de șanse pentru femei și bărbați în R. Moldova;*
- *Formularea măsurilor necesare promovării egalității de gen, în R. Moldova, la etapă actuală;*
- *Determinarea rolului promovării egalității de gen în realizarea strategiilor de dezvoltare a R. Moldova;*
- *Stabilirea direcțiilor de acțiune pe termen lung necesare promovării egalității de gen în R. Moldova.*

Timpul necesar: 45 min.

Metodele folosite: *prezentarea, brainstorming, discuția, frontal, lucrul în echipă.*

Materialele necesare: *flipchart, planșe, markere, foi A1, teste-grilă, slide-uri pentru sesiune în PPT, legislația R. Moldova din domeniu.*

Slide Nr. 1

CREAREA CADRULUI LEGAL ȘI INSTITUȚIONAL privind egalitatea de gen în R.Moldova

**februarie
2006**

Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați (**Nr. 5, 09.02.2006**)

07.04.2006

H. G. **№350** - instituirea *Comisiei Guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați*

07.08.2006

H.G. **№895** – aprobarea Regulamentului Comisiei Guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați;

25.08.2006

H.G. **nr. 984** – aprobarea Planului Național “Promovarea egalității genurilor umane în societate pentru perioada 2006-2009”

Tema 2. Politici și strategii de promovare egalității de gen în Republica Moldova

Slide Nr. 2

Acțiuni și Intenții

1. **Adoptarea legii și ajustarea legislației în vigoare;**
2. **Necesitatea promovării perspectivei de gen în programarea, elaborarea, implementarea și evaluarea tuturor politicilor publice, actelor normative etc;**
3. **Elaborarea planului de acțiuni în cadrul unor unități gender;**
4. **Armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene;**
5. **Dezvoltarea mecanismului instituțional în domeniul egalității genurilor.**

Tema 2. Politici și strategii de promovare egalității de gen în Republica Moldova

Slide Nr. 3

ACȚUNI NECESARE

- ↪ Revizuirea unui șir de documente din alte domenii: Codul Muncii, Codul Contravențiilor Administrative etc.; reajustarea documentelor din domeniul politicii externe;
- ↪ Operarea și utilizarea unor indicatori și instrumente, care să permită integrarea perspectivei de gen în strategia politicilor publice;
- ↪ Crearea unităților gender;
- ↪ Pregătirea și motivarea specialiștilor;
- ↪ Definitivarea mecanismului de monitorizare
- ↪ Dezvoltarea parteneriatului dintre structurile de stat și societatea civilă în domeniul vizat;
- ↪ Dezvoltarea relațiilor cu organismele internaționale.

Tema 2. Politici și strategii de promovare egalității de gen în Republica Moldova

Slide Nr. 4

Promovarea egalității de gen în cadrul strategiilor naționale de dezvoltare**SCERS**

- Îmbunătățirea analizei statistice și publicațiilor în domeniul statisticii de **gender**: elaborarea publicației statistice "Femei și bărbați";
- Perfecționarea analizei statistice și publicațiilor tematice ce caracterizează situația copiilor, tineretului, vârstnicilor etc.

**PA
RM-UE**

La capitolul "Drepturile și libertățile fundamentale ale omului", pct. 8 Asigurarea tratamentului egal a fost prevăzut:

- Continuarea eforturilor pentru asigurarea egalității de șanse pentru bărbați și femei în societate și viața economică, bazate pe nediscriminare.

Tema 2. Politici și strategii de promovare egalității de gen în Republica Moldova

Slide Nr. 5

ODM-3 în cadrul SND al RM

Obiectivul	Indicatorii
Sporirea reprezentării femeilor în funcții de decizie	<ul style="list-style-type: none"> a. Cota mandatelor deținute de femei în Parlament; b. Numărul femeilor alese în autoritățile administrației publice locale; c. Cota reprezentării femeilor la nivelul de luare a deciziilor.
Reducerea inegalității de gen la angajarea în muncă	<ul style="list-style-type: none"> a. Ponderea femeilor angajate în economie, pe tipuri de activități economice; b. Cota salariului mediu al femeilor în raport cu salariul mediu al bărbaților.

Tema 2. Politici și strategii de promovare egalității de gen în Republica Moldova

Slide Nr. 6

Promovarea egalității de gen în cadrul strategiilor naționale de dezvoltare

PND

1. ODM-3
2. Acțiunea nr.36 se referă la „*Consolidarea mecanismului instituțional de asigurare a egalității de gen*”:
 - Consolidarea potențialului administrației publice centrale și locale pentru analiza, identificarea, formularea, implementarea, monitorizarea și evaluarea politicilor propuse;
 - Crearea subgrupurilor specializate de experți

Tema 2. Politici și strategii de promovare egalității de gen în Republica Moldova

Slide Nr. 7

Proiectele susținute de organisme internaționale

- ↪ **Programul UNIFEM în Moldova „Promovarea egalității de gen în politicile și programele naționale de dezvoltare, 2006-2009”**,
- ↪ **Proiectul Revizuirea Cheltuielilor Publice 2 – Perspectiva Gender în Educație și pe Piața Forței de Muncă – Etapa inițială și de implementare 2007 – 2008.**

Tema 2. Politici și strategii de promovare egalității de gen în Republica Moldova

Slide Nr. 8

PLAN STRATEGIC DE ACȚIUNI privind integrarea dimensiunii de gen

Obiective generale	Obiective specifice fiecărui domeniu
<ul style="list-style-type: none"> • Conceptualizarea și fundamentarea politicii de stat • Integrarea în politicile și programele din toate domeniile și la toate nivelurile de adoptare și aplicare a deciziilor; 	<p>Integrarea dimensiunii de gen în politicile și planurile</p> <p>Aplicarea mecanismelor de promovare a EG în cadrul autorităților administrației publice centrale și locale,</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Asigurarea mecanismelor de implementare a cadrului legal 	<p>Adoptarea programelor specializate și stimularea activităților cu participarea femeilor</p>

Tema 2. Politici și strategii de promovare egalității de gen în Republica Moldova

Slide Nr. 9

PLAN STRATEGIC DE ACȚIUNI privind integrarea dimensiunii de gen

Obiective generale	Obiective specifice fiecărui domeniu
<ul style="list-style-type: none"> • Sensibilizarea opiniei publice • Dezvoltarea dialogului și parteneriatelor 	Asigurarea realizării drepturilor și responsabilităților egale în căsătorie și viața familială
<ul style="list-style-type: none"> • Stimularea activității investigaționale 	Consolidarea și dezvoltarea a capacităților de planificare a politicilor și programelor
<ul style="list-style-type: none"> • Implementarea unui mecanism de monitorizare și evaluare a realizării politicii egalității de gen 	Colectarea, analizarea și distribuirea datelor statistice dezagregate

Tema 2. Politici și strategii de promovare egalității de gen în Republica Moldova

Tema 3.

Strategia integratoare privind bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen

Scopul. Determinarea și argumentarea rolului bugetării sensibile la dimensiunea de gen.

Obiectivele:

- Crearea înțelegerii comune privind abordarea BSG;
- Argumentarea importanței aplicării BSG;
- Determinarea scopului final al bugetării sensibile la dimensiunea de gen;
- Sublinierea condițiilor necesare inițierii și implementării abordării integratoare a dimensiunii de gen în procesul bugetar;
- Reflectarea asupra existenței condițiilor necesare implementării BSG în R.Moldova.

Timpul necesar: 55 min.

Metodele folosite: prezentarea, brainstorming, discuția, frontal, lucrul în echipă.

Materialele necesare: flipchart, planșe, markere, foi A1, teste-grilă, slide-uri pentru sesiune în PPT.

Slide Nr. 1

Bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen
ABORDAREA INTEGRATOARE
A EGALITĂȚII DE GEN ÎN PROCESUL BUGETAR:

- 1. Încorporarea perspectivei de gen la toate nivelele procesului bugetar;**
- 2. Restructurarea veniturilor și cheltuielilor pentru a promova egalitatea de gen.**

Tema 3. Strategia integratoare privind bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 2

ARGUMENTAREA

- ↪ **Constituie mijlocul de accelerare a strategiei de promovare a dimensiunii de gen;**
- ↪ **Încurajează și sporește participarea societății civile la guvernare;**
- ↪ **Reprezintă o modalitate de facilitare a implementării agendei privind Drepturile Omului;**
- ↪ **Asigură responsabilitate și transparență;**
- ↪ **Rezultă în politici și bugete mai eficiente.**

Tema 3. Strategia integratoare privind bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 3

CONDIȚII necesare**I. Existența cadrului legal și normativ:**

- ↪ existența cererii politice;
- ↪ promovarea inițiativei privind bugetarea sensibilă la gen.

Tema 3. Strategia integratoare privind bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 4

II. Dezvoltarea mecanismului instituțional:

- ↪ Dezvoltarea sistemelor de sprijin și de informare;
- ↪ Interdependența dintre bugetare și elaborarea politicilor;
- ↪ Inițierea macrobugetării;
- ↪ Coordonare și organizare pe orizontală;
- ↪ Instruirea în funcție de specificul activității.

Tema 3. Strategia integratoare privind bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 5

III. Guvernarea economică a sectorului public:

= managementul în baza rezultatelor
și obiectivelor, și controlul financiar

1. Dezvoltarea și aplicarea analizelor de gen și/sau evaluărilor impactului de gen în procesele de elaborare a politicilor,
2. Formularea obiectivelor privind egalitate de gen;
3. Elaborarea activităților de continuare (*follow up*) a obiectivelor naționale.

Tema 3. Strategia integratoare privind bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 6

IV. Crearea bazei informative privind politica economică:

- ↪ Distribuirea raportului de politică;
- ↪ Rapoartele de planificare pe termen lung;
- ↪ Existența și dezvoltarea studiilor privind utilizarea timpului.

Tema 3. Strategia integratoare privind bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 7

V. Date statistice segregate pe sexe

- **datele statistice oficiale trebuie acumulate, analizate și prezentate pe sexe;**
- **să reflecte problemele de gen și cele persistente în societate;**
- **toate rezultatele vor fi prezentate sub formă de tabele și diagrame specifice pe sexe;**
- **toată performanța raportării să fie segregată pe sexe, adică să prezinte diferențele și asemănările.**

Tema 3. Strategia integratoare privind bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen

TESTE:

1. **Conceptul de „abordare integratoare a egalității de gen” sau gender mainstreaming reprezintă:**
 - a) **tratarea femeilor drept destinatari pasivi de beneficii în cadrul societății;**
 - b) **(re)organizarea, ameliorarea și evaluarea proceselor de luare a deciziilor în scopul încorporării perspectivei egalității între femei și bărbați în toate domeniile și la toate nivelurile;**
 - c) **promovarea unei politici active și vizibile de integrare a egalității de gen doar în procesul bugetar al unei țări.**
2. **Pentru factorii de decizie, includerea genului în politici sau programe presupune identificarea impactului acestora asupra diverselor grupuri de femei și bărbați în următoarele faze ale procesului decizional:**
 - a) **planificarea și elaborarea;**
 - b) **aplicarea sau realizarea;**
 - c) **monitorizarea și evaluarea;**
 - d) **în toate fazele menționate mai sus.**

Răspuns: d.

3. Dimensiunea orizontală a abordării integratoare egalității de gen se referă la:

- a) asumarea clară a strategiei, ca un act de voință politică și din implicarea structurilor (factorilor) de decizie în toate etapele procesului de reformă socială;
- b) utilizarea unor instrumente specifice și a unor responsabilități bine definite, atribuite unor actori determinați;
- c) nivelul de dezvoltare a capacităților de infrastructură (utilitățile de transport, de comunicații etc.) și a celor privind resursele necesare (umane, materiale, financiare, informative și de documentare).

Răspuns: c.

4. În sens larg, sfera de cuprindere a abordării integratoare de gen se referă la:

- a) Strategiile naționale și politica macroeconomică;
- b) Elaborarea politicilor, procesele decizionale, procesele de implementare;
- c) Proceduri și practice, metodologii, monitoring și activitatea de evaluare;
- d) Munca neremunerată în sectorul menajelor.

Răspuns: b, c.

5. Voința politică și existența statisticilor sunt:

- a) cele 2 dimensiuni ale abordării integratoare a egalității de gen;
- b) considerente ce confirmă importanța abordării integratoare;
- c) condiții necesare promovării abordării integratoare a dimensiunii de gen.

Răspuns: c.

6. Cadrul legal al egalității de șanse între femei și bărbați în R.Moldova este asigurat de:

- a) Legea privind sistemul și procesul bugetar și Legea privind Asigurările Sociale de Stat;
- b) Constituția R.Moldova, Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați;
- c) Hotărârea Guvernului privind instituirea *Comisiei Guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați*.

Răspuns: b.

7. Bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen reprezintă:

- a) ansamblul deciziilor adoptate de către autoritățile publice, în vederea orientării activității economice într-un sens considerat rezonabil pe teritoriul național;
- b) evaluarea prin prisma de gen a bugetelor, încorporând perspectiva de gen la toate nivelele procesului bugetar și restructurând veniturile și cheltuielile pentru a promova egalitatea de gen;
- c) (re)organizarea, ameliorarea și evaluarea proceselor de luare a deciziilor în scopul încorporării perspectivei egalității între femei și bărbați în toate domeniile și la toate nivelurile.

Răspuns: b.

8. Afirmăția că bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen constituie un mijloc de accelerare a strategiei de promovare a egalității de gen este:

- a) Adevărată;
- b) Falsă.

Răspuns: a.

9. Bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen îmbunătățește guvernarea și transparența bugetului prin faptul că:

- a) contribuie la o mai mare precizie în formularea activităților;
- b) nu necesită participarea femeilor la toate nivelele de luare a deciziilor;
- c) creșterea eficienței în utilizarea resurselor economice și a calității acțiunilor întreprinse;
- d) contribuie la reducerea cererii și controlul inflației prin intermediul reducerii cheltuielilor publice.

Răspuns: a, c.

10. Guvernarea economică în procesul implementării bugetării sensibile la dimensiunea de gen se referă la:

- a) crearea bazei informative privind politica economică;
- b) stabilirea grupului de conducere interministerială, care poartă întreaga responsabilitate pentru susținerea procesului;
- c) managementul în baza rezultatelor și obiectivelor, și controlul financiar.

Răspuns: c.

BIBLIOGRAFIE:

1. Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, Nr.5 din 09.02.2006, Monitorul Oficial Nr. 47-50/200 din 24.03.2006.
2. Hotărârea Guvernului R.Moldova, Planul național „Promovarea egalității genurilor umane în societate pentru perioada 2006-2009” (H.G. nr.984 din 25.08.2006 Monitorul Oficial nr. 142 din 08.09.2006).
3. *Documentul de politici „Politica Națională de asigurare a egalității de gen în Republica Moldova, 2009-2015”*, Proiect, www.mpsfc.md
4. Baskakova M.E., Ballaeva E.A., Ivanova E.V., *Aspectele gender ale sistemului de pensionare al Republicii Moldova*, MPSFC, Tipogr. „Elena-V.I.” SRL, Chișinău, 2007.
5. Bocioc F., Dimitriu D., Teșiu R., Văileanu C., *Gender mainstreaming: metode și instrumente. Ghid practic pentru abordarea integratoare a egalității de gen*, București, CPE 2004.
6. Van Beveren Jacintha, van Osch Thera, Quin Sheila, *Bugetare pentru toți*, Bureau Castora, Delft/ Sheila Quinn, Dublin/Vrouwen Alliantie, Utrecht - September 2004.
7. Schmitz Catharina, *Este momentul să vorbim despre bani. Abordarea integratoare a egalității de gen în bugetele naționale ale țărilor nordice*. Raportul final de proiect 2004-2006.

8. Schmitz Catharina, *Egalitate și finanțe publice. Studiu privind bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen*, Consiliul Nordic al Miniștrilor, Copenhaga 2005.
9. Rubin I. *The politics of Public Budgeting: Getting and Spending, Borrowing and Balancing*. - New Jersey: Chatham House Publishers Inc., 1993.
10. Eklund Ulrika, Löfgren Carina, *Gender Mainstreaming Manual. A book of practical methods from the Swedish Gender Mainstreaming Support Committee*. Printed by Edita Sverige AB, Stockholm 2007.
11. Cos-Montiel Francisco, „Macro or Microstreaming Gender Economics? Engendering Economic Policy in Mexico”, International conference engendering macroeconomics and international economics, The London School of Economics, June 20-22, 2004.
12. *Bugetele sensibile la dimensiunea de gen*, Manual pentru formatori, PNUD, Europa și CSI, Centrul Regional Bratislava, 2005.
13. *Gender mainstreaming. Conceptual framework, methodology and presentation of good practices*. Final report of activities of the Group of Specialists on Mainstreaming (EG-S-MS). Council of Europe – Directorate General of Human Rights, Strasbourg, 2004. <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/08/19/82/3532cd34.pdf>
14. *EQUAL Guide on Gender Mainstreaming. Employment social affairs European Commission*. Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, Unit B4, European Communities, 2005. http://ec.europa.eu/employment_social/equal/data/document/gendermain_en.pdf
15. Stevens, I., & I. van Lamoen (2001). *Manual on Gender Mainstreaming at Universities. Equal Opportunities at Universities. Towards a Gender Mainstreaming Approach*. Leuven/Apeldoorn: Garant-Uitgevers. <http://www.ec.europa.eu/social/main>.
16. Vaileanu C., Rusu V., Cantarji V. *Ghidul utilizatorilor de date statistice dezagregate în funcție de sex*, Ed. „Elan Poligraf” SRL, Chișinău, 2008. www.un.md/UNIFEM
17. Biroul Național de Statistică, *Set armonizat de indicatori de dezvoltare sensibili la dimensiunea de gen în contextul Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului*, cu suportul PNUD, UNIFEM, UNFPA, Chișinău – 2009
18. Biroul Național de Statistică, ***Femei și Bărbați în Republica Moldova***, *Culegere statistică*, cu suportul PNUD, UNIFEM, UNFPA, Chișinău – 2008
19. UNDP, UNIFEM, *Problemele de gen în contextul ODM în R.Moldova*, Chișinău, 2007.
20. Raportul „Monitorizarea realizării Legii cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați” și a Planului național „Promovarea egalității genurilor în societate pentru perioada 2006-2009” Coord. V.Bodrug-Lungu. – Ch.: CEP USM, 2007. –38p.

Capitolul III. BUGETUL ȘI PROCESUL DE BUGETARE

Sinteza capitolului

Bugetele fac parte din politica macroeconomică generală a Guvernului și în termeni tehnici sunt numite politici „fiscale”. Politica monetară care încearcă să influențeze rata de schimb și rata inflației constituie o altă parte importantă a politicii macroeconomice a unei țări. Diversele părți ale politicii macroeconomice ale unei țări tind să realizeze împreună asemenea obiective, precum creșterea economică, ocuparea deplină a populației, rata inflației scăzută și stabilă. Deseori, însă, se dă uitării faptul că toate acestea au drept scop final asigurarea realizării obiectivelor, astfel, încât fiecare persoană din populația țării beneficieze de ele, și nu doar un grup mic de persoane.

În multe țări în curs de dezvoltare, bugetul este divizat în două părți:

- *Bugetul periodic, curent* sau „de venituri” cuprinde, în special, cheltuielile de exploatare.
- *Bugetul de dezvoltare sau de investiție* trebuie să acopere cheltuielile pe termen lung, cum ar fi investițiile capitale.

Bugetul este cel mai important instrument de politică al guvernului, deoarece, fără bani, Guvernul nu poate implementa cu succes nicio politică.

„Bugetele sensibile la gen”, „bugetele receptive la gen”, „bugetele prin prisma dimensiunii de gen” – toate se referă la același lucru. În afară de aceasta, trebuie să înțelegem că nu este vorba doar de alocații separate și speciale pentru femei și fete, alertându-ne la faptul că 50:50, deseori, nu este echitabil, deoarece femeile și bărbații sunt în diferite situații și au necesități diferite. Sănătatea este un exemplu bun, deoarece femeile au necesități mai mari în ceea ce privește sănătate reproductivă, dat fiind rolul lor reproductiv.

Bugetul sensibil la dimensiunea de gen (BSG) asigură ca necesitățile și interesele indivizilor din diferite grupuri sociale să fie abordate. Activitatea de elaborare a bugetului sensibil la dimensiunea de gen include cunoștințe tehnice în vederea elaborării politicilor echitabile prin angajarea instituțiilor influente.

Bugetele sensibile la dimensiunea de gen recunosc modalitățile în care (în special, femeile) contribuie în societate și economie cu munca neremunerată: naștere, creștere și îngrijire a copiilor.

Deoarece bugetul este unul din instrumentele macroeconomice ale Guvernului, descrierile BSG, uneori, se referă la inițiativele BSG, ca fiind inițiative despre „politica economică”. Deși este adevărat că bugetul reprezintă unul din instru-

mentele macroeconomice ale Guvernului și abordarea generală a bugetului face parte din strategia macroeconomică generală a guvernului, bugetele nu se referă numai la politica economică, în ce privește activitatea pe care o realizează, funcția bugetelor este de a acumula și repartiza veniturile (ceea ce este, de fapt, o politică economică); totuși, banii sunt utilizați pentru implementarea tuturor politicilor guvernamentale atât în sectorul economic, cât și social sau de protecție. Astfel, bugetele pot contribui, de asemenea, la mult mai mult, decât la realizarea obiectivelor „economice” de ocupare deplină a populației, rate mici ale inflației și creștere economică.

De regulă, elaborarea bugetului reprezintă, în mare parte, un exercițiu incremental. În fiecare an, oficialii responsabili de elaborarea bugetului, ajustează alocațiile financiare pentru anul trecut cu un procent anume, cum ar fi un procent egal cu rata inflației. O astfel de elaborare a bugetului tinde să promoveze *status-quo*. Această metodă de elaborare a bugetului consideră procesul drept un simplu exercițiu de evidență contabilă.

Noile metode de bugetare accentuează că rolul bugetelor este mai degrabă unul de reflectare a politicii statului și nu unul de evidență contabilă. În plus, noile metode de bugetare recunosc că politica nu trebuie să fie statică – ea trebuie să se schimbe în funcție de situație, ori în funcție de prioritățile Guvernului, ori în funcție de schimbarea modului de soluționare a problemelor.

Bugetarea de la zero este, probabil, cea mai radicală modalitate de elaborare a bugetului. Conform acestei abordări, bugetul anual se elaborează de la zero, aceasta presupunând analizarea fiecărei alocări în parte a priori includerii acesteia în buget, și nu simpla copiere a informației existente și înregistrată pe parcursul anului anterior. Este evident că acest mod de bugetare este ideal. În primul rând, Guvernul nu poate stopa brusc alocarea resurselor pentru programele în derulare, cum ar fi educația, furnizarea energiei electrice etc. În al doilea rând, Guvernul nu dispune de timp și resurse suficiente pentru a analiza și revizui anual fiecare cheltuială.

Totuși, ideea ce stă la baza bugetării de la zero – conform căreia acest proces nu ar trebui să fie doar „o activitate ca de obicei” în fiecare an – este una bună. Elaborarea bugetului pe programe (expusă mai jos) reflectă această idee prin impunerea cerinței ca bugetele să fie însoțite de o notă informativă care să descrie schimbările în situația curentă, precum și schimbările în politici și utilizarea acestora pentru a explica schimbările din buget.

Bugetarea pe programe (uneori, numită și bugetare pe activități) este introdusă în multe țări, deseori, împreună cu cadrul de cheltuieli pe termen mediu (CCTM). Acest tip de bugetare încearcă să considere o serie din punctele slabe aferente bugetării tradiționale.

Pentru o inițiativă BSG în Guvern, bugetarea pe programe poate oferi *un bun format de elaborare a propunerilor de buget sensibile la dimensiunea de gen care*

reprezintă, de fapt, unul din instrumentele Diane Elson. Studiarea modelului de bugetare pe programe ar putea fi de folos și pentru persoane din afara Guvernului, deoarece (a) acestea ar învăța cum să interpreteze bugetele publice și politicile ce stau la baza acestora și (b) unele idei pot fi utile pentru activitatea de elaborare a BSG din afara Guvernului.

Când solicităm guvernelor să lanseze inițiative BSG, acestea ne răspund că, deja, au prea multe de făcut, iar inițiativa BSG va constitui o povară în plus. Iată de ce este foarte importantă prezentarea argumentelor care să demonstreze că BSG nu vor presupune activități suplimentare pentru oficialii guvernamentali. Dacă o țară elaborează bugete pe programe, atunci este mai ușor de încorporat dimensiunea de gen în formatul existent, decât în cazul formatului tradițional. Totodată, se mai poate argumenta că includerea *elementului de gen* „adaugă valoare” la ceea ce Guvernul încearcă să realizeze prin intermediul bugetării pe programe.

Bugetarea pe programe este utilă pentru unul din instrumentele recomandate de Diane Elson, totodată, această metodă mai reflectă cel puțin patru din cei cinci pași ai BSG menționați în acest pachet de resurse. Uneori, rezultatele nu sunt incluse în model, deoarece acestea nu pot fi măsurate anual.

La bugetarea pe programe, planificatorii guvernamentali și elaboratorii de bugete trebuie să pornească de la obiectivul politicii, ca, ulterior, să calculeze alocările bugetare necesare și să le evalueze pentru a determina *economia, eficiența și eficacitatea acestora* (cei trei „E”, la care se referă, deseori, specialiștii în domeniul bugetării). Economia examinează legătura dintre bani și intrări (input) – care este costul intrărilor. Eficiența examinează legătura dintre intrări și produse – resursele necesare pentru producerea produselor (output). Eficacitatea examinează legătura dintre produse și rezultate – dacă ceea ce se produce contribuie la realizarea schimbărilor.

Bugetarea tradițională ignoră un *al patrulea E important – Echitatea*. În timp ce Economia, Eficiența și Eficacitatea sunt considerate la o etapă anume, Echitatea trebuie considerată la toate etapele. Pentru exemplificare ne vom referi la domeniul educație și anume: sunt oare învățătorii – femei și bărbați – remunerați egal (resurse financiare pentru input), există oare paritate în numărul de fete și băieți studenți (input pentru output) și sunt oare băieții și fetele pregătite, în egală măsură, pentru a obține venituri decente și succese după absolvire (output pentru rezultate finale)?

Nu este atât de dificil de inclus aspectul de gen în bugetarea pe programe. Pagina de buget de mai jos a fost întocmită de către oficialii Ministerului Sănătății din Ruanda într-unul din primii ani de elaborare a bugetelor pe programe. Această pagină utilizează un format care a fost elaborat în baza modelului standard al bugetului pe programe utilizat în Ruanda prin simpla adăugare a unei coloane pentru „dimensiunea de gen”. Celelalte coloane, deja, existau în formatul standard.

Acest format a fost transformat în unul sensibil la dimensiunea de gen prin modul de specificare a articolelor sub fiecare capitol și titlu.

Bugetarea pe programe, deseori, este introdusă concomitent cu cadrul de cheltuieli pe termen mediu (CCTM). CCTM este un sistem multianual de bugetare. Organul legislativ votează doar cifrele estimate pentru anul viitor, însă estimările sunt elaborate pentru 2-4 ani ulteriori (durata concretă a perioadei diferă de la o țară la alta). Scopul acestui model de bugetare este de a asista Guvernul în procesul de planificare. Totodată, acesta oferă legislatorilor și reprezentanților societății civile mai multe oportunități de intervenție, deoarece intențiile Guvernului sunt cunoscute din timp. CCTM evidențiază necesitatea de a elabora o bază solidă de modele, experiențe ce pot fi reproduse, practici bune și lecții învățate, precum și de a dezvolta capacitățile de expertiză și cunoștințele practice ale personalului implicat. Din perspectiva BSG, CCTM este util în calcularea sumelor planificate pentru programele care sunt de o importanță majoră pentru egalitatea de gen. De asemenea, acest model de bugetare permite dezagregarea sarcinilor-țintă după sex (atunci când e posibil), precum și crearea unor sisteme de colectare a datelor necesare pentru o raportare corectă. Câteva elemente din cadrul CCTM ne sugerează cu certitudine utilitatea BSG. CCTM, fiind plan strategic al organizației pe termen mediu, se orientează spre „rezultate” și nu spre „produse scontate”.

Tema 1.

Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

Scopul Formarea cunoștințelor de bază și acumularea competențelor practice privind noțiunile de buget, sistem bugetar și buget sensibil la dimensiunea de gen

Obiective

- Aprofundarea cunoștințelor privind noțiunea de buget prin identificarea funcțiilor, caracteristicilor, principiilor și tipurilor acestuia;
- Examinarea structurii bugetului la partea de venituri și cheltuieli;
- Colectarea și interpretarea informațiilor privind tipurile de sistem bugetar în diferite țări, privite prin prisma organizării administrative și politice a statului și instrumentelor politicii bugetar-fiscale;
- Identificarea bugetului de performanță bazat pe programe, ținând cont de elementele tehnice ale programelor și regulile de elaborare a acestora;

- Cunoașterea tehnicilor de analiză a bugetului de performanță bazat pe programe, folosind indicatorii de performanță;
- Argumentarea și înțelegerea fenomenului de buget sensibil la dimensiunea de gen;
- Cunoașterea experienței internaționale în elaborarea bugetelor sensibile la dimensiunea de gen.

Timpul necesar: 80 min.

Metodele folosite: studiul de caz, jocul de rol, conversația euristică, dezbateri, brainstorming, investigația, proiectul, explorarea din unghiuri de vedere multiple, discuția panel, argumentarea și contra-argumentarea, învățarea academică independentă etc.

Materialele necesare: flipchart, planșe, markere, foi A1, bandă adezivă, computer și video-proiector pentru sesiune de prezentare a slide-urilor în format PPT

Slide Nr. 1

Etimologie...

**B
U
G
E
T**

"bouge" și "bougette" care (în limba franceză) însemnau o punguță sau un săculeț

"budget" care (în limba engleză) însemna o pungă (mapă) în care erau aduse la Parlament documentele referitoare la situația veniturilor și cheltuielilor statului

Un astfel de document a fost întocmit pentru prima dată în Anglia, la începutul sec. XIII (a.1215)

Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

Slide Nr. 2

BUGETUL DE STAT:

- ↪ reprezintă expresia sintetizată a relațiilor economice ce se manifestă în procesul formării și utilizării principalului fond centralizat de mijloace bănești ale statului
- ↪ este pregătit de către Guvern și aprobat de către Parlament
- ↪ este documentul cel mai aprobat din viața publică, deoarece el reprezintă expresia financiară a programului de acțiune a statului pe o perioadă de un an.

**4 aspecte esențiale:**

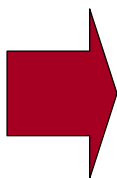
- *Juridic* – bugetul este un document financiar cu putere de lege care include anumite norme și normative destinate gestiunii financiare clare și explicite.
- *Contabil* – bugetul reprezintă totalitatea conturilor prin care se gestionează resursele financiare ale statului.
- *Economic* – bugetul reprezintă repartizarea PIB sub formă de impozite și cheltuieli.
- *Politic* – bugetul este expresia financiară a opțiunilor Guvernului.

Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

Slide Nr. 3

Caracteristicile BUGETULUI

**B
U
G
E
T
U
L**



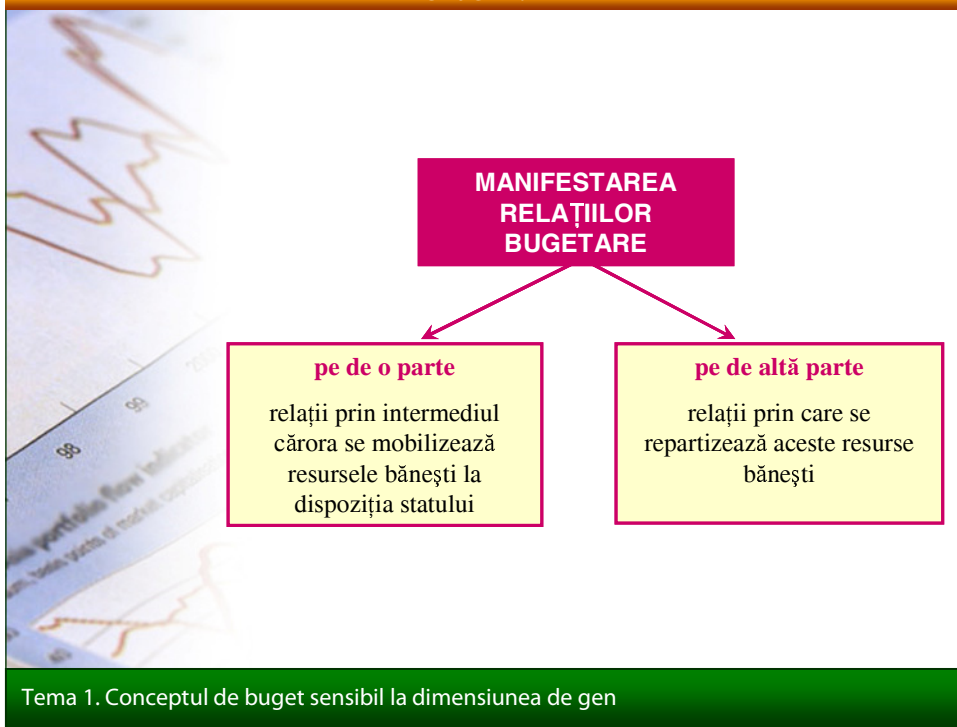
este un fond național al mijloacelor bănești creat pentru acoperirea cheltuielilor publice. Ca un fond integral el nu există: pe măsura încasării mijloacelor bănești, acestea imediat sunt întrebuințate în conformitate cu cheltuielile planificate

este un plan financiar al statului, unde sunt indicate veniturile și cheltuielile

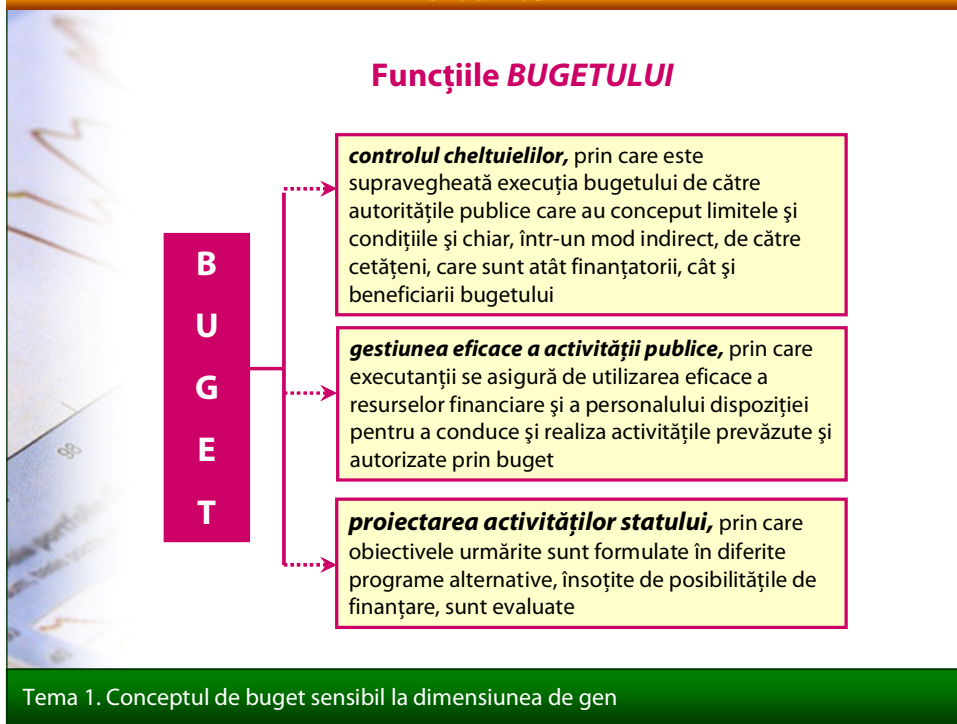
este un plan financiar principal al statului, deoarece de rând cu bugetul mai există și alte planuri ale diferitelor întreprinderi, organizații și instituții

Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

Slide Nr. 4



Slide Nr. 5



Slide Nr. 6

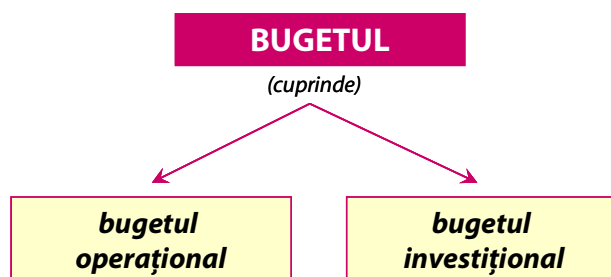
În toate țările dezvoltate noțiunea de buget se referă la două structuri diferite:

Bugetul economiei naționale este un plan/program ce se întocmește anual și cuprinde totalitatea veniturilor și a cheltuielilor dintr-o economie națională, indiferent dacă acestea sunt publice sau private.

Bugetul public (de stat) se elaborează pornind de la bugetul economiei naționale, însă cuprinde numai resursele și cheltuielile autorității publice.

Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

Slide Nr. 7



Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

Slide Nr. 8

Tipurile bugetelor operaționale

Tipul bugetului	Caracteristica	Criterii
Buget pe articole	Venituri și cheltuieli legate de mărfuri	Control
Buget pe indicatori	Venituri și cheltuieli legate de volumul de lucrări și servicii	Eficiența gestiunii
Buget pe programe și proiecte	Venituri și cheltuieli legate de obiective social-economice	Planificare/efect, rezultate

Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

Slide Nr. 9

BUGETUL INVESTIȚIONAL

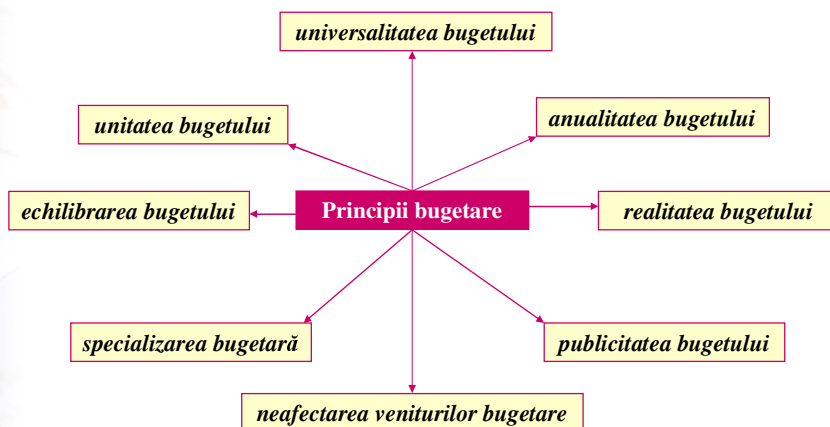
Scopul → crearea activelor pe termen lung (drumuri, școli etc.)

Etapele procesului elaborării bugetului investițional:

- I. Inventarierea activelor pe termen lung
- II. Elaborarea planului investițional pe termen lung
- III. Elaborarea planului de finanțare
- IV. Executarea bugetului investițional.

Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

Slide Nr. 10



Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

Slide Nr. 11

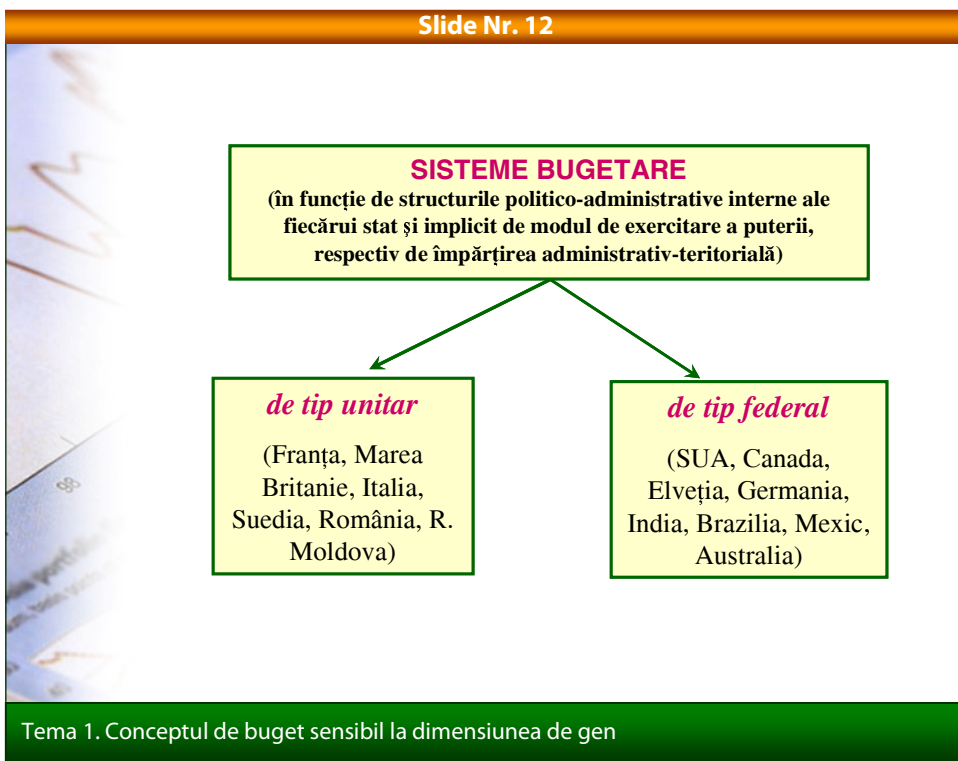
Ansamblul *relațiilor bugetare* ce se manifestă la diferite niveluri de organizare și funcționare a structurilor administrative și socio-economice publice se reflectă în mai multe categorii de bugete publice corelate între ele, care alcătuiesc un **sistem bugetar**



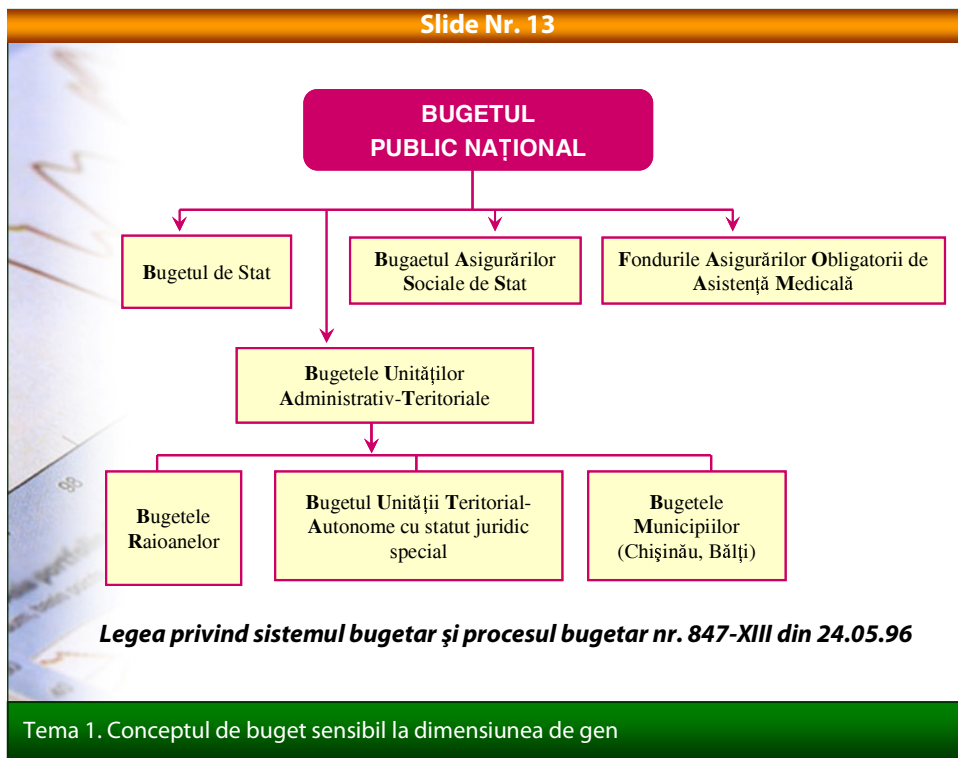
Sistemul bugetar desemnează totalitatea bugetelor publice între care se manifestă interdependențe caracteristice, având, deci, mai multe componente ce se individualizează prin anumite elemente proprii (competențe de elaborare, adoptare, execuție și încheiere, surse de constituire a veniturilor, destinația cheltuielilor, nivel teritorial de aplicare etc.), dar au un conținut comun grefat pe caracterul public al nevoilor ce se satisfac și resurselor ce se administrează

Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

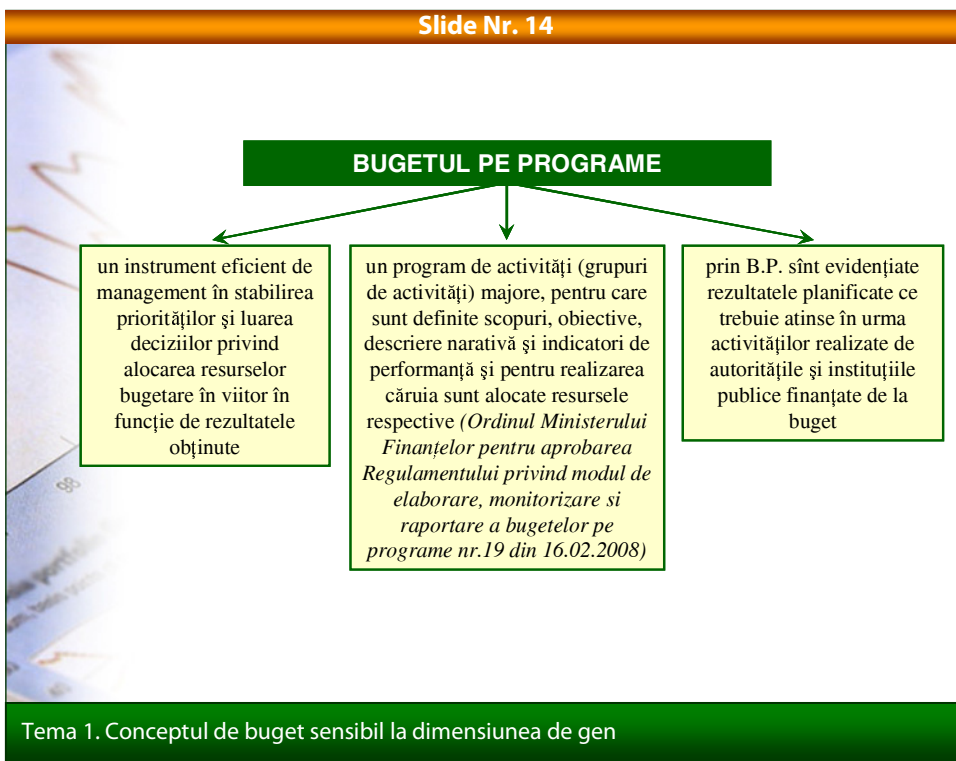
Slide Nr. 12



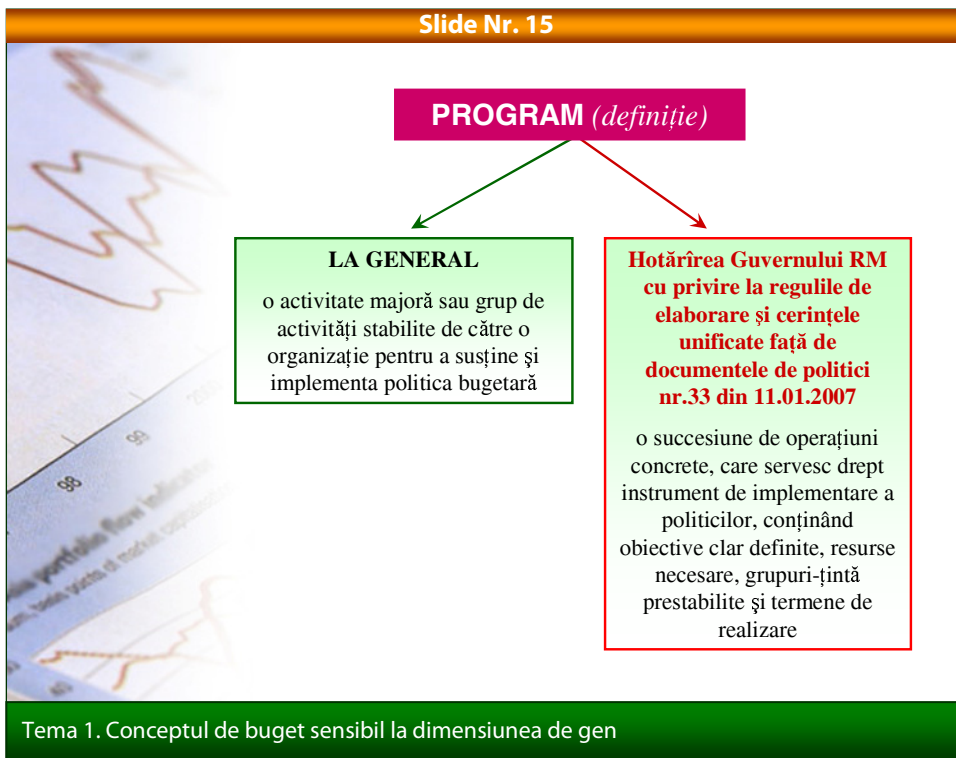
Slide Nr. 13



Slide Nr. 14



Slide Nr. 15



Slide Nr. 16

CONȚINUTUL PROGRAMULUI

- identificarea problemei
- obiectivele specifice ale programului
- acțiunile ce urmează a fi întreprinse
- etapele și termenele de implementare
- responsabilii pentru implementare
- estimarea generală a costurilor
- rezultatele scontate
- indicatorii de progres și performanță
- procedurile de raportare și evaluare

Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

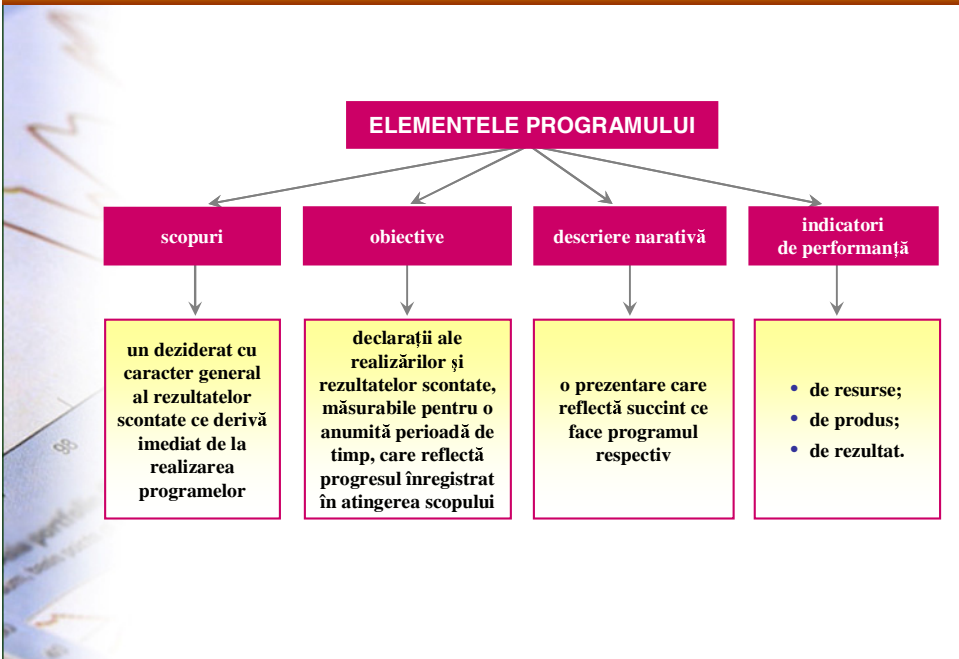
Slide Nr. 17

Reguli ce trebuie respectate de executorii de buget la elaborarea programelor

- ↪ programul trebuie să reprezinte alternativa prioritară și cea mai eficientă din punct de vedere economic (al costurilor) și al beneficiului social sau de altă natură;
- ↪ la etapa de elaborare și în procesul realizării programului trebuie să existe posibilitatea identificării și verificării cu maximă precizie a cheltuielilor aferente programului;
- ↪ programele pot fi specifice pentru fiecare autoritate (instituție publică) sau comune pentru mai multe autorități (instituții publice);
- ↪ un program nu trebuie să fie prea general și să cuprindă prea multe scopuri și, respectiv, obiective, pentru a evita problemele provocate de administrarea acestuia, dar nici stabilit la un nivel prea detaliat, care generează un volum mare de documente. Executorul de buget trebuie să găsească o soluție optimă, identificând programe de proporții optime care vor avea o realizare și, respectiv, rezultate (performanțe) adecvate.

Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

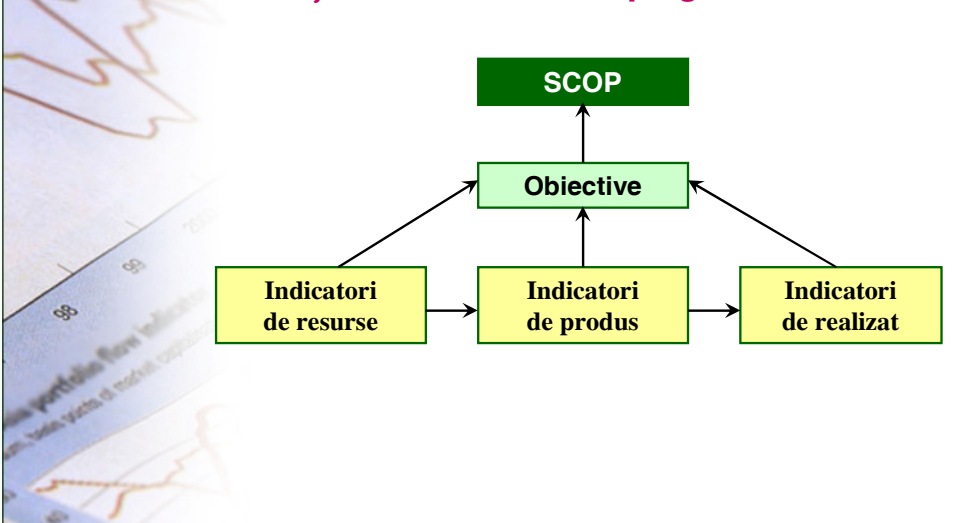
Slide Nr. 18



Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

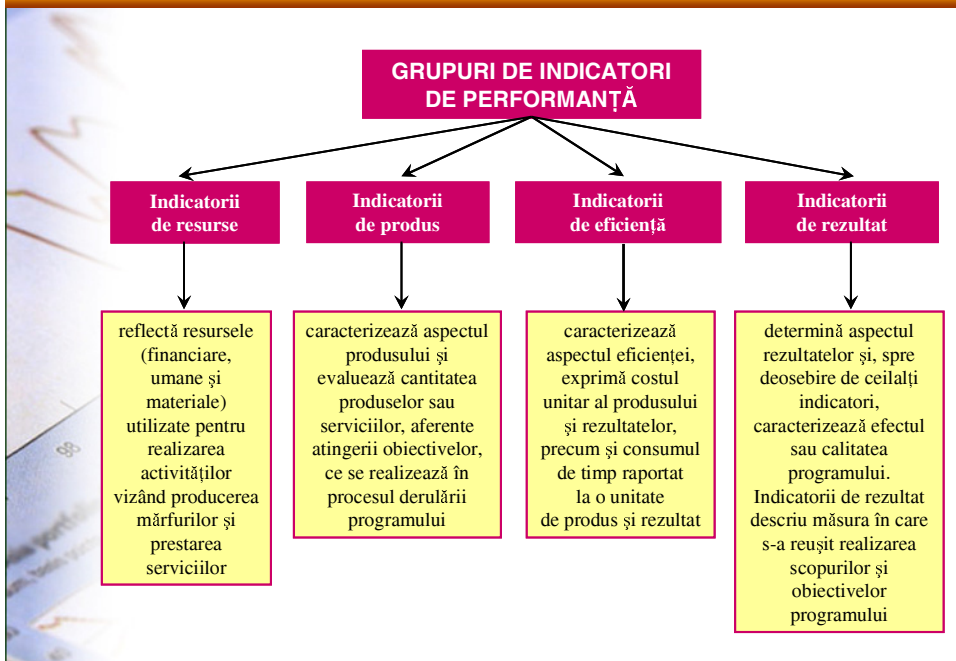
Slide Nr. 19

Corelația dintre elementele programului



Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

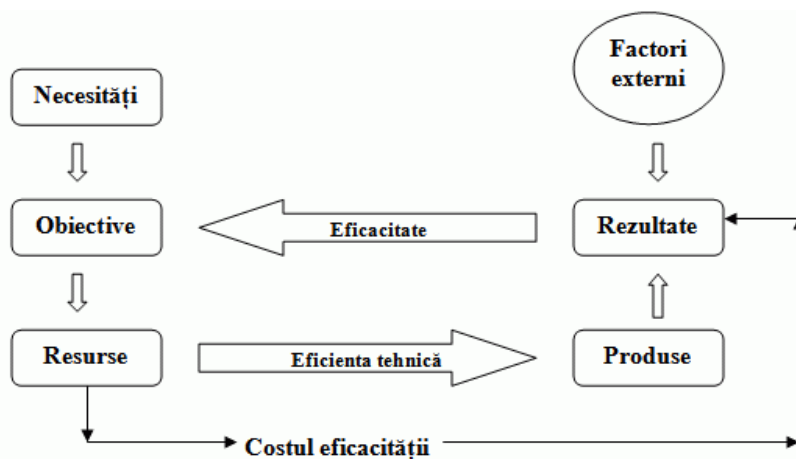
Slide Nr. 20



Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

Slide Nr. 21

Interconexiunea indicatorilor de performanță



Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

Slide Nr. 22

B S G

Bugetul sensibil la dimensiunea de gen

Bugetele femeilor **Bugete de gen**

Toți acești termeni se referă la unul și același lucru:
eforturi în vederea promovării egalității și echității de gen cu ajutorul bugetelor guvernamentale

Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

Slide Nr. 23

Bugetul sensibil la dimensiunea de gen
vizează ca bugetele Guvernului, precum și politicile și programele care le fundamentează să abordeze necesitățile și interesele persoanelor ce aparțin diferitelor grupuri sociale

⇓

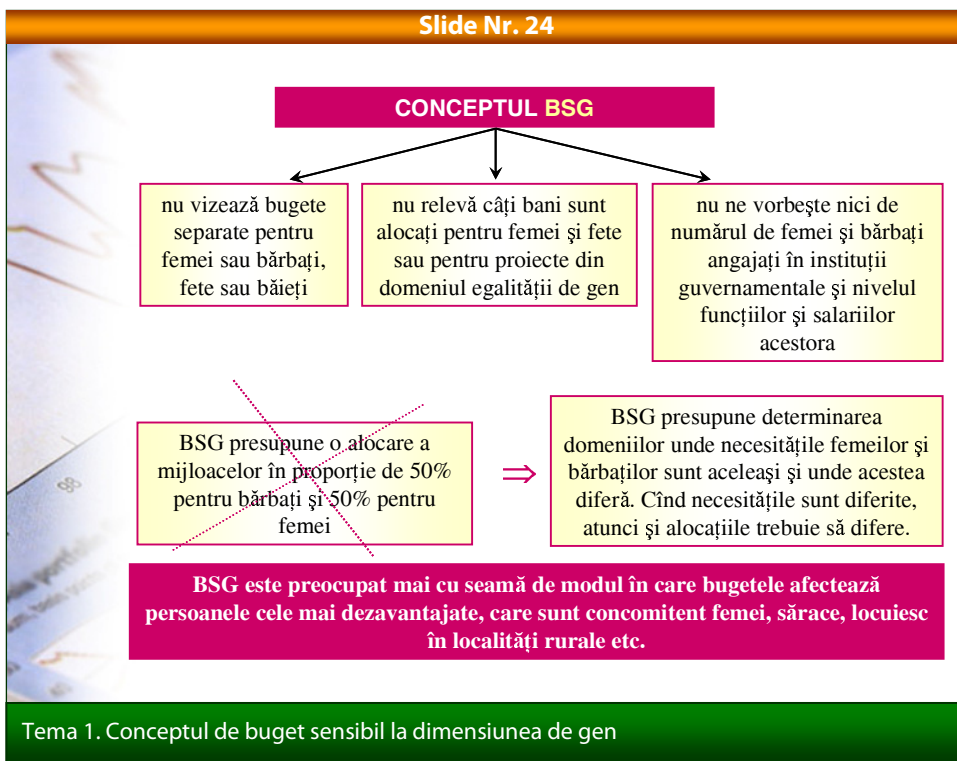
Bugetul sensibil la dimensiunea de gen
reflectă discriminarea care ar putea surveni din simplul motiv că o persoană este bărbat sau femeie, dar, în același timp, ține cont și de dezavantajul indus din motive de etnie, clasă sau statut de sărac, castă, localizare sau vârstă.

⇓

Bugetul sensibil la dimensiunea de gen
ține de integrarea dimensiunii de gen în buget, asigurând conștientizarea noțiunii date în cadrul tuturor politicilor și bugetelor tuturor agențiilor guvernamentale (deși, din motive strategice și practice, de la bun început accentul va fi pus doar pe un grup de agenții selectate)

Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

Slide Nr. 24

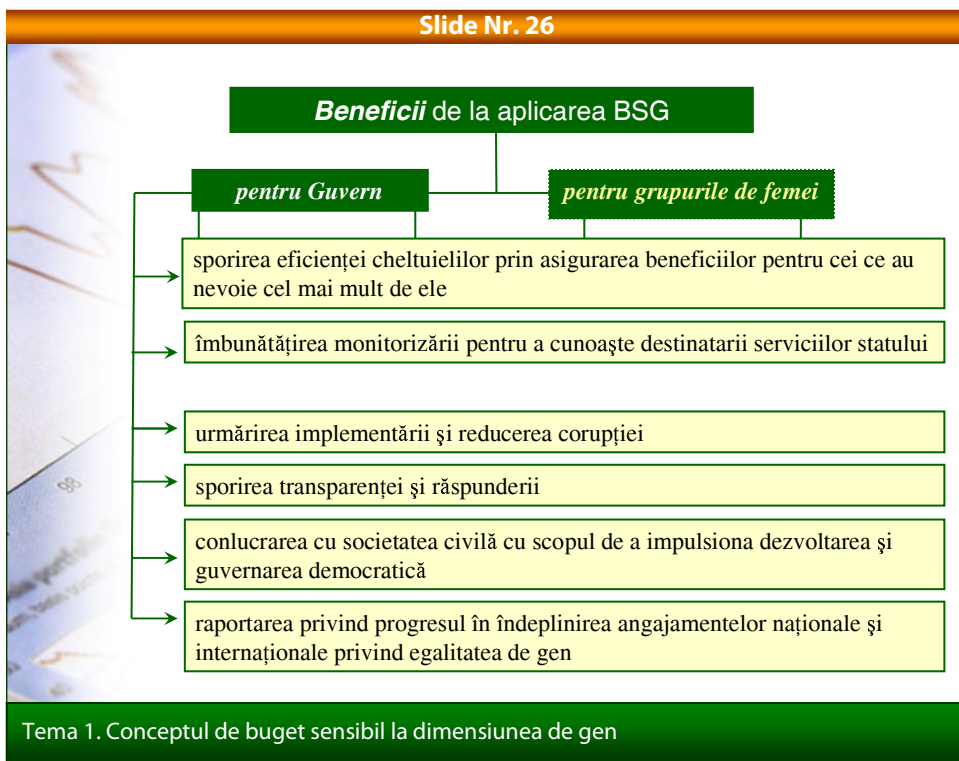


Slide Nr. 25

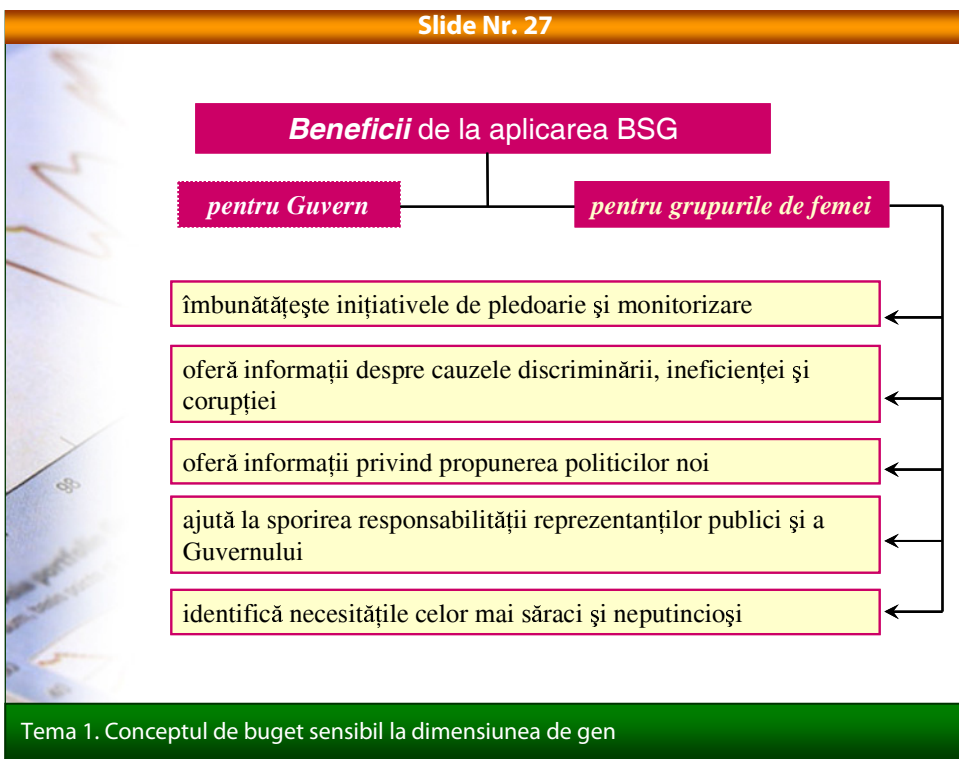
Bugetele femeilor ar putea contribui semnificativ la:

- ❑ recunoașterea, reclamarea sau reevaluarea contribuțiilor și cazurilor de leadership feminin în economia de piață, precum și în sfera reproductivă și casnică (invizibile și subevaluate) a economiei serviciilor de îngrijire; cea din urmă absorbind influența alternativelor macroeconomice care duc la reducerea cheltuielilor pentru sănătate, bunăstare și educație;
- ❑ promovarea leadershipului feminin în sfera publică și productivă a politicii, economiei și societății, în Parlament, în mediul de afaceri, în mass-media, în mediul cultural și cel al instituțiilor religioase, al sindicatelor și în societatea civilă;
- ❑ implicarea într-un proces de transformări, care să țină cont de nevoile celor mai săraci și fără putere;
- ❑ dezvoltarea capacității de propagare a problemelor macroeconomice în cadrul organizațiilor femeilor.

Slide Nr. 26



Slide Nr. 27



Slide Nr. 28

Experiența internațională

TIPURI DE SCOPURI ALE BSG

antrenarea Guvernului în producerea regulată a rapoartelor prin prisma dimensiunii de gen, care să arate modul în care programele și bugetele sunt implementate pentru a spori egalitatea de gen

creșterea participării publice – și a femeilor, în particular – la procesul bugetar

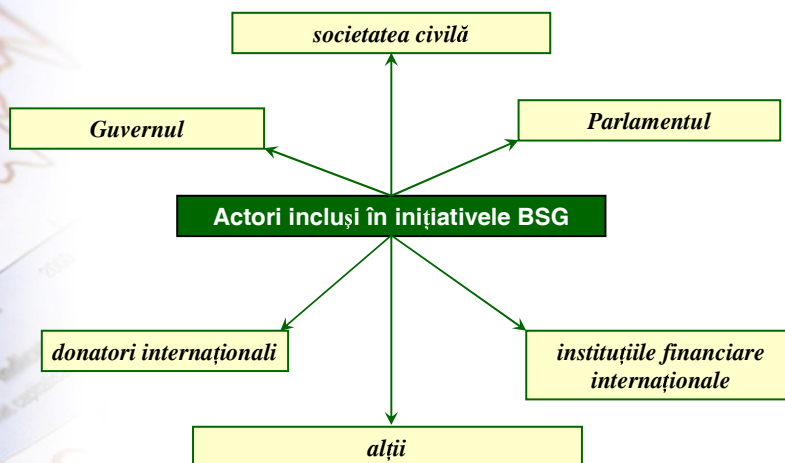
sporirea sensibilității la dimensiunea de gen în procesul de planificare guvernamentală și corespunderea lor convențiilor internaționale

elucidarea părților slabe în abordarea de către Guvern a egalității de gen

utilizarea bugetelor sensibile la dimensiunea de gen în cadrul unui alt exercițiu, precum elaborarea unei noi politici privind violența în bază de gen

Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

Slide Nr. 29



Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

Slide Nr. 30

Studiile de caz privind inițiativele BSG (1)***Australia***

Prima inițiativă privind BSG din lume
 Pericol de a avea inițiativa doar în cadrul Guvernului
 Pericol de documente exagerat de voluminoase

Insulele Filipine

Un exemplu de instituționalizare a BSG în cadrul procedurilor de elaborare a bugetului
 Abordare în baza procentajului, atracție, dar și pericol
 Rolurile complementare ale Guvernului și societății civile
 Utilizarea BSG în scopul consolidării lucrului privind împuternicirea femeilor și politicii la nivel local

Africa de Sud

Oportunitățile oferite de schimbarea politică
 Un exemplu de cuprindere cu cercetări comprehensive a tuturor sectoarelor, tuturor nivelelor Guvernului, precum și teme conexe
 Importanța diferitelor produse pentru auditori
 Un exemplu al încercării de a extinde activitatea de elaborare a bugetelor în modelare macroeconomică

Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

Slide Nr. 31

Studiile de caz privind inițiativele BSG (2)***Tanzania***

Un exemplu de elaborare a BSG de către ONG, care a impulsionat Guvernul să analizeze propriul buget prin prisma dimensiunii de gen
 Cooperarea dintre Guvern și ONG și întrebările privind autonomia care apar în acest context pentru ONG-uri
 Un exemplu al încercării de a extinde activitatea de elaborare a bugetelor în modelare macroeconomică

Marea Britanie

Un exemplu al inițiativei la nivel de comunitate academică / societate civilă
 Oportunitățile oferite de schimbarea politică
 Un exemplu de muncă axată pe impozite și beneficii, și nu pe cheltuieli
 Importanța cercetărilor serioase
 Argumente convingătoare direcționate spre anumiți auditori, precum Trezoreria

Scoția

Oportunitățile oferite de schimbarea politică
 Utilizarea rețelelor și a contractelor existente
 Constrângerile pentru activități care nu au finanțare

Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

Slide Nr. 31

Studiile de caz privind inițiativele BSG (3)**Mexic**

Un exemplu de alianță dintre un ONG de cercetare și o organizație obștească a femeilor
 Un exemplu de axare asupra unei probleme concrete – servicii de sănătate reproductivă și cea generală
 Răspândirea mesajului atât în cadrul guvernanților, cât și în comunitate

Austria

Un exemplu de BSG elaborat de către un ONG, care a impulsionat Guvernul să analizeze propriul buget prin prisma dimensiunii de gen
 Răspândirea mesajului atât în cadrul guvernanților, cât și în comunitate
 Imposibilitatea de a oferi „rețete” ușoare pentru aplicarea BSG
 Discordanța dintre analiză și încorporarea constatărilor în politică

Olanda

Un exemplu de BSG efectuat la nivel de Guvern, care se încadrează în sistemul existent al politicilor
 Rolul Parlamentului în preluarea de către guvern a aplicării BSG
 Exercițiile-pilot ca modalitate de a demara BSG
 Sumele mici alocate pentru cheltuieli specifice egalității de gen (și astfel, pericolul de a se concentra doar asupra acestor „fărămături”)

Tema 1. Conceptul de buget sensibil la dimensiunea de gen

Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen

Scopul Cunoașterea bazelor teoretice și practice ale metodelor, tehnicilor, proceselor de planificare bugetară sensibilă la dimensiunea de gen bazate pe investigare și fundamentare a proceselor și fenomenelor socio-economice

Obiective

- Aprofundarea cunoștințelor privind noțiunea de proces bugetar prin identificarea sarcinilor, caracteristicilor, principiilor și etapelor acestuia;
- Examinarea etapelor procesului bugetar folosind experiența Republicii Moldova și țărilor dezvoltate și în curs de dezvoltare;
- Colectarea și interpretarea informațiilor privind indicatorii de bază pentru elaborarea bugetului și Cadrului de Cheltuieli pe Termen Mediu în diferite țări, privite prin prisma politicii bugetar-fiscale;

- Identificarea sistemelor de execuție bugetară la partea de venituri și cheltuieli;
- Cunoașterea metodelor clasice și moderne de planificare bugetară folosite în practica mondială;
- Identificarea și înțelegerea etapelor Cadrului de Cheltuieli pe Termen Mediu ale procesului de planificare a bugetului sensibil la dimensiunea de gen;
- Cunoașterea experienței internaționale vizând introducerea aspectului de gen în procesul bugetar.

Timpul necesar: 80 min.

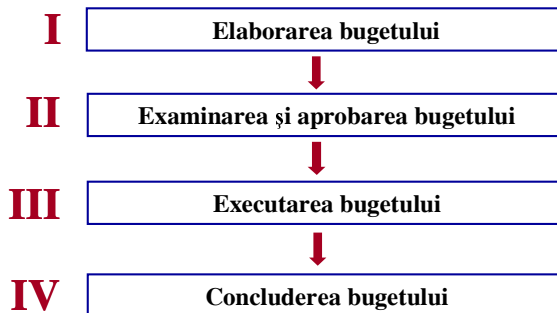
Metodele folosite: studiul de caz, jocul de rol, conversația euristică, dezbateri, brainstorming, investigația, proiectul, explorarea din unghiuri de vedere multiple, discuția panel, argumentarea și contra-argumentarea, învățare academică independentă etc.

Materialele necesare: flipchart, planșe, markere, foi A1, bandă adezivă, computer și video-proiector pentru sesiune de prezentare a slide-urilor în format PPT.

Slide Nr. 1

Procesul (ciclul) bugetar reprezintă ansamblul măsurilor și acțiunilor întreprinse de instituțiile publice care se succed anual, în scopul concretizării politicii financiare, și țin de elaborarea, aprobarea și executarea legii bugetare anuale, încheierea contului de execuție bugetară și aprobarea dării de seamă, precum și controlul bugetar.

PROCESUL DE SOLICITARE ȘI ACCESARE LA INFORMAȚIE



Slide Nr. 2

Caracteristicile procesului bugetar

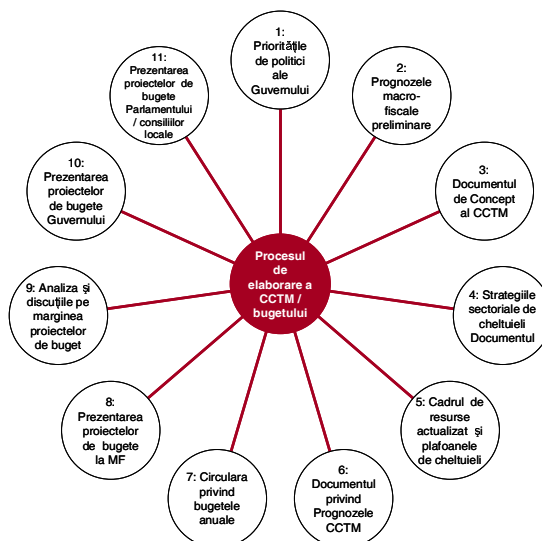
- ❑ este un **proces de decizie**
- ❑ este un **proces preponderent politic**
- ❑ este un **proces complex**
- ❑ este un **proces cu o continuitate ciclică**
- ❑ este un **proces strict reglementat (juridic)**

Principalii participanți la procesul bugetar

- ❑ **entitățile** care sunt finanțate de la buget (instituții, unități administrativ-teritoriale etc.), cunoscute ca ordonatori secundari sau terțiari de buget
- ❑ **ordonatorii principali de buget** (conducătorii autorităților publice, miniștrii și conducătorii celorlalte organe de specialitate ale administrației publice centrale)
- ❑ **Ministerul Finanțelor**
- ❑ **Guvernul**
- ❑ **Legislativul (Parlamentul)**
- ❑ **Grupurile de interese și cetățenii**

Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen

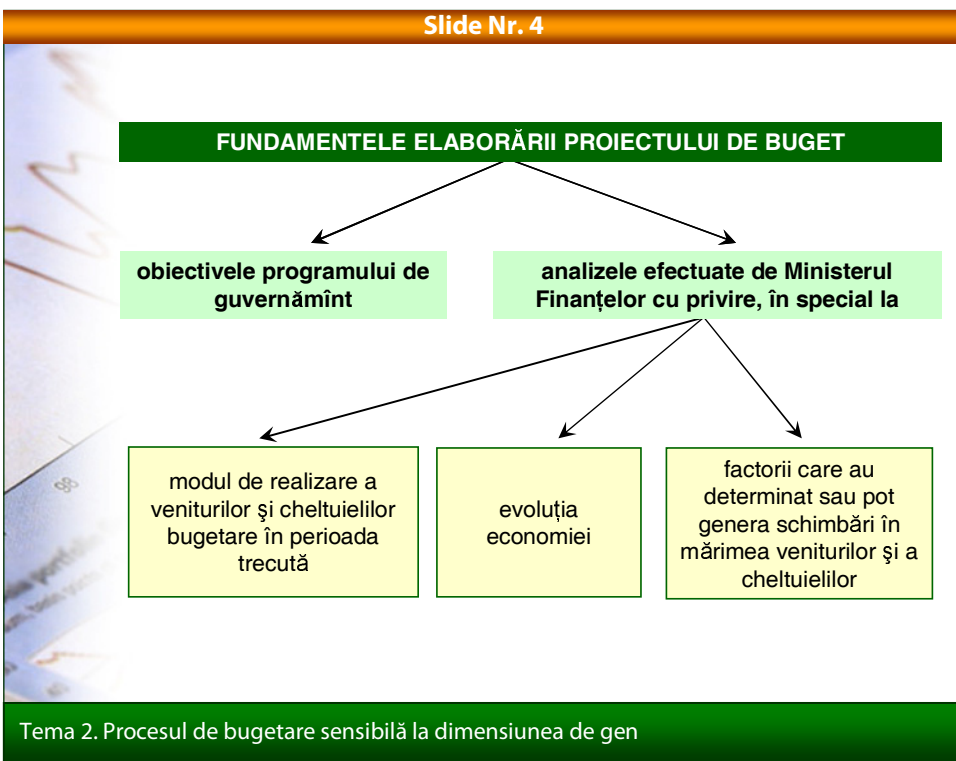
Slide Nr. 3

Etapile de bază ale ciclului anual de elaborare a CCTM/bugetului

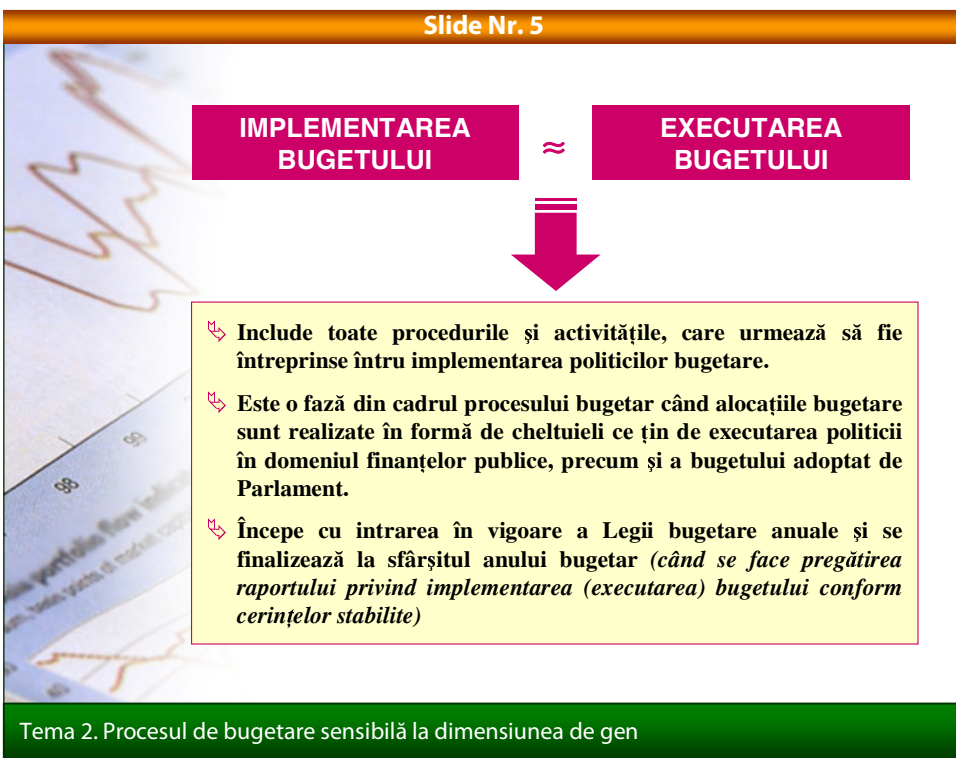
Sursă: Setului unic de instrucțiuni, regulamente și metodologii cu privire la elaborarea CCTM/ bugetului. Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova

Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen

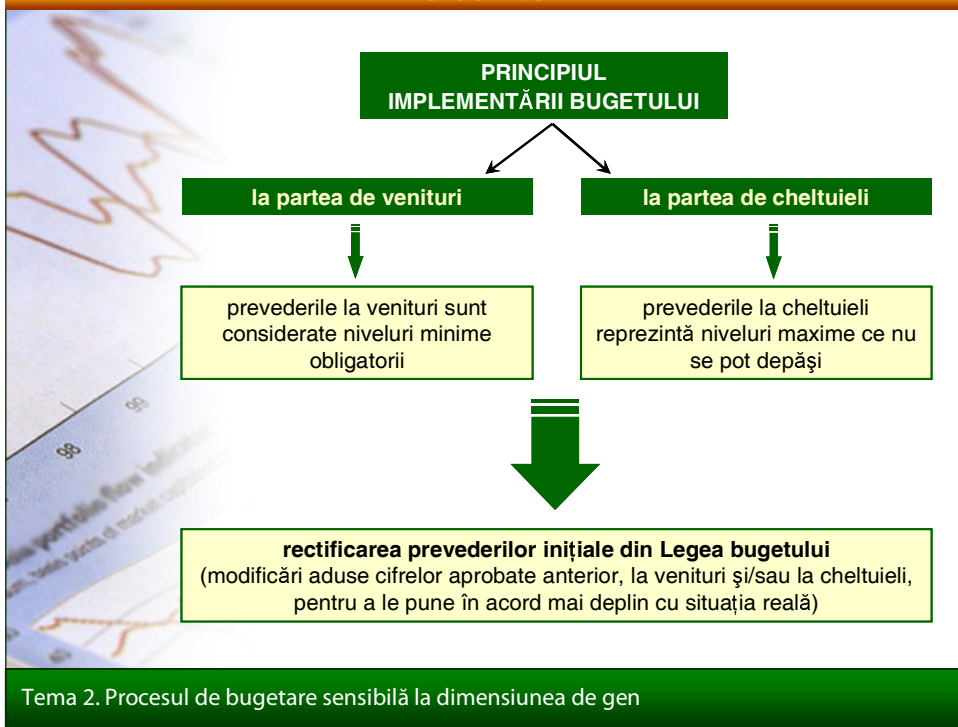
Slide Nr. 4



Slide Nr. 5



Slide Nr. 6



Slide Nr. 7

Execuția bugetului

- ↪ *Execuția bugetului* înseamnă realizarea veniturilor prevăzute și efectuarea cheltuielilor aprobate.
- ↪ *Contul de execuție bugetară* evidențiază totalitatea operațiilor de executare a veniturilor și cheltuielilor și permite stabilirea rezultatului execuției bugetului la finele anului bugetar (deficitul sau excedentul bugetar).

Slide Nr. 8

Întocmirea contului de execuție bugetară
prezintă particularități în funcție de opțiunea
statului pentru durata execuției bugetului

sistem de exercițiu
bugetar

În sistemul de exercițiu:

- 1) contul de execuție bugetară pe un anumit an cuprinde toate operațiunile aferente bugetului respectiv, chiar dacă efectuarea operațiunilor este ulterioară datei care marchează încheierea anului bugetar;
- 2) prin urmare, pentru o perioadă de timp, funcționează conturi duble:
 - unul referitor la anul bugetar precedent;
 - altul privind anul în curs.

sistem de gestiune
bugetară

În sistemul de gestiune:

- 1) operațiunile prevăzute în bugetul unui anumit an, care au rămas neefectuate pînă la sfârșitul anului bugetar, se reflectă în contul de încheiere a bugetului pe anul următor;
- 2) prin urmare, contul de încheiere a execuției bugetare pentru un anume cuprinde operațiunile efectuate în anul bugetar respectiv, aferente atât anului considerat, cât și celui anterior.

Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 9

Execuția bugetului la partea de cheltuieli

- ↓
- în limita sumelor aprobate ce se pun la dispoziția beneficiarilor de alocații (credite) bugetare
 - procedura specifică cu operațiuni corespunzătoare etapei distinctive

angajare

lichidare

ordonanțare

plată

Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 10

Angajarea unei cheltuieli publice bugetare se concretizează prin actul (contract, comandă, decizie, lege etc.) în baza căruia o entitate publică își asumă obligația de a plăti o sumă de bani către o altă persoană juridică sau fizică, în condițiile prevăzute de lege. → *Deciziile pot fi luate numai de către **ordonatorii de credite bugetare***



Lichidarea cheltuielii publice bugetare presupune constatarea îndeplinirii condițiilor legale sau a obligațiilor care reveneau beneficiarului sumei (ce urmează a se plăti), de către o entitate publică, prin persoane autorizate să o reprezinte pe aceasta. → *acte justificative legal întocmite și prezentate instituției publice*



Ordonanțarea cheltuielii publice bugetare se concretizează prin emiterea unei dispoziții, de către instituția publică, pentru efectuarea plății sumei datorate, echivalând cu a se da un ordin de plată în favoarea persoanei fizice sau juridice îndreptățite să o încaseze.



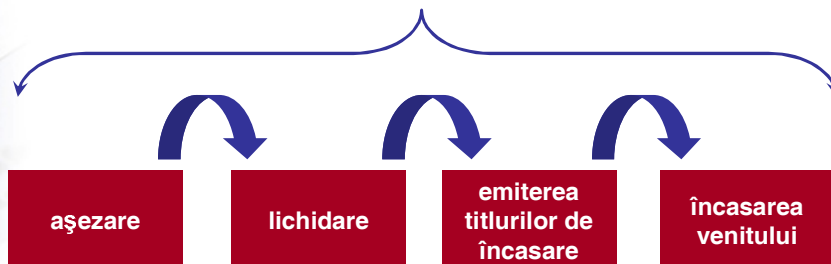
Plata propriu-zisă este operațiunea care finalizează o cheltuială publică bugetară și presupune transmiterea efectivă a sumei de bani datorate de o entitate publică către persoana căreia i se cuvine. → *prin virament sau în numerar prin casierie*

Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 11

Execuția bugetului la partea de venituri

- prevederile din bugetul aprobat reprezintă limitele minime ale încasărilor bugetare
- impozitele reprezintă principala componentă de încasări de venituri
- procedura specifică cu operațiuni corespunzătoare – *operațiuni* eşalonate în timp



Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 12

Așezarea, ca operațiune specifică impozitelor (principalul venit bugetar), presupune identificarea și evaluarea materiei impozabile, pe de o parte, și stabilirea sumei impozitului de încasat pe categorii de impozite, pe de altă parte, în condițiile prevăzute de legislația fiscală.



Lichidarea se concretizează prin determinarea sumelor de încasat la diferite termene de plată, ce trebuie comunicate contribuabililor și deschiderea de evidențe la organul fiscal pentru fiecare plătitor, care devine astfel un debitor al statului.



Emiterea titlului de încasare, în sarcina contribuabilului, vizează anumite venituri bugetare și constă în întocmirea unui act (înscriș) care autorizează încasarea venitului respectiv la bugetul statului, îmbrăcând forme variate.



Încasarea impozitului și taxei este operațiunea finală în execuția bugetului la partea de venituri și se concretizează prin transferarea efectivă a sumei datorate, de la contribuabil la dispoziția statului, fie în numerar, fie prin virament.

Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 13

Planificarea bugetară – procedura de dimensionare a veniturilor și cheltuielilor bugetare.

Metode clasice de planificare bugetară:

- ☞ Metoda automată sau a penultimei;
- ☞ Metoda majorării sau a diminuării;
- ☞ Metoda evaluării directe.

Metode moderne de planificare bugetară:

- ☞ Planificare, Programare, Bugetizare, cunoscută sub denumirea prescurtată de P.P.B.S. (*Planning Programming Budgeting System*)
- ☞ Raționalizarea opțiunilor bugetare, cunoscută sub denumirea prescurtată R.C.B. (*Rationalisation des Choix Budgétaires*);
- ☞ Baza bugetară zero, cunoscută sub denumirea prescurtată Z.B.B. (*Zero-Base Budgeting*).

Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 14

În Republica Moldova, în practica procesului bugetar, se utilizează:

- metoda elaborării bugetului pe articole
- metoda elaborării bugetului pe programe

Legea sistemului bugetar și procesului bugetar Nr.847 XIII din 24 mai 1996, Legea finanțelor publice locale Nr.397 XV din 16 octombrie 2003, Codul Fiscal, CCTM Clasificația bugetară (în Republica Moldova, folosită în prezent, a fost adoptată la 24.05.1996 prin Hotărârea Parlamentului nr. 969 XIII. Însă, prin Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 172 XVI din 10.07.08 (art.XVIII) Hotărârea dată a fost abrogată, în vigoare rămânând doar comunicate ale Ministerului Finanțelor)

CCTM – element de bază în programul de consolidare a Managementului Finanțelor Publice

În 2002, Guvernul a introdus Cadrul de cheltuieli pe termen mediu (CCTM) – ca metodă de planificare a bugetului pe termen mediu (2003-2005)

Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 15

În Republica Moldova, cadrul legal privind CCTM cuprinde:

- Legea cu privire la sistemul bugetar și procesul bugetar (Nr.847-III din 24.05.1996 cu modificările ulterioare – art.18) prevede ca Ministerul Finanțelor să elaboreze, iar Guvernul să aprobe CCTM către 1 mai a fiecărui an.
- Hotărârea Guvernului Nr.82 din 24.01.2006 stabilește aranjamentele organizatorice pentru elaborarea CCTM și cuprinde următoarele:
 - Componenta și regulamentul Grupului Coordonator CCTM;
 - Calendarul și planul de acțiuni pentru elaborarea CCTM;
 - Calendarul și planul model de pregătire a CCTM pentru unitățile administrativ-teritoriale.

Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 16

Obiectivele principale ale CCTM în Moldova:

- prezentarea unui cadru cuprinzător și realist de resurse pentru planificarea și managementul cheltuielilor publice;
- sporirea previzibilității procesului de planificare bugetară, asigurând astfel implementarea durabilă a programelor guvernamentale într-o perspectivă pe termen mediu;
- îmbunătățirea modului de alocare a resurselor, asigurând o legătură mai strânsă dintre programele de cheltuieli și prioritățile de politici guvernamentale;
- oferirea mai multor competențe ministerelor și autorităților publice în procesul de alocare și utilizare a resurselor publice.

Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 17

Procesul CCTM – o parte integră a ciclului bugetar anual**CCTM oferă o perspectivă de trei ani în planificarea bugetului**

- O metodă strategică și cuprinzătoare de planificare a cheltuielilor publice care cuprinde toate componentele Bugetului Public Național (bugetul de stat, bugetele unităților administrativ-teritoriale, bugetul asigurărilor sociale de stat și bugetul asigurărilor de asistență medicală);
- O fază strategică în procesul de planificare bugetară care servește drept bază pentru pregătirea ulterioară a estimărilor bugetare detaliate;
- Un instrument pentru a asigura legătura dintre politicile guvernamentale și alocările de resurse publice (vezi schema).

Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 18

Datele limită principale în procesul de elaborare a CCTM / bugetului (1)

Termenul limită de realizare	Acțiunea de bază
Până la 20 decembrie	Ministerul Economiei și Comerțului elaborează și prezintă prognozele macroeconomice preliminare
Până la 1 ianuarie	Aparatul Guvernului prezintă documentul cu privire la prioritățile de politici pe termen mediu
Până la 15 ianuarie	Ministerul Finanțelor prezintă Conceptul CCTM spre aprobare Guvernului
Până la 5 februarie	Ministerul Finanțelor emite Circulara cu privire la elaborarea CCTM și limitele preliminare de cheltuieli
Până la 25 februarie	Ministerul Finanțelor în comun cu alte instituții relevante actualizează prognozele și evaluează cadrul general de resurse ale bugetului public național
Până la 25 februarie	Ministerele de ramură prezintă proiectele de strategii sectoriale de cheltuieli
Până la 20 martie	Ministerul Finanțelor stabilește limitele finale de cheltuieli pe termen mediu pe sectoare și autorități publice centrale
Până la 31 martie	Ministerele de ramură definitivează strategiile sectoriale de cheltuieli în corespundere cu limitele finale de cheltuieli
Până la 15 aprilie	Ministerul Finanțelor prezintă Guvernului documentul cu privire la Prognozele CCTM

Sursă: Setul unic de instrucțiuni, regulamente și metodologii cu privire la elaborarea CCTM/ bugetului. Ministerul Finanțelor al RM.

Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 19

Datele limită principale în procesul de elaborare a CCTM / bugetului (2)

Termenul limită de realizare	Acțiunea de bază
Până la 1 mai	Guvernul aprobă documentul cu privire la Prognozele CCTM
Până la 1 mai	Ministerul Finanțelor emite circulare cu privire la elaborarea BS, BUAT, BASS și FAOAM
Până la 1 iunie	Ministerul Economiei și Comerțului prezintă prognoza macroeconomică actualizată
Până la 1 iulie	Autoritățile publice centrale prezintă Ministerului Finanțelor propunerile de buget și estimările pentru următorii doi ani
Până la 1 iulie	Ministerul Protecției Sociale Familiei și Copilului și Ministerul Sănătății prezintă Ministerului Finanțelor respectiv proiectele Fondurilor Asigurării Obligatorii de Asistență Medicală și a Bugetului Asigurărilor Sociale de Stat pe anul următor și estimările pentru următorii doi ani
În perioada 1-10 iulie (conform unui grafic special)	Direcțiile finanțe ale consiliilor UAT prezintă Ministerului Finanțelor sinteza proiectelor bugetelor UAT pe anul viitor și estimările pentru următorii doi ani
Până la 25 iulie	Ministerul Finanțelor discută cu Ministerul Protecției Sociale Familiei și Copilului și Ministerul Sănătății proiectele Fondurilor Asigurării Obligatorii de Asistență Medicală și al Bugetului Asigurărilor Sociale de Stat.
Până la 31 iulie	Ministerul Finanțelor sistematizează și analizează propunerile de buget prezentate de autoritățile publice centrale și ale UAT

Sursă: Setul unic de instrucțiuni, regulamente și metodologii cu privire la elaborarea CCTM/ bugetului. Ministerul Finanțelor al RM.

Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 20

Datele limită principale în procesul de elaborare a CCTM / bugetului (3)

Termenul limită de realizare	Ațiunea de bază
Până la 5 august	Ministerul Finanțelor actualizează cadrul general de resurse și limitele de cheltuieli pe sectoare și autorități publice centrale (pe anul viitor și estimările pentru următorii doi ani)
	Ministerul Finanțelor întocmește proiectul Legii bugetului de stat pe anul viitor și Memorandumului bugetar
În perioada 5-15 august (conform unui grafic special)	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului întocmește proiectul Legii bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul viitor și, respectiv, Ministerul Sănătății întocmește proiectul Legii fondurilor asigurărilor obligatorii de asistență medicală
	Ministerul Finanțelor organizează discuții cu autoritățile publice centrale și partenerii sociali referitor la rezultatele examinării propunerilor de buget și pe marginea proiectului bugetului de stat
	Ministerul Finanțelor organizează discuții cu autoritățile publice locale pe marginea proiectelor bugetelor UAT și raporturilor interbugetare
Până la 25 august	Ministrul Finanțelor prezintă Guvernului proiectul Memorandumului bugetar și proiectul Legii bugetului de stat pe anul viitor și estimările actualizate pentru următorii doi ani
	Ministerul Protecției Sociale Familiei și Copilului prezintă Guvernului proiectul legii bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul viitor și estimările actualizate pentru următorii doi ani
	Ministerul Sănătății prezintă Guvernului proiectul fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pe anul viitor și estimările actualizate pentru următorii doi ani

Sursă: Setul unic de instrucțiuni, regulamente și metodologii cu privire la elaborarea CCTM/ bugetului. Ministerul Finanțelor al RM.

Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 21

Datele limită principale în procesul de elaborare a CCTM / bugetului (4)

Termenul limită de realizare	Ațiunea de bază
Până la 1 octombrie	Guvernul prezintă Parlamentului Memorandumul bugetar și proiectele de legi ale bugetului de stat, bugetului asigurărilor sociale de stat și a fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală
Până la 1 noiembrie	Autoritățile executive ale UAT de nivelul II prezintă spre examinare și aprobare consiliilor UAT de nivelul II proiectele de buget ale UAT și estimările pentru următorii doi ani
Până la 15 noiembrie	Autoritățile executive ale UAT de nivelul I prezintă spre examinare și aprobare consiliilor UAT de nivelul I proiectele de buget ale UAT și estimările pentru următorii doi ani
Până la 5 decembrie	Parlamentul aprobă legile bugetului de stat, a bugetului asigurărilor sociale de stat și a fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală
Până la 10 decembrie	Consiliile UAT de nivelul II aprobă bugetele UAT de nivelul II pe anul viitor
Până la 15 decembrie	Consiliile UAT de nivelul I aprobă bugetele UAT de nivelul I pe anul viitor
Până la 20 decembrie	Ministerul Finanțelor, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului și Ministerul Sănătății publică în Monitorul Oficial legile bugetului de stat, bugetului asigurărilor sociale de stat, fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală și le plasează pe pagina WEB

Sursă: Setul unic de instrucțiuni, regulamente și metodologii cu privire la elaborarea CCTM/ bugetului. Ministerul Finanțelor al RM.

Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 22

Scopul final al lucrului asupra BSG

Elaborarea bugetelor care vor fi adresate necesităților și intereselor femeilor și bărbaților, fetelor și băieților și care se axează pe necesitățile celor mai săraci

Unul din scopurile multor inițiative ale BSG este de a promova o participare mai mare în procesul bugetar, în special a oamenilor de rând din țară, precum și a parlamentarilor, în special, femei

Pentru aceste inițiative este important de a înțelege procesul bugetar existent și de a explora oportunitățile pentru o participare mai amplă

Examinarea procesului bugetar poate oferi și alte idei referitoare la locurile unde poate fi inclusă dimensiunea de GEN

Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 23

Unele țări au introdus aspectul de gen la etapa timpurie a procesului bugetar prin amendamente la circulara pe care Ministerul Finanțelor o emite tuturor ministerelor (agențiilor) în fiecare an solicitându-le să prezinte propunerile lor de buget.

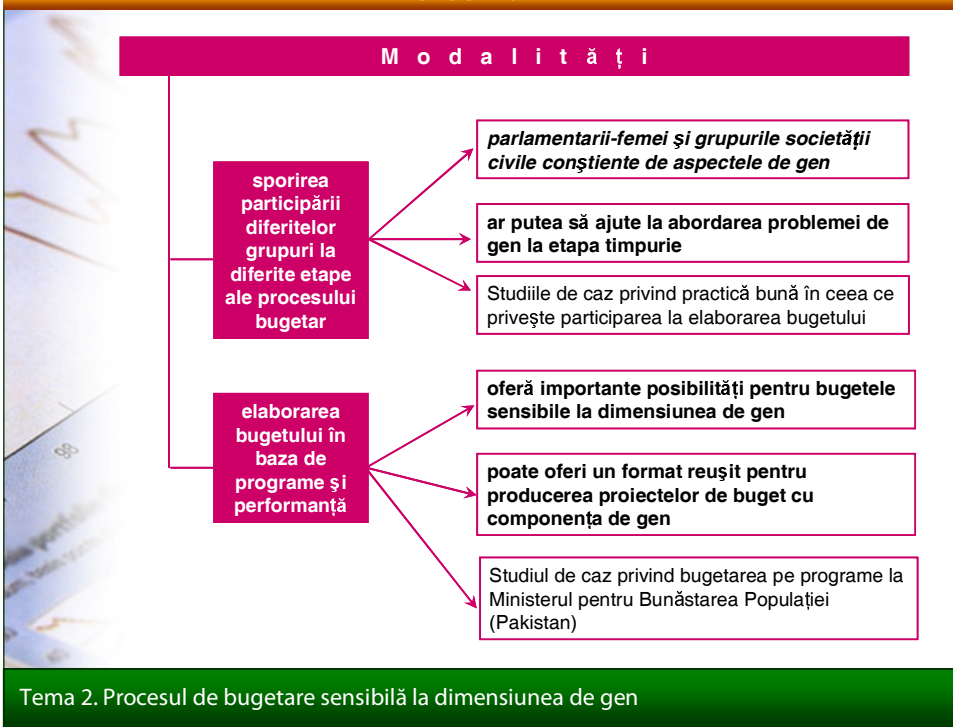
Unele modalități în care aspectele de gen pot fi introduse în solicitarea circulară astfel încât

a) să existe probabilitate mai mare că aspectele de gen vor fi considerate atunci când agențiile își pregătesc propunerile de buget

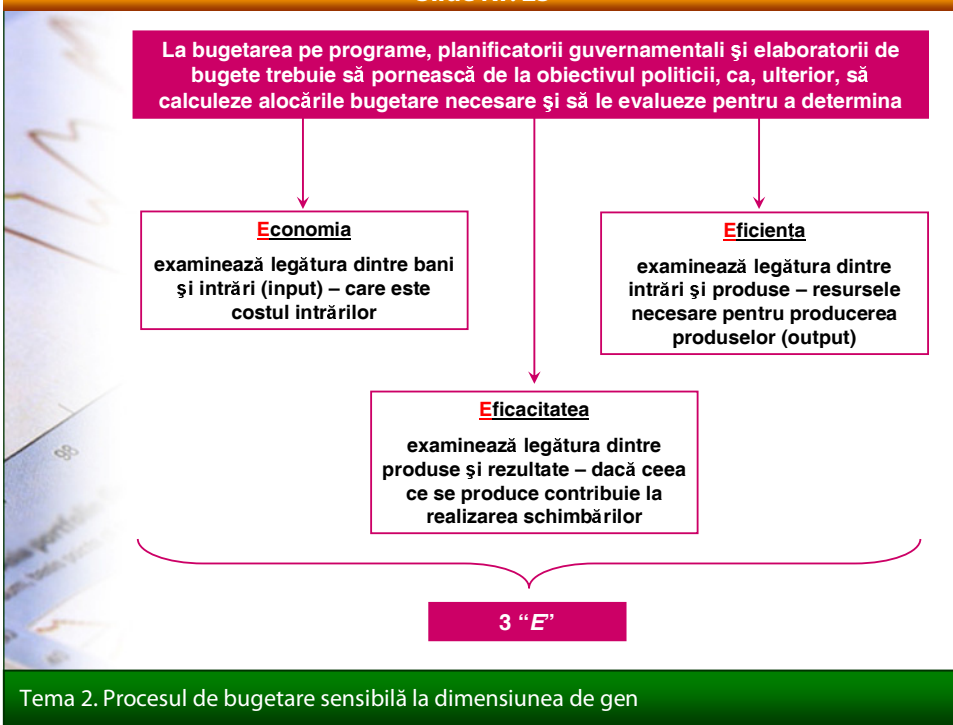
b) să existe probabilitate mai mare că aspectele de gen vor fi considerate la negocierea cu Ministerul Finanțelor

Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen

Slide Nr. 24



Slide Nr. 25



Slide Nr. 26

BSG: 3 "E" + 1 "E" = 4 "E"

↓

Bugetarea tradițională ignoră un al patrulea E important – Echitatea

↓

Economia, Eficiența și Eficacitatea sunt aplicate la o etapă anume a procesului bugetar

↓

Echitatea se referă la toate etapele procesului bugetar

↓

BSG

Tema 2. Procesul de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen

TESTE:

1. Alegeți afirmația corectă:

- a) bugetul economiei naționale este un plan ce se întocmește anual și cuprinde totalitatea veniturilor și a cheltuielilor dintr-o economie națională, inclusiv a celor care țin de transferuri de remitențe;
- b) bugetul economiei naționale este un plan ce se întocmește anual și cuprinde totalitatea veniturilor și a cheltuielilor publice dintr-o economie națională;
- c) bugetul economiei naționale este un plan ce se întocmește anual și cuprinde totalitatea veniturilor și a cheltuielilor private dintr-o economie națională;
- d) bugetul economiei naționale este un plan ce se întocmește anual și cuprinde totalitatea veniturilor și a cheltuielilor dintr-o economie națională, indiferent dacă acestea sunt publice sau private.

Răspuns corect: d.

2. Care din bugetele menționate mai jos cuprind cheltuielile de exploatare:

- a) bugetul operațional;

- b) bugetul investițional;
- c) bugetul de dezvoltare;
- d) bugetul economiei naționale.

Răspuns corect: a.

3. Indicați caracteristica justă a bugetului respectiv:

- a) buget pe articole \Rightarrow venituri și cheltuieli legate de obiective social-economice;
- b) buget pe indicatori \Rightarrow venituri și cheltuieli legate de volumul de lucrări și servicii;
- c) buget pe programe și proiecte \Rightarrow venituri și cheltuieli legate de mărfuri.

Răspuns corect: b.

4. Prin ce se deosebește bugetul pe programe de bugetul pe articole:

- a) prin volumul de informație bugetară folosită la elaborarea, analiza și prezentarea bugetului;
- b) prin personalul implicat în elaborarea, analiza și prezentarea bugetului;
- c) prin abordarea față de elaborarea, analiza și prezentarea informației bugetare;
- d) prin modul de prezentare a informației bugetare.

Răspuns corect: c.

5. Care din cele menționate mai jos nu se include în calitate de componentă a programului:

- a) identificarea problemei;
- b) obiectivele specifice ale programului;
- c) acțiunile ce urmează a fi întreprinse;
- d) riscurile estimate.

Răspuns corect: d.

6. Care din variantele menționate mai jos presupune esența scopului unui program:

- a) deziderat cu caracter general al rezultatelor scontate ce derivă imediat de la realizarea programelor;
- b) declarații ale realizărilor și rezultatelor scontate, măsurabile pentru o anumită perioadă de timp, care reflectă progresul înregistrat;
- c) prezentare care reflectă succint ce face programul respectiv;
- d) rezultatele specifice care se estimează a fi realizate.

Răspuns corect: a.

7. Indicați afirmația corectă pentru cazul Republicii Moldova:

- a) bugetul de stat cuprinde bugetul public național, bugetele unităților administrativ-teritoriale, bugetul asigurărilor sociale de stat, fondurile asigurărilor obligatorii de asistență medicală;
- b) bugetul public național cuprinde bugetul de stat, bugetele unităților administrativ-teritoriale, bugetul asigurărilor sociale de stat, fondurile asigurărilor obligatorii de asistență medicală, fondurile extrabugetare;
- c) bugetul public național cuprinde bugetul de stat, bugetele raionale și municipale, bugetul asigurărilor sociale de stat, fondurile asigurărilor obligatorii de asistență medicală;
- d) bugetul public național cuprinde bugetul de stat, bugetele unităților administrativ-teritoriale, bugetul asigurărilor sociale de stat, fondurile asigurărilor obligatorii de asistență medicală.

Răspuns corect: d.

8. Cum se numește principiul de organizare și funcționare a bugetului asigurărilor sociale de stat, potrivit căruia participanții la sistemul public de asigurări sociale își asumă conștient și reciproc obligații și beneficiază de dreptul pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea riscurilor sociale prevăzute de legislație:

- a) principiul egalității;
- b) principiul solidarității sociale;
- c) principiul contributivității;
- d) principiul repartiției.

Răspuns corect: b.

9. Selectați descrierea potrivită pentru principiul universalității bugetului:

- a) în bugetul de stat, ar trebui să se înscrie, în sume integrale, toate veniturile și toate cheltuielile statului;
- b) înglobarea într-un singur document, denumit bugetul general, a tuturor veniturilor și cheltuielilor statului, interzicând reținerea sau separarea anumitor venituri ori părți din venituri pentru a se finanța anumite acțiuni publice;
- c) depersonalizarea veniturilor preluate la fondul bugetar al statului, conform căreia, odată încasate la buget, resursele bănești sunt utilizate global, pierzând legătura cu sursa din care au provenit;
- d) înscrierea în bugetul de stat, aprobarea de către Parlament și urmărirea execuției veniturilor și cheltuielilor bugetare trebuie făcută în concordanță cu o schemă unitară, denumită „clasificație bugetară”, care structurează veniturile, pe de o parte, și cheltuielile, pe de altă parte, într-o anumită ordine și pe baza anumitor criterii.

Răspuns corect: a.

10. Ce proporție a alocațiilor bugetare pentru femei și pentru bărbați descrie mai bine esența bugetului sensibil la dimensiunea de gen:

- a) 0% : 0%;
- b) 50% : 50%;
- c) 100% : 100%;
- d) nimic din cele menționate mai sus nu este corect.

Răspuns corect: d.

11. De ce procesul bugetar se caracterizează ca un proces de decizie:

- a) deoarece deciziile privind alocarea resurselor bugetare nu se întemeiază pe criterii sau informații ale pieței, ci au la bază obiectivele din programul de guvernare, iar decizia finală este adoptată prin mecanismul votului;
- b) deoarece se realizează succesiv după un calendar riguros determinat de legislația țării, pentru că etapele procesului bugetar sunt stabilite prin legi specifice, cu precizarea termenelor concrete de derulare și finalizare a fiecărei faze, în baza principiilor anualității și publicității bugetare;
- c) deoarece esența sa constă în ordonarea priorităților de finanțare a obiectivelor statului;
- d) deoarece la realizarea lui participă un număr mare de subiecți de natură diferită, fiecare cu interesele, nevoile și posibilitățile sale.

Răspuns corect: c.

12. Cum se numește etapa parcursă în cadrul procesului de execuție a cheltuielilor bugetului de stat, prin care se constată serviciul făcut în favoarea instituției publice și se determină suma de plată; se bazează pe acte justificative și efectuarea reală a livrărilor de mărfuri și a serviciilor pentru instituțiile publice:

- a) angajarea;
- b) ordonanțarea;
- c) lichidarea;
- d) plata.

Răspuns corect: c.

13. Cum se numește etapa parcursă în cadrul procesului de execuție a veniturilor bugetului de stat, care constă în încasarea efectivă a sumei datorate; în cadrul acestei etape, se include și urmărirea contribuabililor care nu-și achită datoriile față de stat la termenele stabilite:

- a) așezarea impozitului;
- b) lichidarea impozitului;
- c) emiterea titlului de percepere a impozitului;

- d) perceperea impozitului.

Răspuns corect: d.

14. Care dintre variantele cele menționate mai jos nu poate fi considerată ca metodă clasică de planificare bugetară:

- a) Metoda automată sau a penultimei;
- b) Metoda majorării sau a diminuării;
- c) Metoda evaluării directe;
- d) Metoda bazei bugetare zero.

Răspuns corect: d.

15. Care este consecutivitatea etapelor procesului elaborării bugetului investițional:

- a) Inventarierea activelor pe termen lung; Elaborarea planului de finanțare; Elaborarea planului investițional pe termen lung; Executarea bugetului investițional;
- b) Inventarierea activelor pe termen lung; Elaborarea planului investițional pe termen lung; Elaborarea planului de finanțare; Executarea bugetului investițional;
- c) Elaborarea planului investițional pe termen lung; Elaborarea planului de finanțare; Inventarierea activelor pe termen lung; Executarea bugetului investițional;
- d) Elaborarea planului investițional pe termen lung; Elaborarea planului de finanțare; Executarea bugetului investițional; Inventarierea activelor pe termen lung.

Răspuns corect: b.

16. Care metodă a elaborării bugetului se utilizează, actualmente, în practica procesului bugetar în Republica Moldova:

- a) metoda elaborării bugetului pe articole;
- b) metoda elaborării bugetului pe programe;
- c) metoda evaluării directe;
- d) metoda bazei bugetare zero.

Răspuns corect: a.

17. Către care dată documentul CCTM urmează a fi aprobat de către Guvern:

- a) 1 ianuarie;
- b) 1 aprilie;
- c) 1 mai;
- d) 1 iulie.

Răspuns corect: c.

18. Care este scopul final al lucrului asupra bugetelor sensibile la dimensiunea de gen:

- a) elaborarea bugetelor care vor fi susținute de femei;
- b) elaborarea bugetelor care vor fi destinate necesităților și intereselor femeilor și bărbaților, fetelor și băieților și care se axează asupra necesităților celor mai săraci;
- c) elaborarea bugetelor care vor fi destinate necesităților și intereselor femeilor și bărbaților în proporție 50:50;
- d) elaborarea bugetelor care vor fi destinate necesităților și intereselor femeilor în țările musulmane.

Răspuns corect: b.

STUDII DE CAZ

1. Luând de bază ideea dimensiunii multilaterale a bugetului, la etapa actuală, să se analizeze cheltuielile bugetare totale din Republica Moldova din punct de vedere al impactului acestora asupra diferitelor pături sociale ale populației:
 - cine are nevoie de educația adulților și cât se cheltuiește pe aceasta?
 - cine sunt utilizatorii serviciilor medicale clinice?
 - cine beneficiază de servicii extinse în agricultură?
 - cine beneficiază, în mare parte, de servicii sociale la domiciliu?
2. Să se analizeze Bugetul Public Național al Republicii Moldova pentru ultimii 3 ani la partea de venituri și cheltuieli:
 - să se calculeze ponderea grupurilor de venituri și cheltuieli în suma lor totală;
 - să se calculeze ponderea totală a diferitelor tipuri de venituri și cheltuieli în suma totală de venituri și cheltuieli ale diferitelor verigi din cadrul sistemului bugetar;
 - în baza calculelor efectuate, să se elaboreze concluziile corespunzătoare.
3. Să se analizeze Bugetele unor țări (dezvoltate și în curs de dezvoltare), în dinamică la partea de venituri și cheltuieli:
 - să se calculeze ponderea grupurilor de venituri și cheltuieli în suma lor totală;
 - în baza calculelor efectuate, să se formuleze concluziile cu argumentările corespunzătoare;
 - să se compare rezultatele obținute cu cele pentru cazul Republicii Moldova.
4. Să se compare etapele din cadrul procesului bugetar al unor țări (dezvoltate și în curs de dezvoltare) și pentru cazul Republicii Moldova; să se propună concluziile respective.
5. În baza extrasului din Clasificatorul programelor și subprogramelor aprobat de Ministerul Finanțelor (vezi mai jos), să se identifice pentru programul în cauză:
 - problema;

- *obiectivele specifice ale programului;*
- *acțiunile ce urmează a fi întreprinse;*
- *etapele și termenele de implementare;*
- *responsabilii pentru implementare;*
- *estimarea generală a costurilor;*
- *rezultatele scontate;*
- *indicatorii de progres și performanță;*
- *procedurile de raportare și evaluare.*

Codul		Denumirea
Progra- mului	Subprogra- mului	
353	0	Învățământ postuniversitar
353	1	Pregătirea cadrelor de înaltă calificare prin studii postuniversitare
353	2	Pregătirea cadrelor de înaltă calificare prin studii de rezidențiat
353	3	Pregătirea cadrelor de înaltă calificare prin studii de secundariat
353	4	Pregătirea cadrelor de înaltă calificare prin studii postuniversitare specializate (magistrat)
353	5	Asigurarea audienților cu spațiu locativ pe perioada studiilor

6. Să se propună un program cu subprograme eventuale ce ar reprezenta o succesiune de operațiuni concrete, care servesc drept instrument de implementare a politicilor în domeniul egalității de gen și care s-ar presupune a fi finanțate din bugetului statului. Acest program urmează să fie constituit din următoarele elemente:
 - *scopuri;*
 - *obiective;*
 - *descriere narativă și*
 - *indicatori de performanță:*
 - *indicatorii de resurse;*
 - *indicatorii de produs;*
 - *indicatorii de eficiență;*
 - *indicatorii de rezultat.*
7. Să se elaboreze un proiect de buget în bază de performanță sensibil la dimensiunea de gen, folosind titluri simple standard, precum:
 - *denumirea și scopul programului;*
 - *aspecte de gen (în special ce țin de situația abordată;)*
 - *activități (care urmează a fi realizate ca parte a programului;)*
 - *suma alocată (pentru realizarea obiectivelor propuse);*
 - *produsele (care vor fi „produse” de program, dezagregate, dacă este posibil)*
 - *indicatori (cum vor fi măsurate produsele și efectele).*

BIBLIOGRAFIE:

1. Legea privind sistemul bugetar și procesul bugetar nr. 847-XIII din 24.05.96. Monitorul Oficial al R.Moldova nr.19-20/197 din 27.03.1997.
2. Legea pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare pe anii 2008-2011 Nr.295-XVI din 21.12.2007. Monitorul Oficial al R.Moldova nr.18-20 din 29.01.2008.
3. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la regulile de elaborare și cerințele unificate față de documentele de politici nr. 33 din 11.01.2007. Monitorul Oficial nr.6-9/44 din 19.01.2007.
4. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la elaborarea Cadrului de cheltuieli pe termen mediu și a proiectului de buget nr. 82 din 24.01.2006. Monitorul Oficial nr.21-24 din 03.02.2006.
5. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la acțiunile de îmbunătățire a managementului financiar public nr. 1358 din 27.11.2006. Monitorul Oficial nr.186-188/1455 din 08.12.2006.
6. Ordinul Ministerului Finanțelor pentru aprobarea Regulamentului privind modul de elaborare, monitorizare și raportare a bugetelor pe programe nr. 19 din 16.02.2008. Monitorul Oficial nr.45-46/107 din 04.03.2008.
7. *Agenda descentralizării în Republica Moldova*. Conferință națională, 26-27 februarie 2003, Chișinău.
8. Blackden, CM., Bhanu, C. *Dimensiunea de gen, creșterea economică și reducerea sărăciei*. Nota tehnică a Băncii Mondiale. 1999.
9. Budlender, Debbie. *Așteptări versus realități în inițiativele privind bugetele sensibile la dimensiunea de gen*, UNRISD. <http://www.unrisd.org> (ProjectsForResearchHome-en)
10. *Bugetul sensibil la dimensiunea de gen și drepturile reproductive ale femeilor*. Pachet de resurse. UNFPA, UNIFEM. New York, 2006.
11. *Bugetele sensibile la dimensiunea de gen*. Manual pentru formatori. UNDP, Bratislava, 2005.
12. *Cadrul Cheltuielilor pe Termen Mediu – abordare strategică în planificarea bugetului*. Manual Ministerul Finanțelor. Proiectul pentru susținerea CCTM. 2005.
13. *Ce este CCTM? Un ghid succint privind CCTM și rolul acestuia în procesul de planificare a bugetului în Republica Moldova*. Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova. Chișinău 2006.
14. Cobzari Ludmila, Manole Tatiana, *Metodologia planificării bugetare: elaborare de buget*, Chișinău. CEP USM, 2004.
15. Debbie Budlender, *Alocarea de buget întru realizarea angajamentelor internaționale cu privire la dimensiunea de gen și drepturile omului*, UNIFEM 2004 http://www.gender-budgets.org/en/ev-73387-201-1-DO_TOPIC.html
16. Diane Elson, *Monitorizarea bugetelor guvernamentale întru conformarea acestora cu Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva*

- femeilor (reperele de bază), UNIFEM 2005 http://www.gender-budgets.org/en/ev-72845-201-1-DO_TOPIC.html
17. *Finances publiques*. Presses Universitaires de France, Paris, 1978.
 18. *Finanțe publice: sinteze, scheme, teste*. Coordonator: Hâncu Rodica, ASEM, Chișinău, 2004
 19. Duma Florin. *Finanțe Publice*
<http://idd.euro.ubbcluj.ro/interactiv/cursuri/FlorinDuma/finante-publice/1.htm>
 20. Voinea Gheorghe M.. *Finanțe locale*. Editura Junimea. Iași, 2002.
 21. Voinea Gheorghe M., Ștefura Gabriel, Boariu Angela, Soroceanu Mircea. *Impozite, taxe și contribuții*. Editura Junimea. Iași, 2002.
 22. Lúvy-Lambert Hubert, Guillaume Henri. *La Rationalisation des choix budgétaires: techniques d'analyse*. Paris. Presses Universitaires de France. 1971.
 23. Nemec J., Wright G.. *Finanțe publice: teorie și practică în tranziția central-europeană*. Iași. ARS LONGA. 2000.
 24. Manole Tatiana, *Finanțele publice locale: rolul lor în consolidarea autonomiei financiare la nivelul unităților administrativ-teritoriale*, Editura Epigraf, Chișinău, 2003.
 25. Manolescu G. *Buget. Abordare economică și financiară*. – București, 1997.
 26. Nemec J., Wright G., (1997), *Public Finance: Theory and practice in Central European Transition*, NISPA CEE, Slovakia.
 27. Huet Philippe, Bravo Jacques. *L'expérience française de rationalisation des choix budgétaires*. – Presses Universitaires de France, 1973.
 28. Sharp R. *Bugete pentru echitate: inițiative ale bugetelor cu aspecte de gen în cadrul bugetelor orientate spre performanță*. Fondul Națiunilor Unite de Dezvoltare destinat Femeilor: New York, 2003.
 29. Sharp, Rhonda. *Bugetarea pentru echitate: inițiativele sensibile la dimensiunea de gen în bugetele pe programe*. New York: UNIFEM, 2003.
 30. Shefer Michael, *Instrumentele procesului bugetar municipal*, Departamentul Economie urbană, World Bank.
 31. Swianiewicz Pawel, (2003), *Foundations of Fiscal Decentralization*, Open Society Institute, Budapest.
 32. UNIFEM, *Raportul Anual 2001*.
 33. Văcărel I. *Finanțe Publice*. – București, 1994.
 34. www.presupuestoygenero.net/s28/paginas/iniciativas.htm
 35. Гараджа М., (2002), *Мониторинг результативности бюджетных расходов: основные этапы внедрения на местном уровне*, Фонд «Институт экономики города», Москва.
 36. Чернявский А., (2003), *Анализ развития муниципальных финансов в России в 1992-2002 годах*, Фонд «Институт экономики города», Москва.

Capitolul IV ANALIZA GENDER

Sinteza capitolului

Analiza gender este element esențial al analizei socio-economice. Analiza socio-economică multilaterală/comprehensivă, în mod obligatoriu, va evalua și relațiile gender, genderul fiind un factor semnificativ în toate relațiile sociale și/sau economice. Analiza relațiilor/raporturilor gender oferă societății și autorităților informație privind condițiile diferite ale femeilor față de cele ale bărbaților, și efectele pe care politicile și programele le pot avea asupra acestora din cauza situației inițiale diferite. Asemenea informație poate îmbunătăți politicile și strategiile, și acest lucru este esențial pentru a ne asigura că diferitele necesități ale femeilor și bărbaților sunt realizate.

La nivel local, analiza gender face vizibil rolul variat al femeilor, bărbaților, fetelor și băieților, pe care aceștia îl au în familie, în comunitate, precum și în structurile politice, economice și sociale. O viziune a genderului este focalizată pe cauzele diviziunii curente a responsabilităților și beneficiilor și a efectelor acesteia asupra distribuției recompenselor și stimulentei în societate.

O analiză gender, astfel, abordează conexiunile genderului cu factori, cum ar fi rasa, etnia, cultura, clasa socială, vârsta, dizabilitatea, sau/și alt statut, între altele este necesară pentru toate politicile, programele și proiectele. În timp ce este simplu de a vedea persoane implicate în inițiative destul de practice și tangibile, cum ar fi capacitatea de edificare al autorităților locale, fiecare politică sau proiect trebuie, categoric, să aibă un efect asupra cetățenilor, și poate acționa pentru promovarea statutului egal al bărbaților și femeilor.

Așadar, *analiza gender* se referă la varietatea de metode utilizate pentru a înțelege raporturile/relațiile între femei și bărbați, accesul lor la resurse, activitățile lor, precum și constrângerile cu care se confruntă în relații. Analiza gender oferă informație care recunoaște că genderul și relațiile de rasă, etnie, cultură, tradiție, clasă socială, vârstă, dizabilități și/sau alt statut, este important pentru a înțelege diferitele modele/scheme/metode de implicare, comportament și activități pe care le au femeile și bărbații în diverse structuri și domenii – economic, social, și de drept.

Analiza gender are ca scop asigurarea echității mai mult decât a egalității. *Egalitatea gender* este bazată pe premisa că bărbații și femeile trebuie tratați în același fel. Aceasta nu recunoaște că tratamentul egal nu produce rezultate echitabile, deoarece femeile și bărbații au diferită experiență de viață.

Echitatea gender ia în considerație diferențele ce sunt în viețile femeilor și bărbaților și recunoaște că diferitele abordări sunt necesare pentru a genera rezultate echitabile.

O analiză a relațiilor gender poate să ne spună cine are accesul, cine are controlul, cine va beneficia, cel mai probabil, de noua inițiativă/proiect, și cine, cel mai probabil, va pierde. Analiza gender pune întrebări ce ne pot conduce în căutarea informației pentru a înțelege de ce situația a evoluat în sensul dat. Ea, la fel, ne poate conduce spre cercetarea responsabilităților privind rezultatele obținute, cum ar fi distribuirea resurselor și impactul culturii și tradițiilor asupra acestora. De asemenea, poate fi oferită informația privind beneficiul potențial direct sau indirect al femeilor și bărbaților de la derularea proiectului, precum și cum un anumit proiect poate provoca sau menține diviziunea muncii existentă pe principiu de gen. Grație informației căpătate, pot fi întreprinse măsuri pentru a evidenția disparitățile și a promova egalitatea.

Analiza relațiilor socio-economice și a relațiilor de gen este parte integrantă a analizei politicilor macroeconomice, fiind esențială în elaborarea și implementarea eficientă și eficace a inițiativelor de cooperare – dezvoltare curentă și strategică. Pentru realizarea unei analize gender, considerăm că următoarele elemente sunt importante:

- Personal calificat;
- Resurse adecvate (financiare, informaționale, materiale);
- Utilizarea experienței locale.

Există 2 categorii principale de metode pentru includerea abordării integrate a egalității de gen în politici/programe/proiecte: cantitative și calitative. Diferențele dintre acestea se referă exact la tipul de informații le cunoștințe pe care fiecare îl generează:

- Metodele cantitative de cercetare economică constituie metoda bazată pe operarea cu mărimile cuantificabile. Prima condiție a cuantificării constă în operarea cu date primare și secundare corecte și actualizate. Statistica este o metodă cantitativă tipică.
- Metodele de analiză calitativă a fenomenelor și proceselor economice au menirea de a identifica cauzele și mecanismele lor concrete, o atenție deosebită fiind acordată descrierii, interpretării, explicării caracteristicilor obiectelor și relațiilor economice studiate, oferind informații mai complexe.

În literatura internațională, sunt descrise diferite metode utilizate pentru efectuarea analizei de gen în diferite sectoare și programe. Dacă ar fi să le clasificăm, un criteriu de bază ar fi metodele aplicate la nivel macro și cele la nivel micro.

Tema 1.

Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Scopul: Cunoașterea și aplicarea metodelor de analiză gender a bugetului statului

Obiectivele:

- *Determinarea rolului și necesității realizării analizei gender a bugetului statului;*
- *Formularea esenței conceptului de analiză gender;*
- *Aplicarea principiilor de analiză de gen a bugetului;*
- *Cunoașterea și aplicarea etapelor de analiză gender;*
- *Analiza și aplicarea metodelor de analiză gender a bugetului;*
- *Identificarea instrumentelor utilizate în analiza sensibilității la gen a bugetului.*

Timpul necesar: 80 minute

Metodele de predare: prezentare, brainstorming, discuție, lucru în echipă.

Materialele necesare: flipchart, planșe, markere, foi A1, teste-grilă, slide-uri pentru sesiune în PPT.


Slide Nr. 1

Obiectivele analizei gender (AG)

- ↗ Creșterea nivelului de cunoaștere în cadrul Guvernului privind impactul genderului asupra bugetului și asupra finanțării politicilor;
- ↗ Responsabilizarea Guvernelor pentru executarea obligațiilor privind asigurarea egalității de gen;
- ↗ Producerea schimbării în bugetarea și finanțarea politicilor pentru îmbunătățirea statutului socio-economic al femeilor.

Slide Nr. 2


Analiza gender - concept

- 
- ↪ se referă la varietatea de metode utilizate pentru a înțelege raporturile/relațiile dintre femei și bărbați, accesul lor la resurse, activitățile lor, precum și constrângerile cu care se confruntă în relații.
 - ↪ oferă informație care recunoaște că genderul și relațiile de rasă, etnie, cultură, tradiție, clasă socială, vârstă, dizabilități și/sau alt statut, este important pentru a înțelege diferitele modele/scheme/ metode de implicare, comportament și activități pe care le au femeile și bărbații în diverse structuri și domenii – economic, social, politic și de drept.
 - ↪ este element esențial al analizei socio-economice. Analiza socio-economică multilaterală/comprehensivă, în mod obligatoriu, va evalua și relațiile gender, genderul fiind un factor semnificativ în toate relațiile sociale și/sau economice.
 - ↪ abordează conexiunile genderului cu factori, cum ar fi rasa, etnia, cultura, clasa socială, vârsta, dizabilitatea, sau/și alt statut, între altele și este necesară pentru toate politicile, programele și proiectele.

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 3

Etapetele la care se realizează AG

- 
- planificare,
 - implementare,
 - monitorizare și
 - evaluare a rezultatelor

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 4

Etapele la care se realizează AG

- planificare,
- implementare,
- monitorizare și
- evaluare a rezultatelor

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 5

Scopurile AG

- Examinează diferențele din viețile femeilor și bărbaților, inclusiv cele care conduc spre inegalități economice și sociale, și încadrarea rezultatelor în politicile și strategiile promovate;
- Elucidează cauzele acestor inechități;
- Tinde să evidențieze schimbările pozitive pentru femei/bărbați.

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 6

Egalitate versus echitate

- **Egalitatea gender** este bazată pe premisa că bărbații și femeile trebuie tratați în același fel. Aceasta nu recunoaște că tratamentul egal nu produce rezultate echitabile, deoarece femeile și bărbații au diferită experiență de viață.
- **Echitatea gender** ia în considerație diferențele ce sunt în viețile femeilor și bărbaților și recunoaște că diferitele abordări sunt necesare pentru a genera rezultate echitabile.

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 7

Scopurile specifice ale AG

- **Ameliorarea țintirii / determinării scopurilor.**
- **Evitarea falsei economii.**

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 8

Cine realizează analiza gender?

- Analiștii economici
- Guvernul
- Managerii de programe/proiecte
- Societatea civilă

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 9

Beneficiile AG

- ↪ AG poate să ne spună cine are accesul, cine are controlul, cine, cel mai probabil, va beneficia de noua inițiativă/proiect, și cine, cel mai probabil, va pierde.
- ↪ AG pune întrebări ce ne pot conduce în căutarea informației, pentru a înțelege de ce situația a evoluat în sensul dat.
- ↪ AG ne poate conduce spre cercetarea responsabilităților privind rezultatele obținute, cum ar fi distribuția resurselor și impactul culturii și tradițiilor asupra acesteia.
- ↪ AG, la fel, poate oferi informația privind beneficiul potențial direct sau indirect al femeilor și bărbaților de la derularea proiectului, precum și modul în care un anumit proiect poate provoca sau menține diviziunea muncii existentă pe principiu de gen.

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 10

Elementele necesare realizării AG

- ➔ Personal calificat;
- ➔ Resurse adecvate (financiare, informaționale, materiale);
- ➔ Utilizarea experienței locale.

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 11

Etapele AG

1. Examinarea poziției femeilor și bărbaților, fetelor și băieților în fiecare sector (*WBI, de obicei, dezagregă datele nu doar după gen și vârstă, dar și după rasă, plasament și pătură socială*).
2. Investigarea dacă politicile guvernamentale formulează adecvat problema identificată;
3. Verificarea dacă resursele alocate sunt adecvate pentru implementarea politicii gender sensibile;
4. Investigarea utilizării eficiente a resurselor acordate pentru atingerea obiectivelor trasate.

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 12

Principii de realizare a analizei bugetului

**Evaluarea personală/per individ,
ca și cea a menajelor.**

**Recunoașterea sistematică a contribuției
lucrului de îngrijire neplătit.**

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 13

Cerințele pentru realizarea analizei gender

- Date statistice dezaggregate pe sex;
- Sensibilitatea la segregarea gender, experiențele culturale și normele gender;
- Cooperarea dintre agențiile guvernamentale și pe parcursul procesului politic;
- Cunoașterea amploarei dimensiunii de gen și abilitatea de a cerceta aspectele ascunse ale inegalității gender;
- Instrumente pentru evaluarea obiectivelor și priorităților caracteristice politicii;
- Cunoașterea complexității inegalităților gender necesare în procesul determinării obiectivelor-țintă.

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 14


Criterii pentru analiza impactului de gen

1. Diferențe între femei și bărbați în domeniul strategiilor/politicilor, cum ar fi:
 - **Participarea** (compoziția pe sexe a populației/grupurilor-țintă, reprezentarea femeilor și bărbaților în pozițiile de decizie);
 - **Resursele** (distribuirea resurselor vitale, cum ar fi: timpul, spațiul, informațiile și banii, puterea politică și economică, educația și instruirea, slujbele și carierele profesionale, noile tehnologii, serviciile de îngrijire a sănătății, spațiul de locuit, mijloacele de transport, timpul liber);
 - **Normele și valorile** care influențează rolurile de gen, diviziunea muncii pe criterii de gen, atitudinile și comportamentul femeilor și bărbaților și inegalitățile în ceea ce privește valoarea atribuită bărbaților și femeilor sau caracteristicilor masculine și feminine;
 - **Drepturile** care țin de prevenirea discriminării de gen directă sau indirectă, de drepturile omului în general (inclusiv libertatea de a nu fi hărțuit/ă sexual și de a nu fi supus/ă la degradare sexuală), accesul la justiție, în mediul juridic, politic sau socio-economic.
2. Cum pot contribui politicile/strategiile la eliminarea inegalităților existente și la promovarea egalității între femei și bărbați, la ratele de participare, la distribuirea resurselor, beneficiilor, sarcinilor și responsabilităților în viața publică și privată, la valoarea și atenția acordată bărbaților și femeilor, caracteristicilor, comportamentelor și priorităților masculine și feminine?

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 15

Etape de încadrare a BSG în activitatea de management public
(după Diane Elson)

- 
- Etapa I.** Analiza generală a situației
 - Etapa II.** Analiza politicii/programului în interiorul sectorului
 - Etapa III.** Analiza oportunității/prioritizării cheltuielilor
 - Etapa IV.** Analiza nivelului absorbției finanțărilor
 - Etapa V.** Analiza impactului politicii și a cheltuielilor

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 16

Metode de analiză a sensibilității bugetului la dimensiunea de gen

- ↗ **Analitice** – utilizarea informației statistice și de alt gen;
- ↗ **De expertiză** – evaluarea realizată de specialiștii experți;
- ↗ **De bilanț** – bugetul reprezentând un bilanț între venituri și cheltuieli;
- ↗ **Normativă** – normele și normativele fiind baza planificării bugetare;
- ↗ **De program** – metodă nouă de bugetare;
- ↗ **Comparației** – genderul este bazat pe comparație;
- ↗ **Euristică** – realizarea cercetărilor sociologice;
- ↗ **Econometrică** – bazat pe modele matematice.

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 17

Metode de analiză a sensibilității bugetului la dimensiunea de gen

- ➔ **Metodele cantitative de cercetare economică** sunt cele bazate pe operarea cu mărimile cuantificabile. Prima condiție a cunțificării constă în operarea cu date primare și secundare corecte și actualizate. Statistica este o metodă cantitativă tipică.
- ➔ **Metodele de analiză calitativă a fenomenelor și proceselor economice** au menirea de a identifica cauzele și mecanismele lor concrete, o atenție deosebită fiind acordată descrierii, interpretării, explicării caracteristicilor obiectelor și relațiilor economice studiate, oferind informații mai complexe.

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 18

Metodologia gender bazată pe categorisirea cheltuielilor bugetare

(de Rhonda Sharp)

- Categoria 1:** Cheltuielile guvernului dirijate în bază de gen
- Categoria 2:** Cheltuieli pentru oportunități egale de angajare în muncă a funcționarilor de stat
- Categoria 3:** Cheltuieli bugetare generale/uniformizate judecate din punct de vedere al impactului acestora asupra femeilor și bărbaților, fetelor și băieților.

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 19

Indicatorii de determinare a impactului de gen

- Ponderea în total cheltuieli a cheltuielilor explicit stabilite pentru promovarea egalității de gen;
- Ponderea în total cheltuieli a cheltuielilor destinate finanțării serviciilor publice prioritizate ca fiind pentru femei;
- Ponderea în total cheltuieli a cheltuielilor destinate transferului de venituri prioritizate ca fiind pentru femei.

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 20

Indicatorii de cheltuieli sensibili la gen

- ➔ Echilibrul de gen în deținerea suportului pentru business (ex. Credite subsidiare);
- ➔ Echilibru de gen în deținerea instruirii oferite membrilor societății;
- ➔ Echilibrul de gen în cadrul organelor de decizie privind utilizarea resurselor;
- ➔ Echilibrul gender în structura personalului sectorului public (pondera femeilor angajate la fiecare nivel ierarhic; costul mediu de întreținere a unei femei angajate în comparație cu costurile similare pentru bărbați);
- ➔ Echilibrul gender între contractele dintre sectorul public și privat (ex. Ponderea femeilor proprietare în totalul numărului și valorii contractelor).

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 21

Metode aplicate la nivel macroeconomic

- ☑ **Metoda de studiere a alocării resurselor în cadrul unor programe specifice**
- ☑ **Modelul englez de realizare a analizei impactului de gen**
- ☑ **Modelul canadian**
- ☑ **JämKAS Bas – Analiza Egalității de Gen**
- ☑ **Metoda celor 4 R**
- ☑ **Metoda de stabilire a standardelor (Benchmarking)**

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 22

METODE APLICATE LA NIVEL MICROECONOMIC

METODA PST:

Integrarea perspectivei de gen la nivel de personal, la nivel structural și la nivel tematic

METODA "GENDER PROOFING"

(Evaluarea sistematică a probelor privind includerea dimensiunii de gen în toate obiectivele/acțiunile)

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

Slide Nr. 23

Tehnici și instrumente ale analizei gender

→ Analitice

→ Educaționale

→ Consultative și participative

Tema 1. Metode și tehnici de analiză a bugetului din punct de vedere al sensibilității la gen

TESTE-GRILĂ

1. Conceptul de „analiză gender” reprezintă:

- a) totalitatea metodelor utilizate pentru asigurarea repartizării resurselor financiare publice pe principiul de egalitate;
- b) metode utilizate pentru a înțelege raporturile/relațiile între femei și bărbați, accesul lor la resurse, activitățile lor, precum și constrângerile cu care se confruntă în relații;
- c) metode de determinare a nivelului de discriminare pe principii de rasă, gen, etnie.

Răspuns corect: b.

2. Scopul analizei gender se concretizează în:

- a) oferirea de informație cu privire la respectarea principiului de echitate gender în repartizarea resurselor;
- b) determinarea celui care are accesul, are controlul, celui care, cel mai probabil, va beneficia de noua inițiativă/proiect, și care, cel mai probabil, va pierde;
- c) formularea de întrebări ce ne pot conduce la căutarea informației pentru a înțelege de ce situația a evoluat în sensul dat;
- d) cercetarea responsabilităților privind rezultatele obținute, cum ar fi distribuirea resurselor și impactul culturii și tradițiilor asupra femeilor/bărbaților;
- e) toate răspunsurile de mai sus.

Răspuns corect: e.

3. Elementele importante pentru realizarea unei analize gender sunt:

- a) personal calificat, resurse adecvate, utilizarea experienței locale existente;
- b) personal-femei calificate, spațiu, voință politică;
- c) personal-bărbați calificați, remunerare adecvată.

Răspuns corect: a.

4. Marcați care afirmație este falsă și care adevărată:

- a) analiza gender are ca scop asigurarea echității de gen;
- b) analiza gender are ca scop asigurarea egalității de gen.

Răspuns corect: a) adevărat; b) fals.

5. Cine realizează analiza gender:

- a) femeile/bărbații;

- b) funcționarii publici;
- c) organizațiile non-guvernamentale;
- d) organizațiile internaționale;
- e) toate părțile menționate anterior.

Răspuns corect: e.

6. Principiul „evaluării personale și a menajelor” de realizare a analizei gender prevede:

- a) evaluarea bugetului din punct de vedere al menajelor sărace, în comparație cu cele bogate, precum și observarea în interiorul menajelor și evaluarea bugetului din punct de vedere personal – femeie și bărbat, recunoscând că deși menajele împart unele resurse, aceasta, deseori, se face printr-o metodă neclară și inechitabilă;
- b) extinderea obiectivelor atinse de țări pe plan social și economic depinde nu doar de mărimea muncii plătite prestate de cetățenii săi, dar și de volumul muncii neplătite pe care o fac cetățenii îngrijind membrii familiilor lor și vecinii, precum și de timpul liber de care dispun cetățenii pentru activități civice și odihnă;
- c) trebuie luate în considerare diferențele existente între femei și bărbați care sunt relevante în domeniul politicii respective, cu scopul de a garanta faptul că strategia propusă va elimina inegalitățile și va promova realizarea egalității între femei și bărbați.

Răspuns corect: a.

7. Plasăți în ordinea cuvenită etapele de încadrare a BSG în activitatea de management public (conform D. Elson):

- a) Analiza impactului politicii și a cheltuielilor;
- b) Analiza generală a situației;
- c) Analiza nivelului absorbției finanțărilor;
- d) Analiza oportunității/prioritizării cheltuielilor;
- e) Analiza politicii /programului în interiorul sectorului.

Răspuns corect: b,e,d,c,a.

8. Metodologia gender de analiză a cheltuielilor bugetare propusă de Rhonda Sharp presupune:

- a) analiza bugetului în 5 etape;
- b) divizarea bugetului în 3 categorii;
- c) elaborarea de indicatori gender-sensibili.

Răspuns corect: b.

9. Metoda celor 4R de analiză gender presupune:

- a) revizuire, redare, rezultate, resurse;
- b) reprezentare, resurse, realitate, reacții;
- c) relatare, raportare, reacții, racordare.

Răspuns corect: b.

10. Metoda de analiză Benchmarking presupune:

- a) stabilirea standardelor interne, externe, funcționale;
- b) alegerea unei anumite ținte pentru procesul de abordare integratoare, cu ajutorul unor comparații.
- c) alegerea unui standard cu ajutorul căruia se va fixa un scop și se va măsura progresul;
- d) toate cele menționate mai sus.

Răspuns corect: d.

11. Tehnicile și instrumentele educaționale ale analizei gender prevăd că:

- a) oferă informațiile necesare pentru dezvoltarea politicilor și pot fi folosite chiar în procesul de creare a politicii;
- b) sunt folosite pentru a spori conștientizarea cu scopul de a arăta modul în care valorile și normele existente influențează realitatea, perpetuează stereotipurile și sprijină mecanismele care produc inegalități;
- c) acestea aduc laolaltă persoanele implicate în crearea politicilor, pe cele afectate de respectivele politici, precum și pe reprezentanții acestora.

Răspuns corect: b.

STUDII DE CAZ

1. În baza datelor Bugetului Asigurărilor Sociale de Stat, aplicați metoda de analiză propusă de Rhonda Sharp de categorisire a cheltuielilor, determinând:
 - Cheltuielile dirijate în bază de gen;
 - Cheltuielile pentru oportunități egale de angajare în muncă a funcționarilor de stat;
 - Cheltuielile bugetare generale/uniformizate, judecate din punct de vedere al impactului acestora asupra femeilor și bărbaților, fetelor și băieților.
2. Aplicați modelul de realizare a analizei impactului de gen oferit de lucrarea „Gender Impact Assessment” al Women and Equality Unit, Marea Britanie și efectuați analiza comparativă a Strategiei Naționale de Dezvoltare și a programului de activitate a Guvernului Republicii Moldova pe anii 2009-2013.

3. Evidențiați aspectele sensibile la gen, efectuând analiza informației Biroului Național de Statistică propusă în tabelele 1-5.

Tabelul 1**Salariul mediu lunar al unui angajat pe tipuri de activități economice**

lei

Genurile de activitate	Ianuarie-octombrie 2009	Inclusiv: octombrie 2009	Ianuarie-octombrie 2009 față de ianuarie-octombrie 2008, %	Octombrie 2009 față de octombrie 2008, %
Total	2697,3	2686,2	109,0	102,9
Agricultura, economia vânatului și silvicultura	1389,5	1538,1	103,3	91,1
Piscicultura	1467,5	1567,5	118,5	129,3
Industrie:	3126,5	3073,4	104,5	98,2
industria extractivă	3385,0	3371,0	90,8	76,7
industria prelucrătoare	2790,5	2845,7	102,4	96,6
energie electrică și termică, gaze și apă	4513,9	3997,0	106,6	103,1
Construcții	3039,2	3153,1	86,5	80,7
Comerțul cu ridicata și cu amănuntul	2513,0	2494,6	103,3	97,7
Hoteluri și restaurante	2164,5	2264,1	102,6	105,8
Transporturi și comunicații	3635,6	3500,8	104,2	99,8
Activități financiare	5590,2	5241,4	104,2	98,6
Tranzacții imobiliare	3446,4	3504,6	108,2	105,9
Administrație publică	3168,8	3137,3	116,5	103,9
Învățământ	2047,2	2050,7	123,9	119,7
Sănătate și asistență socială	2640,0	2670,2	120,5	121,4
Alte activități de servicii colective, sociale și personale	2231,3	2224,4	113,6	104,4
Activități recreative, culturale și sportive	1980,2	1952,3	117,6	105,2

Tabelul 2

**Salariul mediu lunar al unui angajat pe tipuri de activități economice
și forme de proprietate**

lei

Genurile de activitate	Total	din care după forme de proprietate:				
		publică	privată	Mixtă (publică și privată) fără participare străină	străină	Mixtă (investițiile Republicii Moldova și investițiile străine)
Total	2697,3	2684,7	2206,9	3235,8	3967,6	4029,9
Agricultura, economia vânatului și silvicultura	1389,5	1789,5	1280,4	1881,7	2768,0	2013,8
Piscicultura	1467,5	1545,6	1382,4	1628,1	-	-
Industrie:	3126,5	4018,6	2757,9	3559,5	3087,7	3042,4
industria extractivă	3385,0	3008,2	3312,9	3712,4	-	-
industria prelucrătoare	2790,5	3772,5	2547,0	3466,3	2549,4	2939,9
energie electrică și termică, gaze și apă	4513,9	4144,6	4534,3	3961,5	7494,5	8205,5
Construcții	3039,2	3970,2	2995,2	2710,7	8436,3	2458,2
Comerțul cu ridicata și cu amănuntul	2513,0	3243,9	2045,8	3792,0	4078,4	2926,0
Hoteluri și restaurante	2164,5	2373,8	1721,6	1397,6	3468,1	2668,5
Transporturi și comunicații	3635,6	4098,0	1694,6	2209,7	3159,3	9985,1
Activități financiare	5590,2	7051,5	5785,2	3625,3	6900,0	5763,7
Tranzacții imobiliare	3446,4	3470,0	2709,6	2839,3	6848,6	3568,8
Administrație publică	3168,8	3168,8	-	-	-	-
Învățământ	2047,2	2025,9	3130,4	-	-	2483,2
Sănătate și asistență socială	2640,0	2628,6	3093,6	-	-	2157,9
Alte activități de servicii colective, sociale și personale	2231,3	1967,2	3502,7	-	3465,9	2079,5
Activități recreative, culturale și sportive	1980,2	1876,9	3021,8	-	2090,3	2058,2

Tabelul 3

Populația ocupată pe activități, grupe de vârstă, sexe și medii

mii persoane

Sexe, medii, activități ale economiei naționale	Populația ocupată, total	Grupe de vârstă				
		15-24 ani	25-34 ani	35-49 ani	50-64 ani	65 ani și peste
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL	1275,3	122,6	258,1	524,4	332,6	37,6
Agricultură, economia vânatului, silvicultură și pescuit	412,5	34,7	63,7	162,6	123,8	27,7
Industrie	153,7	16,7	30,3	64,2	40,5	1,9
Construcții	72,4	9,3	16,6	30,1	15,9	*
Comerț, hoteluri și restaurante	235,5	29,0	62,6	98,1	44,0	1,7
Transporturi și comunicații	75,0	4,5	18,3	33,7	18,0	*
Administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială	245,5	17,5	47,0	106,6	70,3	4,1
Alte activități	80,7	10,8	19,5	29,1	20,0	*
Bărbați	643,7	74,8	134,9	240,3	172,6	21,0
Agricultură, economia vânatului, silvicultură și pescuit	226,8	23,3	32,8	88,6	67,1	14,9
Industrie	85,6	10,6	17,4	30,2	25,6	1,9
Construcții	64,5	9,0	15,2	26,3	13,6	*
Comerț, hoteluri și restaurante	101,7	15,4	32,3	34,1	18,9	*
Transporturi și comunicații	55,6	3,2	13,5	25,3	13,0	*
Administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială	75,7	8,9	14,5	24,4	26,2	1,7
Alte activități	33,8	4,3	9,3	11,4	8,3	*
Femei	631,6	47,8	123,1	284,1	159,9	16,6
Agricultură, economia vânatului, silvicultură și pescuit	185,7	11,4	30,9	74,0	56,7	12,7
Industrie	68,0	6,2	12,9	34,0	14,9	-
Construcții	7,9	*	*	3,8	2,4	-

1	2	3	4	5	6	7
Comerț, hoteluri și restaurante	133,8	13,6	30,3	64,0	25,1	*
Transporturi și comunicații	19,4	*	4,8	8,4	4,9	-
Administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială	169,8	8,5	32,5	82,2	44,1	2,4
Alte activități	46,9	6,4	10,3	17,7	11,8	*
Urban	554,8	49,0	135,9	221,1	140,2	8,6
Agricultură, economia vânatului, silvicultură și pescuit	17,1	1,7	1,5	8,6	5,2	*
Industrie	99,2	7,4	21,0	39,2	29,9	1,7
Construcții	36,9	3,5	6,6	14,9	11,5	*
Comerț, hoteluri și restaurante	175,4	19,0	51,6	69,6	33,8	*
Transporturi și comunicații	51,5	2,6	13,0	21,9	13,5	*
Administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială	114,0	6,8	26,4	45,1	32,7	3,1
Alte activități	60,7	8,1	16,0	21,8	13,5	*
Rural	720,5	73,6	122,1	303,3	192,4	29,1
Agricultură, economia vânatului, silvicultură și pescuit	395,4	33,0	62,2	154,0	118,6	27,6
Industrie	54,5	9,3	9,4	25,1	10,6	*
Construcții	35,5	5,8	10,0	15,2	4,4	-
Comerț, hoteluri și restaurante	60,1	10,0	11,1	28,5	10,2	*
Transporturi și comunicații	23,5	2,0	5,3	11,8	4,5	-
Administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială	131,5	10,7	20,6	61,5	37,6	*
Alte activități	20,1	2,7	3,6	7,3	6,5	-

Tabelul 4

**Populația ocupată după nivelul de instruire,
pe grupe de vârstă, sexe și medii**

mii persoane

Grupe de vârstă, sexe, medii	Populația ocupată, total	Nivel de instruire					
		Superior	Mediu de specialitate	Secundar profesional	Liceal; mediu general	Gimnazial	Primar sau fără școală primară
TOTAL	1275,3	259,5	211,2	335,2	248,6	206,9	13,8
15-24 ani	122,6	19,6	8,3	25,1	24,9	42,0	2,6
25-34 ani	258,1	73,6	24,8	60,6	39,9	57,2	1,9
35-49 ani	524,4	98,0	109,4	151,9	115,0	49,5	*
50-64 ani	332,6	60,4	66,7	92,0	65,5	46,7	*
65 ani și peste	37,6	7,8	1,9	5,5	3,3	11,6	7,5
Bărbați	643,7	121,6	75,8	220,6	113,0	104,8	7,9
15-24 ani	74,8	11,1	2,9	15,3	15,6	28,3	1,6
25-34 ani	134,9	36,6	7,7	39,8	19,8	29,9	*
35-49 ani	240,3	38,5	35,2	94,7	48,0	23,3	*
50-64 ani	172,6	31,6	28,5	65,6	28,0	18,3	*
65 ani și peste	21,0	3,9	1,5	5,1	1,5	4,9	4,0
Femei	631,6	137,9	135,4	114,6	135,6	102,2	5,9
15-24 ani	47,8	8,6	5,5	9,9	9,3	13,6	*
25-34 ani	123,1	37,1	17,1	20,8	20,1	27,3	*
35-49 ani	284,1	59,5	74,2	57,2	67,0	26,1	*
50-64 ani	159,9	28,8	38,2	26,4	37,5	28,4	*
65 ani și peste	16,6	3,9	*	*	1,7	6,7	3,4

Tabelul 5

Persoane ocupate după tipul unității de producție, statutul ocupațional, natura locului de muncă, pe sexe și medii (activitatea principală): include toate activitățile economice

mii persoane

Tipul unității de producție, sexe, medii	Total economie			Lucrător pe cont propriu, patron, membru al unei cooperative	Ajutor familial neremunerat	Salariați		
	Total ocupații	Ocupații formale	Ocupații informale			Ocupații formale	Ocupații informale	Ocupații formale
	1 ¹	2 ²	3 ³	4	5	6	7	8
	1	2	3	4	5	6	7	8
TOTAL	1275,3	884,3	391,0	134,8	245,6	38,0	749,5	107,3
Întreprinderile sectorului formal	1003,2	884,3	118,9	134,8	-	25,8	749,5	93,1
din care:								
Public	327,9	327,9	-	-	-	-	327,9	-
Altele	675,3	556,4	118,9	134,8	-	25,8	421,6	93,1
Întreprinderile sectorului informal	154,7	-	154,7	-	131,7	12,2	-	10,7
Gospodării casnice	117,4	-	117,4	-	113,9	-	-	3,5
Bărbați	643,7	433,1	210,6	82,5	139,5	11,4	350,7	59,6
Întreprinderile sectorului formal	491,9	433,1	58,8	82,5	-	7,8	350,7	51,0
din care:								
Public	119,5	119,5	-	-	-	-	119,5	-
Altele	372,4	313,6	58,8	82,5	-	7,8	231,1	51,0
Întreprinderile sectorului informal	99,7	-	99,7	-	88,0	3,7	-	8,0

¹ col.1 = col.2 + col.3 sau col.1 = col.4 + col.5 + col.6 + col.7 + col.8

² col.2 = col.4 + col.7

³ col.3 = col.5 + col.6 + col.8

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Gospodării casnice	52,1	-	52,1	-	51,5	-	-	*
Femei	631,6	451,2	180,4	52,3	106,2	26,6	398,9	47,7
Întreprinderile sectorului formal	511,3	451,2	60,1	52,3	-	18,0	398,9	42,1
din care:								
Public	208,4	208,4	-	-	-	-	208,4	-
Altele	302,9	242,8	60,1	52,3	-	18,0	190,5	42,1
Întreprinderile sectorului informal	55,0	-	55,0	-	43,8	8,6	-	2,7
Gospodării casnice	65,3	-	65,3	-	62,4	-	-	2,9
Urban	554,8	474,4	80,4	29,2	27,0	3,2	445,2	50,2
Întreprinderile sectorului formal	523,7	474,4	49,3	29,2	-	3,0	445,2	46,3
din care:								
Public	169,3	169,3	-	-	-	-	169,3	-
Altele	354,4	305,1	49,3	29,2	-	3,0	275,9	46,3
Întreprinderile sectorului informal	28,6	-	28,6	-	26,1	*	-	2,4
Gospodării casnice	2,4	-	2,4	-	*	-	-	1,5
Rural	720,5	409,9	310,6	105,6	218,6	34,8	304,3	57,1
Întreprinderile sectorului formal	479,5	409,9	69,6	105,6	-	22,7	304,3	46,8
din care:								
Public	158,6	158,6	-	-	-	-	158,6	-
Altele	320,9	251,3	69,6	105,6	-	22,7	145,7	46,8
Întreprinderile sectorului informal	126,0	-	126,0	-	105,6	12,1	-	8,3
Gospodării casnice	115,0	-	115,0	-	113,0	-	-	2,0

BIBLIOGRAFIE:

1. Elson, Diane, Norton, Andy. *What's behind the budget? Politics, rights and accountability in the budget process*, Centre for Aid and Public Expenditure Overseas Development Institute, London, Department of Sociology/Human Rights Centre University of Essex, June 2002.
2. Elson Diane. *Gender Responsive Budget Initiatives: Some Key Dimensions and Practical Examples*, Paper presented at the conference on "Gender Budgets, Financial Markets, Financing for Development", February 19th and 20th 2002, by the Heinrich-Boell Foundation in Berlin.
3. Elson Diane. *International Financial Architecture: A view from the kitchen* for publication in *Politica Femina*, Spring 2002.
4. Feuraș, Eugenia. *Metodologia cercetării economice*, ASEM, Chișinău, 2008.
5. Budlender, Debbie. *Introduction the fifth women's budget*, <http://www.gender-budgets.pdf>.
6. *CIDA's Policy on Gender Equality*; Canadian International Development Agency; <http://www.acdi-cida.gc.ca/equality>.
7. Norton, Andy; Bird, Bella; Brock, Karen; Kakande, Margaret; Turk, Carrie. *A rough guide to PPAs Participatory Poverty Assessment*, An introduction to theory and practice, <http://info.worldbank.org/etools/docs/library/238411/ppa.pdf>.
8. Ржаницина Лидия. *Гендерное измерение бюджета – российский опыт: Учебное пособие*, РАГС, Москва, 2006.
9. Bocioc Florentina și alții. *Gender mainstreaming, metode și instrumente, ghid practic pentru abordarea integratoare a egalității de gen*, CPE 2004.
10. Van Beveren Jacintha, van Osch Thera, Quin Sheila. *Bugetare pentru toți: Manual*, ISBN 90-73908-15-9, 2004.
11. *Analiza de gen a cheltuielilor de proiect*, Final Report, July 2004, HM Treasury UK, Crown Copyright, www.hm-treasury.gov.uk.
12. *Bugetul sensibil la dimensiunea de gen și drepturile reproductive ale femeilor*, Pachet de resurse, UNFPA, UNIFEM, 2006.
13. *Abordarea integrată a egalității între femei și bărbați: cadrul conceptual, metodologia și prezentarea practicilor corecte*, raportul final de activități al Grupului de specialiști privind demersul integrat al egalității, Strasbourg, Februarie 1999.
14. *Jämstöd, Utredningen om stöd för jämställdhetsintegrering i staten*, N2005:02, Rapport, Sweden.
15. Crawley Marie, O'Meara Louise. *Gender Proofing Handbook*, Irlanda, 2002.
16. <http://www.womenandequalityunit.gov.uk/>.

Capitolul V

STATISTICA GENDER

*„Nu tot ce poate fi calculat are valoare,
nu tot ce are valoare poate fi calculat”*

Albert Einstein

Sinteza capitolului

Analiza situației din punct de vedere gender necesită a fi completată cu analiza statistică, care ia în calcul o serie de factori adiționali, necesitând o cercetare mai amplă. Astfel, cerând datele necesare pentru elaborarea de asigurare a egalității de gen, activitatea utilizatorilor stimulează efectuarea de schimbări și reforme în sistemul statistic, stimulând apariția de date statistice mai utile, care să descrie activitatea și caracteristicile întregii populații. *Statistica gender oferă informație cantitativă, care permite a analiza diferențele de stare a bărbaților și femeilor, de asemenea, permite a urmări evoluția stării bărbaților și femeilor.* Statistica de gen cuprinde date statistice care reflectă realitatea vieții femeilor și bărbaților în toate sferele vieții, inclusiv în ceea ce privește relațiile dintre sexe. Statistica de gen are drept obiectiv oferirea unei baze imparțiale pentru comparația și evaluarea progreselor în atingerea egalității de gen și îmbunătățirii situației femeilor. Producerea de statistici, care să reflecte în mod adecvat aspectele de gen, implică faptul că toate statisticile trebuie să fie produse luând în considerare realitățile socio-economice diferite ale femeilor și bărbaților la nivelul societății.

Organele statistice naționale, de regulă, se ocupă de pregătirea informației și nimeni nu necesită a o analiza din punct de vedere politic. În multe țări, organelor statistice naționale li se interzice de a face declarații politice, de la ele cerându-se doar „fapte”. Altă situație poate fi la nivel de departament, dar și aici funcțiile de analiză politică și elaborarea de presupuneri politice, de regulă, sunt separate de cele legate de culegerea datelor.

Trebuie să ne *pregătim de statistică gender nouă*. Specificul de funcționare a procesului depinde de țară și de tema abordată. Este important cine se ocupă de această statistică de gen: o secție din cadrul Biroului Național de Statistică (BNS) sau un alt compartiment operativ și de cât de vastă va fi abordată această problemă de gen și de sensibilitatea politică sau de altă natură a problemei. Utilizatorii de statistici au nevoi specifice pe care furnizorii de date statistice trebuie să le acopere prin producții statistice specifice. Acest proces se realizează printr-un dialog permanent între utilizatori și furnizori. Utilizatorii trebuie să-și formuleze cererile pe baza nevoilor pe care le au, iar furnizorii trebuie să răspundă nevoilor specifice ale utilizatorilor. Doar printr-o colaborare strânsă și continuă între aceste două grupuri

de actori sociali se pot produce statistici de gen comprehensive, care să răspundă nevoilor concrete ale utilizatorilor, să poată fi înțelese și folosite de oricine.

În multe convenții ONU, se regăsesc multe recomandări referitoare la situația femeilor și la lichidarea discriminării femeilor, printre ele un scop strategic se referă la statistică. Scopul 3 „Culegerea și diseminarea datelor dezagregate după sex și informația pentru planificare și estimare”. Apoi, urmează enumerarea detaliată a măsurilor necesare de efectuat în domeniul statisticii. Unele măsuri se referă direct necesităților generale ale statisticii: „Asigurarea culegerii, prelucrării, analizei și prezentării datelor statistice, referitoare la oameni, cu divizarea după sex și vârstă, de asemenea, asigurarea reflectării chestiunilor legate de poziția femeii și bărbatului în societate”. Alte măsuri prevăd satisfacerea necesităților în statistică referitoare la domenii concrete.

Statistica de gen prezintă importanță și pentru elaborarea de programe, la prima vedere, deși nu au tangență directă cu statistica de gen. Multe măsuri politice care exterior nu sunt legate de gen, indirect ele ating unele probleme ale relațiilor dintre femei și bărbați.

O legătură mai strânsă între relațiile de tip gender și problematica socială este indicată clar în Platforma de acțiuni: Punctul 41. „Îmbunătățirea poziției femeii și asigurarea egalității de gen dintre femei și bărbați – aceasta constituie o problemă a drepturilor omului și este una din condițiile asigurării echității sociale și această problemă nu poate fi analizată izolat, ca o problemă care se referă doar la femei.

Utilitatea acestor indicatori se face resimțită în măsura în care ei permit evidențierea schimbărilor în situația și în rolul femeilor și bărbaților în timp, și, în consecință, evaluarea faptului dacă egalitatea gender a devenit o realitate. Recurgerea la indicatori și la alte metode de evaluare pertinente ne ajută să înțelegem mai bine ce e necesar de făcut pentru atingerea rezultatelor dorite. Utilizarea indicatorilor ce țin cont de decalajul de gen va permite mărirea eficienței activităților și executarea programelor. Datele cantitative nu pot reflecta, pe deplin, schimbările reale care se produc în legătură cu modificările relațiilor dintre sexe și aici utilizarea indicatorilor calitativi devine inevitabilă. Printre metodele utilizate pentru colectarea datelor calitative, se întregănesc cele asociate metodologiilor participative ca discuții în grup, sau cartografia socială, anchete și interviuri.

E de dorit ca datele calitative să fie cuantificate, deoarece aceasta ar permite furnizarea unor argumente convingătoare pentru promovarea anumitor politici de către decidenții politici. Informațiile calitative au limitele lor, deseori, ele fiind considerate ca nesigure de către decidenți, sau puțin convingătoare pentru a sta la baza formulării obiectivelor anumitor politici.

Indicatorii utilizați numai puntează situația creată, dar pentru a explica originile apariției și a găsi căile de soluționare a disparităților apărute trebuie apelat la analiza calitativă. Analiza calitativă servește la înțelegerea proceselor sociale: cum, când și de ce a apărut situația dată și cum poate fi modificată, ceea ce indicatorii

cantitativi și calitativi nu pot s-o facă. Analiza calitativă e importantă și concluziile care se fac cu privire la evoluția fenomenelor sunt destul de relevante, numai în cazul când se iau în considerare toate aspectele problemei. Astfel, pot exista situații când indicatorii cantitativi denotă o înrăutățire a situației, de exemplu, creșterea decalajului dintre salariile bărbaților și femeilor în perioada de tranziție, iar perceperea situației de către femei în privința veniturilor obținute și stării economice este mai pozitivă, decât în perioada precedentă, ce poate fi explicat, utilizând analiza calitativă, prin faptul că trecerea la economia de piață le-a oferit femeilor o mai mare independență socială și economică și o mobilitate sporită.

Interpretarea calitativă a indicatorilor cantitativi permite o analiză mai fină, care reduce riscul distorsiunilor în rezultatele obținute, precum și în concluziile elaborate. Analiza disparităților de gen în baza datelor din bugetele gospodăriilor casnice permite combinarea analizei calitative cu indicatorii cantitativi, de asemenea, având elemente de abordare participativă.

Utilizatorii trebuie să folosească acei indicatori care răspund cel mai bine nevoilor proprii. Indicatorii trebuie să se bazeze pe date de referință, în funcție de care să poată fi măsurat progresul sau regresul ce a avut loc.

Tema 1.

Statistica bugetară sensibilă la gen

Scopul: Înțelegerea corectă și prezentarea statisticii gender.

Obiectiv fundamental: Fixarea modalităților de prezentare a datelor statistice prin redarea succintă a noțiunilor aferente și prin exemplificarea acestora pe cazuri concrete.

Obiectivele:

- *Conceptul indicatorilor de tip gender;*
- *Descrierea indicatorilor de gen;*
- *Determinarea instrumentelor care asigură aplicarea statisticii de gen;*
- *Indicatorii de gen;*
- *Delimitarea etapelor în evoluția studiilor de gen;*
- *Identificarea metodelor utilizate în cercetarea relațiilor de gen.*

Timpul necesar: 40 min.

Metodele și procedeele: prezentarea, conversația, brainstorming, discuția, exerciții.

Materialele necesare: flipchart, planșe, markere, foi A1, teste-grilă, slide-uri pentru sesiune în PPT.

Slide Nr. 1


Necesitatea statisticii de gen

- ✍ *Statistica gender oferă informație cantitativă, care permite a analiza diferențele de stare a bărbaților și femeilor, de asemenea, permite a urmări evoluția stării bărbaților și femeilor*
- ✍ Producerea de statistici, care să reflecte în mod adecvat aspectele de gen, implică faptul că toate statisticile trebuie să fie produse luându-se în considerare realitățile socio-economice diferite ale femeilor și bărbaților la nivelul societății.
- ✍ Platforma de Acțiuni de la Beijing (1995) a chemat țările și organizațiile internaționale să colecteze și să analizeze statistici ce ar reflecta problemele referitoare la rolul și importanța femeilor și a bărbaților în societate.
- ✍ **Statisticile de gen** reprezintă ansamblul de date statistice despre femei și bărbați, reflectând situația lor în toate domeniile vieții societății.
- ✍ Deoarece activitatea lucrativă reprezintă calea cea mai naturală de autoafirmare (materială și psihologică) a personalității, la nivelul Comisiei Economice pentru Europa a ONU (CEE) **"Munca și economia"** au fost identificate ca unul din domeniile principale de politici, în care inclusiv e necesar să se țină cont de dimensiunea de gen.

Tema 1. Statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 2

Utilitatea datelor

- 
- ⇒ Statistica de gen ne indică gradul de egalitate de gen existent la nivelul unei societăți prin faptul că face vizibile condițiile și experiențele femeilor și bărbaților în toate etapele ciclului de viață. Statistica de gen are drept obiectiv oferirea unei baze imparțiale pentru comparația și evaluarea progreselor în atingerea egalității de gen și îmbunătățirea situației femeilor.
 - ⇒ Statisticile de gen constituie unul din instrumentele importante ce permit de a evidenția caracteristicile femeilor și bărbaților ca grupuri social-demografice specifice, de a elabora politici social-demografice optime, de a realiza egalitatea drepturilor și posibilităților pentru femei și bărbați.

Tema 1. Statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 3

Procesul de pregătire a statisticii gender

- a) Evidențierea problemei de gen în societate.
- b) Pregătirea și prezentarea statisticii de gen.
- c) Marketing și diseminarea statisticii de gen.
- d) Gender și analiza politicilor.
- e) Aplicarea analizei de gen în scopuri politice.
- f) Schimbările din societate.
- g) Eliminarea lacunelor și formularea de noi probleme/întrebări.
- h) Pregătirea de statistică gender nouă.

Tema 1. Statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 4

Conceptul indicatorilor de tip gender

Indicatorii de tip gender – a evidenția schimbările constatate în raporturile femeii bărbați pe o perioadă de timp.

Utilizarea indicatorilor de tip gender – a mări eficiența activităților și execuția programelor.

În 1995, în cadrul programului „**Next Steps**”, Banca Mondială a elaborat un set de indicatori sectoriali, din care unii luau în considerare decalajele de gen.

În 1995, **PNUD** a propus indicele dezvoltării umane specificat de gen (ISDU) – un indice agregat care utilizează aceiași indicatori ai bunăstării sociale ca și IDU, însă se aplică o penalizare a rezultatelor agregate în cazul existenței unei disparități de gen.

Indicatori pentru calculul ISDU sunt:

- ✎ longevitatea și sănătatea reprezentate prin speranța de viață la naștere;
- ✎ Instruirea, indicată prin rata de alfabetizare a adulților, rata brută de școlarizare combinată pentru învățământul primar, secundar și superior;
- ✎ Nivelul decent de viață, exprimat prin venitul real ajustat în USD.

Tema 1. Statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 5

Indicele echității între genuri (GEI) – cuantifică posibilitățile potențiale ale bărbaților și femeilor în activitatea politică și economică a societății.

GEI se calculează ca media a trei indici:

- ✎ indicele de reprezentare în organele legislative,
- ✎ indicele integrat de participare la activitatea economică și luarea deciziilor,
- ✎ indicele veniturilor.

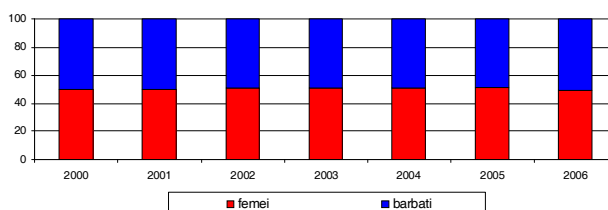
Este necesar a lua în considerare problemele de gen de către sistemele naționale de statistică, precum și de elaborarea indicatorilor sensibili la gen, care să reflecte inegalitățile în termeni de timp și de venit disponibil.

Tema 1. Statistica bugetară sensibilă la gen

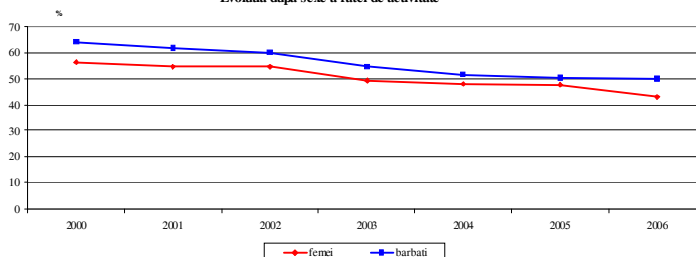
Slide Nr. 6

Participarea la activitatea economică

Structura populației economice active
în aspect de gen



Evoluția după sexe a ratei de activitate



Tema 1. Statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 7

Indicatorii cantitativi –

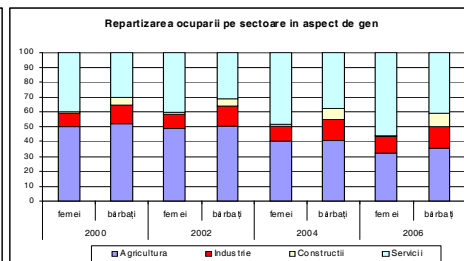
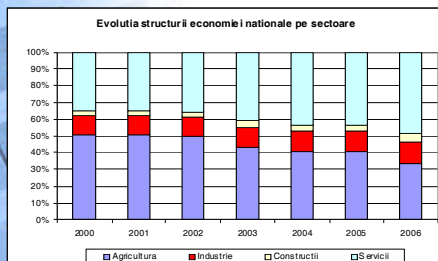
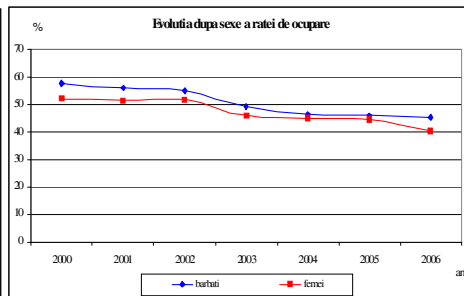
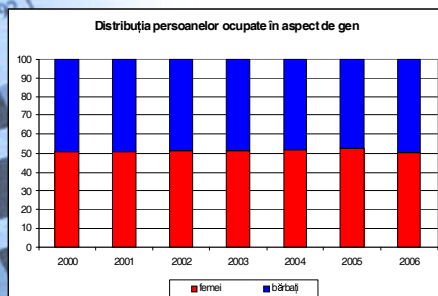
măsura cantității, indicatorii derivă din anchetele sistematice interpretați prin teste statistice, ale căror rezultate pot servi pentru luarea anumitor decizii politice.

Indicatorii calitativi –

perceperea asupra unui fenomen sau a unei probleme, provin din studii informale, rezultatele cărora sunt prezentate sub formă descriptivă sau alte metode sistematice.

Tema 1. Statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 8



Tema 1. Statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 9

Speranța de viață la naștere și anumite vârste

Iar în anul 2008, conform informației BNS, speranța de viață la naștere pentru femei a constituit pentru mediul urban 75,1 de ani, iar pentru mediul rural – 72 de ani, de asemenea, pentru bărbați, este, la fel, în ușoară creștere: pentru mediul urban – 67,12, iar pentru mediul rural – 64,59 de ani.

Tema 1. Statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 10

Speranța de viață la naștere și anumite vârste (ani de viață rămași)

c	2006				2007			
	Urban		Rural		Urban		Rural	
	F	B	F	B	F	B	F	B
0	74,1	66,5	71,1	63,3	74,4	66,5	71,5	64,2
5	70,2	62,6	67,1	59,4	70,4	62,6	67,6	60,2
15	60,3	52,8	57,3	49,6	60,5	52,7	57,7	50,5
25	50,5	43,2	47,6	40,1	50,7	43,2	48,0	41,1
50	27,1	22,1	24,6	19,7	27,3	22,2	25,0	20,5
60	18,9	15,6	16,9	13,7	19,1	15,7	17,4	14,4

Tema 1. Statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 11

Nu se înregistrează deosebiri semnificative în ocupare conform diferitelor criterii:

- ✎ **Program de lucru:** cu program complet sunt ocupate 49,9% femei și 50,1% bărbați în 2006; cu program parțial – respectiv 51,3% femei și 48,7% bărbați în 2006.
- ✎ **După tipul unității de producție și tipul locului de muncă:** Bărbații predomină în sectorul informal (62,3%). În ocuparea informală femeile și bărbații dețin, practic, ponderi egale (50,6% bărbați și 49,4% femei).
- ✎ **După durata efectivă a săptămânii de lucru:** femeile predomină în rândul persoanelor cu o durată mai mică de 40 ore (60,3% în 2006), în timp ce bărbații sunt mai numeroși în rândul celor care lucrează peste 40 de ore pe săptămână (60,0% în 2006).

Tema 1. Statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 12

- ✎ Republica Moldova a semnat Declarația Mileniului în 2000 și, în același an, Comitetul ONU pentru eliminarea discriminării față de femei, în sesiunea a 23-a, a înaintat o Listă de Recomandări în urma evaluării Raportului național.
- ✎ În februarie 2006, Legea privind asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați a fost adoptată și apoi Planul Național „Promovarea egalității genurilor umane în societate pentru perioada 2006-2009”, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 984 din 25.08.2006.

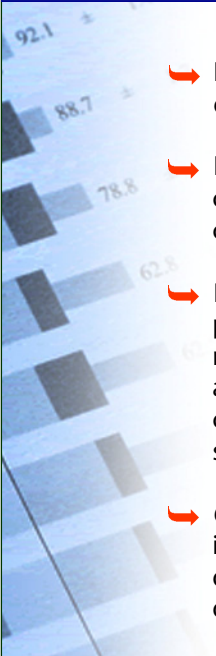
În ambele documente, există referiri specifice la dezvoltarea statisticii de gen:

Articolul 22 din Legea privind egalitatea de șanse între femei și bărbați stipulează faptul că BNS are responsabilitatea de a colecta, prelucra și generaliza informațiile statistice dezagregate pe sexe.

Obiectivul specific nr.3 din Planul Național se referă la îmbunătățirea statisticii de gen și a culegerii datelor dezagregate în funcție de sex.

Tema 1. Statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 13

- 
- ➔ Indicatorii reprezintă o măsură de sinteză a unor colectivități de date statistice agregate.
 - ➔ Indicatorii trebuie să fie susținuți de date cantitative clare și convingătoare calculată în aceeași perioadă de timp și să fie comparabile între țări și grupuri de populație.
 - ➔ Pentru a putea fi aplicată statistica de gen pentru elaborarea de politici, efectuarea de cercetări și dezbateri publice, este necesar nu numai de a dispune de o bază de date cuprinzătoare, dar, de asemenea, posibilitatea de a alege pentru aceste date un format care ar fi de înțeles de către factorii de decizie și altele de non-specialiști în domeniul statisticii.
 - ➔ **Criteriile** reprezintă orientări stabile, cu care pot fi comparați indicatorii, se bazează atât pe indicatori, precum și pe statistici de gen, utilitatea lor depinzând de procesul de colectare a datelor în scopul de a le compara la diferite momente de timp.

Tema 1. Statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 14

Indicatorii de gen

Vom considera indicatorii cantitativi (număr, scară de aplicare, ritm etc.), măsura care măsoară fenomenul.

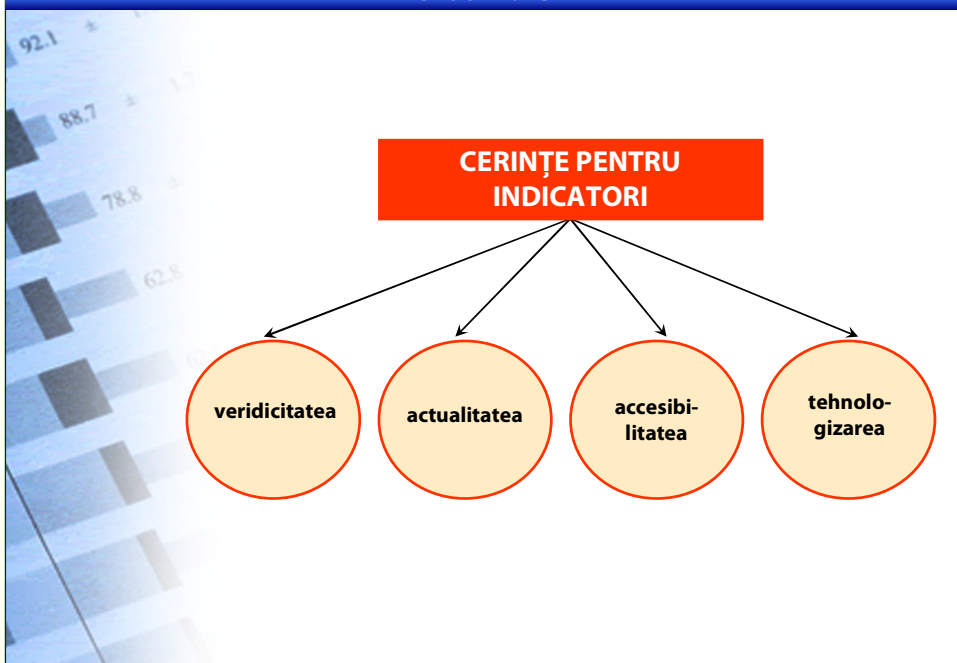
Orice monitorizare a bugetului, inclusiv de gen, este lipsită de sens fără măsurări cantitative.

Specificul indicatorilor bugetului sensibil la gen constă în conținutul lor.

Sistemul de indicatori ai bugetului sensibil la gen de obiective de buget include mai multe grupuri și se împart în indicatori direcți și indirecti.





Tema 1. Statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 15



Tema 1. Statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 16

-  Populația de sex feminin continuă să fie predominantă (51,9% din total populație în 2004 și 52,3% în 1989). Numărul femeilor înregistrate la ultimul recensământ a fost de 1755643 de persoane, depășind cu 128 mii numărul bărbaților. Astfel, la 1000 de persoane de sex feminin reveneau 927 de persoane de sex masculin, față de 912 în 1989.
-  Femeile sunt mai numeroase după vârsta de 30 de ani.
-  Structura populației pe vârste a înregistrat schimbări esențiale la toate cele trei grupe mari de vârstă.
-  În numărul total al populației țării, ponderea persoanelor sub vârsta de 15 ani a constituit 21%, micșorându-se cu 8,6 puncte procentuale față de 1989.

Tema 1. Statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 17

Structura populației după starea civilă relevă faptul că, în 2004 (conform recensământului din R. Moldova, vezi (17)), persoanele căsătorite constituiau **58,5%** din totalul populației în vârstă de 15 ani și peste. Persoanele necăsătorite dețineau o pondere de **25,9%**, cele văduve – de **10,1%**, cele divorțate oficial – de **4,2%**, iar cele despărțite – **1,2%**. Femeile divorțate erau de două ori mai numeroase decât bărbații divorțați, iar numărul femeilor văduve depășea de 3,8 ori numărul bărbaților văduvi. În mediul urban, atât bărbații necăsătoriți și cei divorțați, cât și femeile cu aceeași stare civilă, dețineau o pondere mai majoră decât în mediul rural, respectiv bărbații cu câte 5,6 și 2,5 puncte procentuale și femeile cu câte 9,3 și 6,2 puncte procentuale. În mediul rural, persoanele căsătorite și cele văduve dețineau o pondere mai majoră decât în mediul urban.

Tema 1. Statistica bugetară sensibilă la gen

Tema 2.

Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Scopul. Prezentarea și analiza corectă a statisticii gender.

Obiectiv fundamental: Analiza datelor statistice de gen și exemplificarea acestora pe cazuri concrete.

Obiectivele:

- Sistematizarea indicatorilor de gen;
- Descrierea diverselor aspecte ale statisticii gender;
- Determinarea instrumentelor care asigură aplicarea statisticii de gen;
- Sistemul de clasificare adoptat la recomandarea Națiunilor Unite;
- Utilizarea statisticii Bugetelor sensibile la gen (BSG).

Timpul necesar: 40 min.

Metodele și procedeele: prezentarea, conversația, brainstorming, discuția, exerciții.

Materialele necesare: flipchart, planșe, markere, foi A1, teste-grilă, slide-uri pentru sesiune în PPT.

Slide Nr. 1

Sistematizarea indicatorilor de gen

- ✗ Indicatori sociali direcți, aprobați în buget.
- ✗ Indicatori sociali direcți utilizați în prognoza socio-economică pentru anul bugetar.
- ✗ Indicatorii cheltuielilor bugetare sensibile la gen pentru măsurile din domeniul veniturilor populației.
- ✗ Indicatorii sociali pentru ocrotirea populației, femeilor și copiilor în componența articolelor complexe ale bugetului de cheltuieli.
- ✗ Indicatorii egalității de gen (din toate sursele de informație).
- ✗ Programe regionale și raionale pentru femei și copii.
- ✗ Standarde sociale și normative financiare, diferențiate după sex și vârstă.

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 2

Indicatorii sociali direcți, aprobați în buget,

- ↗ Cheltuieli pentru sectoarele sociale (învățământ, sănătate, politică socială, de locuințe și servicii comunale), ca zonă, de cele mai multe ori, folosite pentru femei și copii.
- ↗ Creșterea prețurilor de consum – %.
- ↗ Creșterea tarifelor pentru energie, servicii comunale și transport.
- ↗ Ratele de creștere pentru educație, sănătate, cultură) – %.

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 3

Indicatori direcți sociali utilizați în dezvoltarea socio-economică pentru anul fiscal

- Salariul mediu pe economie (lei pe lună).
- Pensia medie (lei pe lună).
- Numărul de angajați (număr de persoane).
- Numărul de șomeri înregistrați (persoane), inclusiv femei (%).
- Salariul minim de existență (lei pe lună) raportat
- Per persoană;
- Populație activă;
- Pensionar.
- Proportia populației aflate sub pragul sărăciei – %.
- Speranța de viață pe sexe (în ani).

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 4

Indicatori ai bugetului de cheltuieli sensibili la gen pentru activități în domeniul de venituri ale populației:

- ✂ Raportul dintre salariul minim și minimumul de existență.
- ✂ Raportul dintre salariul în instituțiile bugetare cu plată în economie în ansamblu.
- ✂ Creșterea pensiilor – pe ansamblu (per total, lei pe lună în %)
- ✂ inclusiv pensia de bază în raport cu minimul de existență
- ✂ Creșterea ajutoarelor primite de către femei (suma, lei).
- ✂ de la buget,
- ✂ de la fondul de asigurări sociale.
- ✂ Creșterea de înlesniri, în vederea copiilor (lei pe lună, numărul de beneficiari).

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 5

Indicatori de asistență socială pentru populație, femei și copii în articolele bugetului de cheltuieli

1. Plăți compensatorii pentru pensionari și copii în loc de prestații în natură. Înlesniri pentru ocrotirea mamei și a copilului:
 - mâncare pentru copii, prânzuri la școală, sprijin pentru femeile gravide;
 - ocrotirea sănătății femeilor și a copiilor (tipuri, reglementări, rețeaua de compensații).
2. Alte cheltuieli pentru copii de la buget (de recreare, de agrement, sport etc.) și fondurile de asigurare (tipuri, reglementări, rețeaua de compensație).
3. Subvenții pentru locuințe.
4. Ajutoare pentru nevoiași (sărăci).
5. Dezvoltarea de instituții sociale:
 - pentru copii (grădinițe, activități extrașcolare);
 - pentru femei (Centre de familie de servicii sociale etc.).
6. Bugetul pentru servicii sociale pentru persoanele în vârstă și cu handicap, inclusiv a copiilor cu dizabilități.
7. Măsuri sociale pentru populația rurală:
 - finanțare pentru instalarea apeductului, gazului;
 - furnizarea de coeficienți raionali;
 - alte măsuri, ținând seama de specificul raionului sau regiunii.

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 6

Indicatori de egalitate de gen:

1. Raportul dintre salariile bărbaților și femeilor.
2. Alocații din buget cu privire la protecția împotriva șomajului (prestații de formare profesională, lucrări publice pentru femei).
3. Programul de sprijin pentru întreprinderi mici – suma per total.
4. Ponderea de femei-întreprinzător -%.
5. Cheltuielile bugetului de educație (primar, secundar, de învățământ universitar, cu alocarea de procentul femeilor în instituțiile de învățământ, suma).
6. Ponderea de femei cu studii secundare, superioare și de educație specială – total și pe sexe – numărul, %.
7. Raportul pe ocupații profesionale.
8. Ponderea de femei la toate nivelurile de guvernare – numărul, %.
9. Numărul de organizații ale femeilor, precum și de membri în ele.
10. Alocații din buget pentru sprijinirea femeilor cu inițiative sociale – total, % din buget ale cheltuielilor.

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 7

Programe republicane și regionale pentru femei și copii

- ✗ privind măsurile pentru orfani, copii cu handicap, fără domiciliu;
- ✗ de reducere a mortalității infantile;
- ✗ împotriva drogurilor, de informatizare a școlilor, de locuințe pentru tineri.

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 8

Standarde sociale și reglementări financiare, diferențiate pe sexe și vârstă

- Inactivitățile cu servicii publice (educație, sănătate, cultură).
- Recomandările Proiectului Milenar al ONU cu privire la căile de realizare a obiectivului 3 „Egalitatea GENDER și abilitarea femeilor”.
- Sarcina propusă – „Lichidarea inegalității genurilor în învățământul primar și secundar, preferabil, către anul 2005, iar la toate nivelurile de învățământ – către anul 2015”.
- Rata fetelor față de cea a băieților în învățământul primar, secundar și terțiar;
- Rata femeilor analfabete, față de cea a bărbaților de 15-24 de ani.
- Cota femeilor salariate în sectorul neagrar.
- Cota mandatelor deținute de femei în Parlament.
- Rata de absolvire de către fete/băieți a tuturor nivelurilor de învățământ.
- Indicatori specifici regionali – decalajele în venituri dintre femeile salariate și care activează în sectorul informal, ratele diferențiate pe bază de gen a șomajului, segregarea profesională etc.
- Numărul femeilor supuse violenței domestice etc.

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 9

Lichidarea inegalității genurilor în învățământul primar și secundar, preferabil, către anul 2005, iar la toate nivelurile de învățământ – către anul 2015

- Respectarea standardului gender nu doar la înscrierea în școală a copiilor, ci și la absolvirea învățământului;
- Implementarea unor strategii de atragere a fetelor în școală și de a face posibilă absolvirea de către acestea a cursului complet de educație primară și secundară;
- Strategii care favorizează oferta – creșterea numărului de școli primare și secundare, reducerea costurilor de școlarizare, instituirea politicilor care ar favoriza frecventarea orelor de către fete (ex., fetele căsătorite), îmbunătățirea securității școlilor, a calității și sensibilității – gender (gender-sensitivity) a curriculumului;
- Strategii care favorizează cererea – mobilizarea implicării părinților și a comunității în monitorizarea calității studiilor, prin lansarea unor campanii de conștientizare a importanței educației fetelor; Sarcinile cantitative de măsurare a succesului diferitelor intervenții nu sunt foarte utile;
- Investițiile în politicile de educație a fetelor trebuie să aibă un impact direct atât asupra fetelor, cât și asupra societății;
- Toate politicile din acest domeniu trebuie să fie susținute de către membrii familiilor și ai comunității;
- Politicile de educație trebuie să acorde prioritate fetelor din păturile marginalizate sau excluse ale populației (grupurile etnice, comunitățile sărace).

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 10

Sistemul de clasificare adoptat la recomandarea Națiunilor Unite

- ✗ **Învățământ în educația formală și informală**
- ✗ Numărul și procentajul de persoane alfabetizate, pe sexe și pe grupuri de vârstă;
- ✗ Anii de școală terminați, pe nivele de educație și sexe;
- ✗ Acces la programe specializate de instruire (tehnică și profesională) la nivel secundar și după, pe sexe;
- ✗ % din numărul total de femei, respectiv bărbați absolvenți în domenii, precum dreptul, știința medicina IT
- ✗ Rata brută și netă de înscriere în educația primară și secundară pentru fete, respectiv băieți;
- ✗ Rata brută și netă de înscriere în educația terțiară și universitară pentru femei, respectiv bărbați;
- ✗ Ratele de abandon școlar la nivel primar, secundar și terțiar pe sexe;
- ✗ % profesorii pe sexe la nivel primar, secundar și terțiar;
- ✗ % din directorii de școli și șefii de catedre universitare sunt femei, respectiv bărbați;
- ✗ Rata brută a nașterilor este obținută împărțind media femeilor de vârstă fertilă din populație, la nivelul unui an, la numărul de născuți vii din aceeași perioadă de timp.

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 11

Sănătate, servicii de sănătate, nutriție

- ✎ % din cheltuielile bugetului public sunt acordate nevoilor de sănătate ale femeilor în domeniile productive și neproductive;
- ✎ Numărul/accesul la centre de sănătate primare pe sexe;
- ✎ Numărul de consultații medicale și numărul de zile de spitalizare pe sexe; numărul de paturi de spital ca % din populație;
- ✎ Proporția fetelor și băieților vaccinați împotriva bolilor virale;
- ✎ Proporția nașterilor asistate medical din total nașteri;
- ✎ Mortalitatea și speranța de viață pe sexe;
- ✎ Ratele mortalității materne (la 1 000 de născuți vii);
- ✎ Rata mortalității infantile și procentajul de fete/băieți;
- ✎ Numărul și/sau incidența bolilor transmisibile de importanță pentru sănătatea publică, inclusiv HIV/SIDA, pe sexe;
- ✎ Consumul de calorii ca % din minimumul necesar pe sexe;
- ✎ % din venitul femeilor/bărbaților cheltuit pentru hrană;
- ✎ Accesul la igienizare și apă potabilă, pe sexe.

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 12

Activități economice și participarea forței de muncă

- ✎ % din forța de muncă feminină/masculină ocupată în agricultură, industrie și servicii (cu vârsta de 15 ani și peste);
- ✎ % din forța de muncă feminină/masculină ocupată în poziții manageriale și profesionale;
- ✎ % din forța de muncă feminină/masculină sunt lucrători familiali neplătiți sau ocupați în sectorul informal (cu vârsta de 15 ani și peste);
- ✎ Rata de ocupare/inactivitate pe sexe, urban/rural;
- ✎ Timpul folosit în anumite activități (inclusiv munca domestică neremunerată și îngrijirea copiilor și/sau bătrânilor);
- ✎ Incidența tipului de muncă (normă întreagă/jumătate de normă) pentru femei, respectiv bărbați;
- ✎ Dreptul la concediu de maternitate/număr de săptămâni/% femei care beneficiază de acest drept;
- ✎ Dreptul la concediu parental/număr de săptămâni/% femei, respectiv bărbați care beneficiază de acest drept;
- ✎ % din creditele și sprijinul financiar și tehnic disponibil din surse guvernamentale și neguvernamentale merge spre femei, respectiv bărbați;
- ✎ Diferențele de salarizare/venituri dintre femei și bărbați pe ocupații și domenii de activitate;
- ✎ Situația serviciilor de îngrijire a copiilor și % din copiii cu vârsta de 0-3 ani și 3-6 ani beneficiază de servicii de îngrijire.

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 13

Acces la proprietate, echipamente și credite

- ✂ % și distribuția proprietăților (pământ, locuințe, animale) pe sexe și grupuri de venit;
- ✂ % din femei au acces la credite, comparativ cu bărbații;
- ✂ % gospodăriile rurale în funcție de sexul capului gospodăriei;
- ✂ % gospodăriilor fără proprietate asupra pământului, în funcție de sexul capului gospodăriei;
- ✂ Rata medie de venit a lucrătorilor în agricultură, pe sexe;
- ✂ % femeilor, respectiv bărbaților care au primit titluri de proprietate prin schemele de reformă a proprietății.

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 14







Clasa de indicatori sensibili la gen

- ↔ **Drepturi legale și putere politică**
- ↔ % din locurile din parlamentul național și guvernământul local/organismele decizionale ocupate de femei, respectiv bărbați;
- ↔ Procentajul de femei și bărbați în poziții de decizie în Guvern;
- ↔ Procentajul de femei și bărbați pe listele electorale ale partidelor politice;
- ↔ % femei în administrația publică, la cel mai înalt nivel al departamentelor;
- ↔ % femei angajate în sectorul public sector, la nivel administrativ și managerial;
- ↔ % femei, respectiv bărbați înregistrați ca alegători/% din femeile/bărbații care votează;
- ↔ % femei în poziții de decizie la nivel mediu/superior în sindicate și patronate;
- ↔ % femei-judecător, procuror și avocat din total;
- ↔ % femei în poliție și armată, pe grade.

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 15






Violența împotriva femeilor

-  Numărul de cazuri raportate de violență domestică;
-  Numărul cazurilor raportate de atacuri sexuale și violuri;
-  Numărul cazurilor raportate de hărțuire sexuală;
-  Rata de condamnare a acuzațiilor de comportamente violente asupra femeilor;
-  Numărul măsurilor de protecție imediată pentru asistarea femeilor agresate (ajutor juridic, asistență financiară, asistență psihologică, adăposturi, intervenții ale poliției, acțiuni ale ONG-urilor);
-  Creșterea/descreșterea actelor de violență împotriva femeilor în timpul conflictelor armate.

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 16

Politici macroeconomice și gen

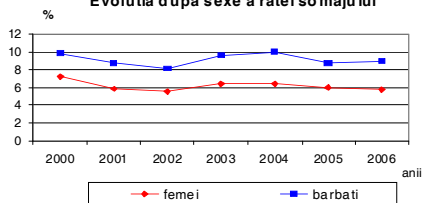
-  Cheltuielile de consum privat în gospodării în funcție de sexul capului gospodăriei;
-  Totalul cheltuielilor bugetului public și ca procent din PIB;
-  Detalierea cheltuielilor bugetului public pe sectoare;
-  Procentajul persoanelor aflate în situații de risc și care beneficiază de diverse scheme de securitate/asistență socială, pe sexe și mărimea gospodăriilor;
-  Procentajul persoanelor potențial eligibile să primească asigurări/ asistență socială și beneficii similare, pe sexe și mărimea gospodăriilor.

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

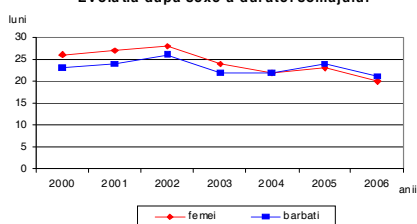
Slide Nr. 17

Șomajul

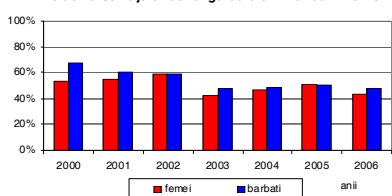
Evoluția după sexe a ratei șomajului



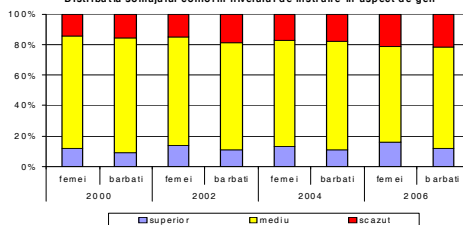
Evoluția după sexe a duratei șomajului



Incidența șomajului de lungă durată în rândul tinerilor



Distribuția șomajului conform nivelului de instruire în aspect de gen



Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 18

Coeficientul Gini după venituri specificat pe gen

Coeficientul Gini	Bărbat	Femeie
După mărimea salariului		
Gospodării casnice - total	0,3949	0,3585
din orașe mari	0,3280	0,3189
din orașe mici	0,3511	0,3396
din sate	0,4009	0,3540
După veniturile totale		
Gospodării casnice - total	0,5394	0,4950
din orașe mari	0,4990	0,5112
din orașe mici	0,5173	0,5030
din sate	0,5043	0,4522

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 19

Aspecte ale statisticii gender

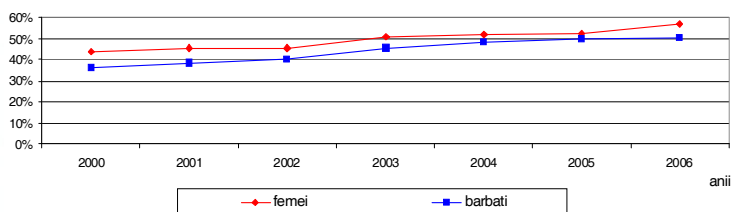
- ✎ Conform practicii internațională, indicatorii cantitativi de gen, naționali și internaționali, în special cei ce măsoară bunăstarea socială, utilizează două abordări:
- ✎ Datele sunt clasificate pe genuri, pentru a aprecia dacă rezultatele sunt asemănătoare pentru bărbați și femei. În acest caz, evidențierea disparităților de gen permite decidenților politici de a focaliza atenția asupra sectoarelor ce necesită o acțiune.
- ✎ Altă abordare constă în evaluarea impactului egalității genurilor asupra bunăstării sociale la nivel național (agregat), corectând indicatorii în direcția micșorării, aplicând penalizări în caz de inegalitate de gen (exemplu ISDU elaborat de PNUD). O astfel de abordare denotă faptul că disparitățile de gen nu au numai un impact negativ asupra femeilor, ci și un cost social manifestat printr-o scădere a bunăstării agregate.

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

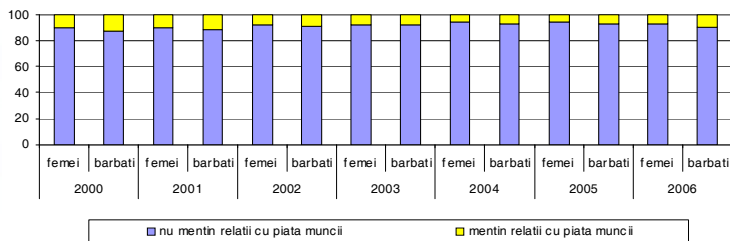
Slide Nr. 20

Populația economic inactivă

Evoluția ratei de inactivitate în aspect de gen



Structura populației inactive pe sexe conform relației cu piața muncii



Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 21

Concluzii generale

- ↔ În Republica Moldova, pe piața muncii, decalajul de gen între femei și bărbați nu este foarte accentuat, ceea ce constituie o consecință a obiectivului de egalitate a genurilor, promovat încă în perioada economiei de tip centralizat, rezultatul căreia era și, practic, este o activitate economică feminină aidoma celei masculine.
- ↔ Tendințele pieței muncii în Republica Moldova, în aspect de gen, se apropie tot mai mult de cele mondiale, în general și europene, în special, fapt ce se manifestă prin creșterea rolului femeii în societate, cu anumit specific național, determinat de contextul istoric în care s-au dezvoltat relațiile de muncă și cele sociale în spațiul economic național.

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

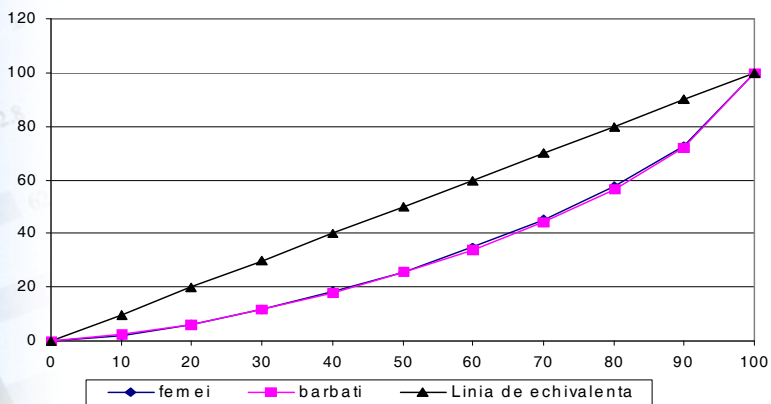
Slide Nr. 22

**Recomandări
în aspect de politici de gen**

- ✂ E necesar să se țină cont de personalitatea femeii în societate și în special în calitatea sa de garant al procreării și rolului enorm în educarea generației în creștere, roluri care comportă șarje suplimentare comparativ cu cele ale bărbaților.
- ✂ E necesar de perfecționat continuu cadrul de activitate economică a femeilor și bărbaților în calitate de părinți, pentru ca el să asigure concilierea vieții economice cu cea familială. Aici un rol important revine perfecționării politicilor ocupaționale și sociale, a infrastructurii sociale, în special orientate la nevoile de familie.
- ✂ A căuta și experimenta unele soluții netradiționale, care ar permite îmbinarea activității economice cu activitatea domestică. De ex. programul „Casa de copii de tip familial”, prin care, în familiile unde se educă în comun copiii naturali și cei instituționalizați, timpul acordat acestei activități femeilor li se consideră vechime de muncă, cu drepturi adecvate de protecție socială.
- ✂ Mediatizarea cât mai largă a egalității reale de gen, bazate pe principii logice și care să corespundă intereselor durabile ale societății în ansamblu.
- ✂ O atenție sporită acordată familiei ar fi în măsură să contribuie real la destinderea unor probleme stringente ca amploarea emigrației de muncă și a traficului de persoane, în care o pondere considerabilă o constituie femeile. Iar o consecință din cele mai grave o constituie destrămarea familiilor și privarea copiilor de tutela parentală.

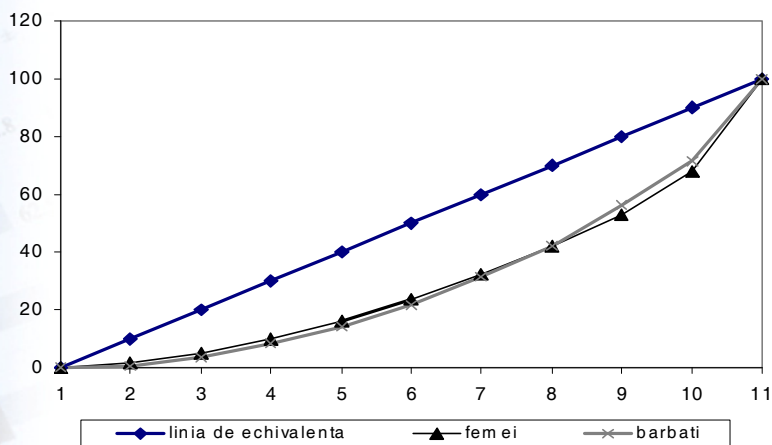
Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 23

Curba lui Lorenz după cheltuielile de consum bănești, anul 2006

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 24

Curba lui Lorenz după venitul disponibil bănesc, anul 2006

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 25

Coeficientul îmbătrânirii populației

	2006		2007		2008	
	F	B	F	B	F	B
Total	15,6	10,7	16,0	11,2	16,1	11,2
Urban	13,6	9,8	13,3	9,7	13,9	10,3
Rural	17,0	11,3	18,0	12,2	17,9	11,9

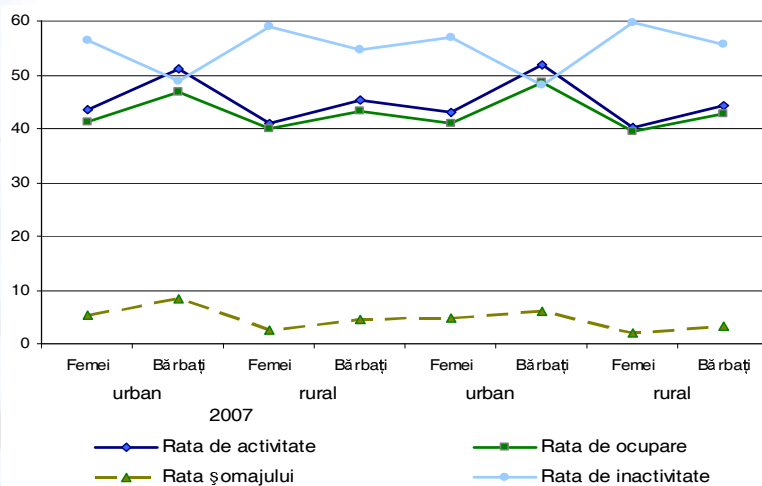
Repartizarea populației de 15 ani și peste după participarea la activitatea economică, mii persoane

	2007				2008			
	Urban		Rural		Urban		Rural	
	F	B	F	B	F	B	F	B
Populație economic activă	293,5	295,9	357,3	367,2	292,5	299,9	351,3	359,3
Populație ocupată	277,7	271,0	348,0	350,6	278,1	281,0	344,0	347,7
Șomaj	15,8	24,9	9,3	16,6	14,3	18,4	7,4	11,6
Populație economic inactivă	381,1	281,9	512,0	442,9	386,2	278,3	520,3	442,9

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 26

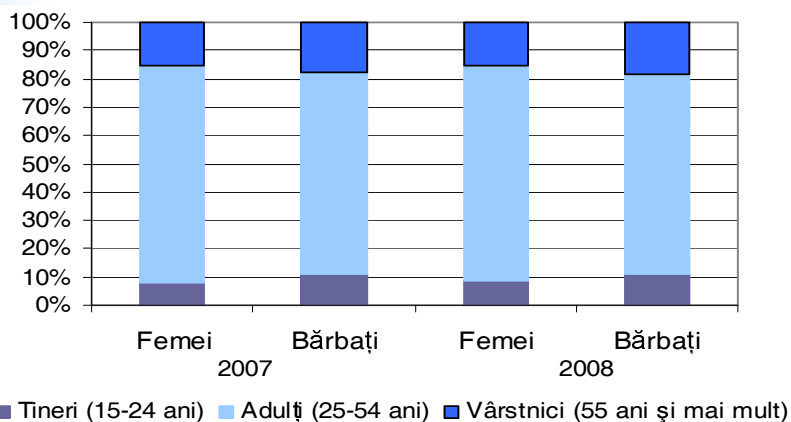
Repartizarea populației de 15 ani și peste după participarea la activitatea economică



Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 27

Populația ocupată după grupe de vârstă



Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 28

Populația ocupată după nivelul de educație, mii persoane

	2007				2008			
	Urban		Rural		Urban		Rural	
	F	B	F	B	F	B	F	B
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Populație ocupată, total	277,7	271,0	348,0	350,6	278,1	281,1	344,1	347,7
Superior	99,7	87,8	35,8	24,0	101,5	90,3	37,8	26,2
Mediu de specialitate	71,1	39,9	62,3	38,0	67,5	44,8	60,0	34,0
Secundar profesional	48,2	77,8	63,4	119,2	51,1	82,3	62,4	123,2
Liceal; mediu general	43,6	48,8	89,2	72,0	42,4	46,6	92,6	70,7
Gimnazial	14,7	16,0	87,3	87,3	15,1	16,4	85,0	86,5
Primar sau fără școală	0,3	0,7	10,0	10,0	0,0	0,0	6,4	7,0

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 29

Populația ocupată după activități economice, mii persoane

1	2007				2008			
	Urban		Rural		Urban		Rural	
	F	B	F	B	F	B	F	B
2	3	4	5	6	7	8	9	
Populație ocupată, total	277,7	271,0	348,0	350,6	278,1	281,1	344,1	347,7
Agricultură, economia vânatului, silvicultură, pescuit	5,8	10,7	182,3	209,8	5,2	11,8	171,6	200,1
Industrie	45,1	55,6	25,2	32,2	46,1	58,3	28,8	30,2
Construcții	4,8	38,4	2,3	30,2	7,1	40,2	2,4	33,1
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; hoteluri și restaurante	85,2	59,3	31,8	21,5	87,5	64,8	34,3	22,3
Transporturi și comunicații	13,3	33,9	6,5	15,1	12,3	35,4	5,3	17,7
Administrație publică; învățământ; sănătate și asistență socială	86,2	39,9	89,9	34,4	83,6	39,4	89,3	35,9
Alte activități	37,2	33,2	10,0	7,3	36,3	31,2	12,5	8,5
din total:								
Activități non-agricole	271,8	260,3	165,7	140,8	273,0	269,3	172,5	147,6

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 30

Salariul mediu în luna septembrie după activități economice, lei

	2007		2008	
	F	B	F	B
Salariați, total	1808,6	2489,9	2134,0	2910,1
Agricultură, economia vânatului și silvicultură	1140,3	1352,6	1342,7	1611,8
Pescicultura	1650,0	1297,6	1367,3	1108,6
Industrie	2136,9	2965,4	2502,5	3600,2
Construcții	2832,0	3529,3	3265,7	3977,7
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale	1852,8	2278,6	2195,3	2753,7
Hoteluri și restaurante	1730,6	2421,8	2127,2	2666,4
Transporturi și comunicații	2896,1	3243,5	3218,5	3537,8
Activități financiare	3330,0	4400,9	4100,2	5857,3
Tranzacții imobiliare	2690,5	2857,4	3098,2	3436,4
Administrație publică	1934,7	2457,4	2309,5	2702,8
Învățământ	1411,9	1721,6	1551,6	1934,6
Sănătate și asistență socială	1649,8	2247,1	2126,2	2628,9
Alte activități de servicii colective, sociale și personale	1466,2	1966,8	1744,8	2295,7

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 31

- ✎ După cum s-a menționat de la bun început, nu există un singur model de BSG. Dimpotrivă, BSG reprezintă o perspectivă și metodă utilizată la abordarea integrată a dimensiunii de gen care răspunde la următoarea întrebare: „Care este impactul bugetelor publice asupra femeilor și bărbaților, fetelor și băieților?”
- ✎ Astăzi, Registrul Național, precum și legăturile pe care acesta le oferă altor registre administrative, prin metode de numerotare a identităților personale, oferă un exemplu de sursă importantă de analiză statistică a diferențelor dintre bărbați și femei. Studii simple, precum studiul privind utilizarea timpului, studiul privind forța de muncă ș.a. sunt exemple de alte surse de date, ce contribuie la înțelegerea noastră a distribuției resurselor financiare între bărbați și femei. Multe servicii publice produc statistici oficiale, dar BNS este organul principal pentru colectarea, procesarea și mediatizarea acestor statistici. Biroul Național de Statistică trebuie să aibă un coordonator special al egalității de gen, a cărui funcție să fie de a ajuta la focalizarea asupra dimensiunii de gen și menținerea contactelor cu producătorii statisticilor, precum și cu mediile de cercetare în diferite departamente de specialitate. Scopul urmărit este de a avea toate statisticile legate de persoane divizate după gen. Drept exemple de domenii cuprinse de statistici sensibile la dimensiunea de gen din cadrul BNS sunt considerate educația, piața forței de muncă, reprezentarea în funcții de conducere, salarii ș.a. Statisticile gender sunt accesibile pe <http://www.statistica.md>. BNS publică anual culegeri de date, rapoarte care încearcă să sintetizeze diferiți indicatori, direcți sau indirecti, ai egalității de gen, care arată în ce măsură femeile și bărbații participă în politică, educație și viața de serviciu.

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Slide Nr. 32

Recomandări analitice

- ✎ Informația din cercetarea statistică „Ancheta Forței de Muncă” e foarte complexă și prin studiul prezentat a fost posibilă reflectarea unui tablou general al situației femeilor și bărbaților pe piața națională a muncii, încercând de a valorifica cât mai mulți indicatori din această cercetare.
- ✎ În același timp, datele AFM oferă posibilități de a obține caracteristici foarte diverse și multiaspectuale ale forței de muncă în R. Moldova. De aceea, considerăm oportună lansarea unor studii analitice în domenii mai înguste de cercetare ca, de exemplu, „Ocuparea în economia informală”, „Aspecte comportamentale ale populației în șomaj”, „Șomajul persoanelor tinere”, „Incidența șomajului durabil”, „Valențele populației inactice” ș.a.
- ✎ Aceasta ar permite identificarea/confirmarea unor tendințe importante pe piața muncii națională și ar conduce la perfecționarea politicilor publice, cu efecte benefice la nivel de societate, în ansamblu.
- ✎ În acest context, considerăm că utilizatorii de date ai BNS, mediul academic prin AFM pot profita de o sursă multidimensională de informații pentru analize polivalente în domeniul utilizării forței de muncă în R.Moldova.

Tema 2. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

STUDIU DE CAZ

În baza metodei „5 pași ai Bugetului Gender”:

1. Descrieți situația în care se află bărbații și femeile, băieții și fetele într-o activitate economică concretă.
2. Verificați dacă politica gender este sensibilă, dacă este orientată la corectarea situației descrise [Compartimentul din buget: «Activitatea»].
3. Verificați dacă sunt atribuite mijloace bugetare adecvate pentru realizarea politicii sensibile la gen [Compartimentul din buget: «Resurse de intrare»].
4. Verificați *dacă mijloacele bugetare se cheltuie, după cum au fost planificate* [Compartimentul din buget: «Rezultate efective»].
5. Studiați *reacția politicii și cheltuielilor*, adică s-a reușit o avansare a egalității de gen precum a fost planificată [Compartimentul din buget: «Rezultate» sau «Reacția»].

BIBLIOGRAFIE:

1. Legea pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare pe anii 2008-2011 Nr.295-XVI din 21.12.2007. Monitorul Oficial al R. Moldova nr.18-20 din 29.01.2008.
2. Biroul Național de Statistică, (2009) *Set armonizat de indicatori de dezvoltare sensibili la dimensiunea de gen în contextul Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului*, cu suportul PNUD, UNIFEM, UNFPA, Chișinău.
3. Biroul Național de Statistică, *Femei și Bărbați în Republica Moldova*, (2008) *Culegere statistică*, cu suportul PNUD, UNIFEM, UNFPA, Chișinău.
4. *Gender mainstreaming. Conceptual framework, methodology and presentation of good practices.* (2004) Final report of activities of the Group of Specialists on Mainstreaming (EG-S-MS). Council of Europe – Directorate General of Human Rights, Strasbourg.
5. Grown C., Rao Gupta G., Kes A., *Taking Action: Achieving Gender Equality and Empowering Women. UN Millennium* (2005), Project Task Force on Education and Gender Equality, London and Sterling, VA: Earthscan.
6. *Documentul de politici „Politica Națională de asigurare a egalității de gen în Republica Moldova, 2009-2015”*, Proiect, www.mpsfc.md.
7. Jaba Elisabeta *Statistica*, (2008), Editura Economică, București.
8. Kabeer N. *Reflections on the Measurement of Women’s Empowerment*, in Sisask A. (ed) *Discussing Women’s Empowerment: Theory and Practice*, Asdi, Stockholm, 2001:17-57 [http://www.sida.seshared/jsp/f=sidastudiestNo3.pdf\\$a=2080](http://www.sida.seshared/jsp/f=sidastudiestNo3.pdf$a=2080).

9. Malhondra A, Schuller S., Boender C. *Measuring women's empowerment as a variable in international development*, Seminar idei și acțiuni ICRW (International Council for Research on Women), Washington, DC, 12 noiembrie 2003.
10. Menon-Sen K, *En Route to Equality: a Gender Review of National MDG Reports*, Bureau of Development Policy, New-York PNUD, 2005.
11. Moldova în cifre, breviar statistic, Chișinău, 2006-2009.
12. Organizația Națiunilor Unite, site a ONU – indicatorii și obiectivele de dezvoltare ale mileniului, (2007), <http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Default.aspx>.
13. Piața forței de muncă în Republica Moldova (2007) Culegere statistică, Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Chișinău.
14. Planul Național de Dezvoltare 2008-2011 (2007) Strategie, Chișinău, www.pnd.md.
15. Pârțachi I., Cara E., Pârțachi Il. (2008) *Inegalitatea de gen în venituri și alți indicatori de bunăstare a populației (în baza datelor cercetării bugetelor gospodăriilor casnice)*, Chișinău, 111 p.
16. Rao A., Kelleer D. (2005). *Is there life after gender mainstreaming?* Gender and Development 13.2,2005: 57-69.
17. Sharp, R (2003) *Bugetarea echitabilă, Inițiative GRB în cadrul unui buget bazat pe performanță*, UNIFEM, NY.
18. UNIFEM (2002) *Inițiative GRB: Strategii, Concepte și Experienței*, New York.
19. UNDP, UNIFEM, *Problemele de gen în contextul ODM în R.Moldova*, Chișinău, 2009.
20. Vaileanu C., Rusu V., Cantarji V. *Ghidul utilizatorilor de date statistice dezagregate în funcție de sex*, Ed. "Elan Poligraf" SRL, Chișinău, 2008, www.un.md/UNIFEM.
21. Ржаницина, Лидия. *Гендерное измерение бюджета – российский опыт: Учебное пособие*, РАГС, Москва, 2006.

GLOSAR

Abordare de gen / Gender approach – abordarea sau teoria gender cunoaște trei direcții importante.

Teoria construirii sociale a genului/gender se bazează pe două postulate: 1) genderul se construiește prin socializare, diviziunea muncii, sistemul rolurilor de gen, familie, mass-media; 2) genul / gender este construit de înșiși indivizii prin acceptarea normelor și rolurilor impuse de societate.

Genul / gender ca modalitate de stratificare a societății este una din modelele relațiilor de putere în societate. Este analizată în totalitate cu alte categorii cum sunt clasa, rasa, naționalitatea ș.a.

Genul / gender ca simbol al culturii. Diferențierea sexuală biologică este reprezentată în cultură prin simbolica începuturilor bărbătești sau femeiești. Astfel „bărbătescul”/„masculinul” se asociază cu dumnezeiesc, creativ, lumină, raționalitate, iar „femeiescul”/„femininul” – cu natura, întuneric, subordonare, haos, pasivitate.

Analiza de gen/Gender analysis – studierea diferențelor între femei și bărbați referitor la: condiții, necesități, rata de participare, acces la resurse și dezvoltare, participare la luarea deciziilor; analiza și aprecierea politicilor și programelor în vederea respectării principiilor egalității de gen. Esența analizei de gen este de a urmări consecințele pentru femei și bărbați a deciziilor politice, economice, sociale adoptate, de aceea analiza de gen trebuie să devină o parte componentă a analizei social-economice a politicii de stat.

Asimetrie de gen / Gender asymmetry – reprezentarea inegală a femeilor și bărbaților în diverse domenii: astfel, bărbații prevalează în sferile de conducere a statu-

lui, politică, luare a deciziilor, business mare și mijlociu; femeile prevalează în sectoarele puțin plătite.

Analiza bugetului sensibilă la dimensiunea de gen – analiza impactului cheltuielilor și veniturilor (guvernamentale) asupra poziției sociale și oportunităților pentru femei și bărbați, fete și băieți, și relațiile sociale dintre ei. Analiza bugetară axată pe gen ajută la luarea deciziilor privitoare la modalitatea de modificare a politicilor pentru a atinge un impact maximum, și direcțiile de re-alocare a resurselor pentru a atinge egalitatea de gen și dezvoltarea umană.

Buget – un plan privind modul în care banii vor fi obținuți și cheltuiți într-o perioadă specifică de timp, sau pe o activitate specifică. Este cel mai important instrument de politici al guvernului deoarece, fără bani, Guvernul nu poate implementa cu succes nicio politică.

Buget sensibil la dimensiunea de gen – tehnologie socială nouă

- care presupune încadrarea în politica Guvernului a principiului evidențierii diferențiate a intereselor după criteriul socio-sexual;
- care permite de a ține cont în cadrul politicii sociale interesele femeilor și bărbaților, de a prevedea posibilele consecințe sociale de la luarea unor decizii economice;
- care presupune includerea unei abordări de gender în procesul bugetar;
- care asigură ca necesitățile și interesele indivizilor din diverse grupuri sociale (sex, vârstă, rasă, etnie, locație) să fie abordate în cadrul politicilor de cheltuieli și venituri;

Buget sensibil la dimensiunea de gen nu reprezintă:

- bugete separate pentru femei sau bărbați (mai degrabă sunt niște bugete care implică izul conștientizării aspectului de gen în politicile, planurile, programele și bugetele tuturor agențiilor guvernamentale);
- o proporție de 50% pentru bărbați: 50% pentru femei (se referă la o modalitate de bugetare care intenționează direcționează resursele și colectează veniturile într-o manieră ce abordează problemele ce țin de dezavantaje și excludere).

Bugetul pe programe – program de activități (grupuri de activități) majore, pentru care sînt definite scopuri, obiective, descriere narativă și indicatori de performanță și pentru realizarea căruia sunt alocate resurse respective.

Biodeterminism – individul este determinat de biologie și fiziologie, care stau la baza diferențelor dintre bărbătesc / masculin și femeiesc / feminin.

Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu – este:

- metodă strategică și cuprinzătoare de planificare a veniturilor și cheltuielilor publice;
- instrument de corelare a politicilor și strategiilor guvernamentale cu alocările de resurse;
- document aprobat anual de către Guvern, care stabilește politica bugetar-fiscală pe termen mediu.

Discriminare / Discrimination – când individul este tratat mai puțin favorabil din cauza sexului său. Discriminare directă: atitudine și apreciere inegală față de femei și bărbați bazată pe legislație și acte normative. Discriminare indirectă – normele și practicile care, la prima vedere, par a fi neutre în aspect gender, în realitate, lezează reprezentării unui sex (de exemplu, anunțurile despre posturile vacante „sunt angajați bărbați/femei”).

Emanciparea femeilor / Women's emancipation – inițial, semnifica eliberarea sclavilor de dominația stăpânului. Începând cu mijlocul sec. XIX, emanciparea a fost introdusă referitor la mișcarea femeilor pentru drepturile juridice. Emanciparea semnifică independența, eliberarea de convențiile morale și sociale.

Egalitatea gender / gender equality – este bazată pe premisa că bărbații și femeile trebuie tratați în același fel. Aceasta nu recunoaște că tratamentul egal nu produce rezultate echitabile, deoarece femeile și bărbații au diferită experiență de viață.

Echitatea gender / gender equity – ia în considerație diferențele din viețile femeilor și bărbaților și recunoaște că diferențele abordări sunt necesare pentru a genera rezultate echitabile.

Identitate de gen / Gender identity – procesul conștientizării și acceptării caracteristicilor masculinității și feminității, care există în cadrul unei culturi concrete, în care se naște și se dezvoltă persoana; atribuirea sa la femei sau bărbați și valorificarea rolurilor și reprezentărilor de gen (Eu sunt bărbat, Eu sunt femeie).

Inițiative bugetare axate pe gen – inițiative focalizate pe examinarea și analiza bugetelor pentru a obține o imagine a implicațiilor pentru (diferite grupuri de) femei și bărbați, și a dezvolta strategii îndreptate spre egalitatea de gen.

Feminism – termen care provine de la latinescul femina – femeie, semnifică apărarea drepturilor femeii în aspect practic și teoretic. Feminismul este ideologia egalității femeilor și bărbaților, teorie care încearcă să contureze fundamentele sociale ale inegalității și să propună căi de soluționare a acestei probleme.

Feminism liberal / Liberal feminism – este primul curent al feminismului, care

consideră că cauza inegalității femeii este lipsirea femeii de drepturi politice și social-economice. Pentru soluționarea acestei probleme sunt necesare reforme social-economice și juridice, în vederea asigurării egalității între femei și bărbați.

Feminism radical / Radical feminism – cauza problemei asupririi femeilor este patriarhatul – sistemul de dominare a bărbaților asupra femeilor. Postulatul de bază susține că societatea construiește bărbătescul / masculinul ca normă culturală pozitivă, iar femeiescul / femininul – ca o abatere de la normă.

Feminitate / Femininity, feminity – ansamblu de trăsături care constituie specificul caracterului unei femei.

Gen / Gender – un construct social, un ansamblu de caracteristici determinate de cultură, care identifică comportamentul social al bărbaților și femeilor, precum și relațiile dintre ei. Genul se construiește prin sistemul de socializare, diviziune a muncii, norme, roluri, stereotipuri culturale acceptate de societate.

Masculinitate / Masculinity – totalitatea caracteristicilor comportamentului bărbatului, acceptate de societatea concretă. Ansamblu de trăsături care constituie specificul unui bărbat.

Planificare bugetară – planificarea veniturilor și cheltuielilor pe o perioadă anumită de timp, inclusiv stabilirea priorităților.

Planificare bugetară sensibilă la dimensiunea de gen – aplicarea perspectivei de gen la planurile bugetare și la procesul de planificare bugetară, prin luarea în considerare a necesităților și priorităților diferitelor grupuri de femei și bărbați, ținând cont de diferite roluri pe care ei le au acasă, la locul de muncă sau în societate.

Politica bugetar-fiscală – politica ce ține de modificarea cheltuielilor și veniturilor

publice cu scopul menținerii echilibrului economic și stimulării dezvoltării unor ramuri ale economiei naționale.

Politici fiscale – politici guvernamentale în care impozitul este implicat pentru a atinge anumite scopuri politice, cum ar fi redistribuirea venitului, creșterea economică, echitatea sau dezvoltarea durabilă.

Procesul bugetar – activitatea autorităților publice privind elaborarea, examinarea, aprobarea, executarea și concluderea bugetelor centrale și locale, reglementate prin legislație.

Program – succesiune de operațiuni concrete, care servesc drept instrument de implementare a politicilor, conținând obiective clar definite, resurse necesare, grupuri-țintă prestabilite și termene de realizare.

Relații de gen / Gender relationships – relații care se caracterizează prin repartizarea inechitabilă a puterii, resurselor și drepturilor între femei și bărbați.

Roluri de gen / Gender roles – comportamente pe care societatea le asociază cu fiecare sex. Se manifestă prin comportamente, domenii de activitate, maniere, gesturi etc. pe care societatea le desemnează ca fiind feminine sau masculine.

Sex – caracteristici anatomice și fiziologice (biologice), care împart indivizii în femei și bărbați.

Sistem de gen / gender / Gender system – totalitatea institutelor sociale, ideologiei și normelor culturale, care determină comportamentul, rolurile, conștiința și interacțiunea oamenilor în funcție de sex. Sistemul gender reflectă aprecierile și așteptările adresate indivizilor în dependență de sexul lor.

Socializare de gen / Gender socialization – valorificarea de către individ a normelor și regulilor socioculturale de

comportament acceptate în societate asimilarea normelor și modelelor „masculinității” și „feminității”. Procesul socializării de gen presupune, pe de o parte, asimilarea modelelor acceptate de comportament, relații, valori, norme, stereotipuri de gen ale bărbaților și femeilor; iar pe de altă parte, influența societății și mediului social asupra procesului acceptării normelor prin verificarea și sancționarea individului.

Stereotipuri de gen / Gender stereotypes – sisteme de credințe, convingeri, opinii referitoare la caracteristicile femeilor și bărbaților, în legătură cu trăsăturile dezirabile ale masculinității și feminității. Trăsăturile asociate femeilor și bărbaților nu sunt numai descriptive, ci și normative, ele ne arată nu numai cum sunt percepuți

bărbații și femeile, dar și cum ar trebui ei să fie. Indică caracteristicile și comportamentele care corespund „femeilor adevărate” sau „bărbaților adevărați”.

Stratificare de gen / Gender Stratification – procesul de stratificare (repartizare) socială a indivizilor după sex. Indiferent de normele și rolurile femeilor și bărbaților în cadrul unei culturi concrete, femeile și „femeiescul” sunt apreciate și remunerate mai puțin decât bărbații.

Studii de gen / Gender studies – abordare științifică interdisciplinară în analiza sistemelor gender și relațiilor de gen; aplicarea abordării gender pentru cercetarea fenomenelor și proceselor sociale, culturale, economice și politice.

Redactor-literar – Constantin Crăciun
Operator – Natalia Ivanov
Redactor tehnic-designer – Vitalie Spînachi

Semnat pentru tipar 12.02.10
Coli editoriale 6,96. Coli de autor 4,85.
Coli de tipar 19,38. Tirajul 100 ex.
Tipografia Departamentului Editorial-Poligrafic al ASEM
Chişinău – 2005, str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 59,
tel. 402-986